

Sportaccommodatieplan Delft

**sport en de rol van de gemeente
op de keper beschouwd**

Gemeente Delft

Datum

22 februari 2016

Referentie

1444RV

In opdracht van

Gemeente Delft

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Aanleiding en doel	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel studie	4
Hoofdstuk 2	Binnensportaccommodaties	5
2.1	Aanbod	5
2.2	Rolverdeling bij de gemeentelijke accommodaties	9
2.3	Gebruik en capaciteit binnensportaccommodaties	9
2.4	Exploitatie binnensportaccommodaties gemeente	13
2.5	Exploitatie verenigingshallen	17
2.6	Voorstellen binnensport	18
Hoofdstuk 3	Buitensportaccommodaties	23
3.1	Aanbod	23
3.2	Rolverdeling gemeente en gebruikers buitensport	23
3.3	Gebruik en capaciteit buitensportaccommodaties	26
3.4	Exploitatie buitensportaccommodaties gemeente	27
3.5	Voorstellen buitensport	30
Hoofdstuk 4	Gemeentelijke rol en mogelijkheden beheer	32
4.1	Inleiding	32
4.2	Sport in de gemeente Delft	32
4.3	Beheer binnen- en buitensport	33
Hoofdstuk 5	Ruimte voor sport en bewegen	39
5.1	Inleiding	39
5.2	Specifieke inrichting openbare ruimte voor sporten en bewegen	40
5.3	Voorstellen	42
Hoofdstuk 6	Tarieven en maatschappelijk verenigen	43
6.1	Tarieven	43
6.2	Maatschappelijk verenigen	48
Hoofdstuk 7	Conclusies en voorstellen	51
7.1	Conclusies	51
7.2	Voorstellen	53

Bijlage 1	Gebruik en bezetting binnensport	58
Bijlage 2	Gebruik en capaciteit buitensport	64
Bijlage 3	Beeld bij verenigingen	72
Bijlage 4	Toekomstige accommodatiebehoefte	78
Bijlage 5	Sportbegroting onder de loep	85
Bijlage 6	Kostprijsberekening	91

1.1 Aanleiding

Delft kent een grote verscheidenheid aan binnen- en buitensportaccommodaties. De gemeente beheert zelf 2 sporthallen, 1 sportzaal en 18 gymzalen. Daarnaast zijn er vier verenigingshallen en heeft het voortgezet-, het middelbaar- en het hoger onderwijs ook zelfstandig sportaccommodaties in exploitatie en beheer. Voor de buitensporten zijn er 9 sportparken (exclusief tennis en hockey) en de TU heeft een eigen groot sportcomplex met verschillende velden. Voor het beleidsveld sport is er geen wettelijke taak voor gemeenten, behoudens het voorzien in de huisvesting van bewegingsonderwijs voor het primair en voortgezet onderwijs.

De gemeente wil een sportaccommodatieplan opstellen. In de Programmabegroting 2014-2017 wordt gesproken van een 'integraal huisvestingsplan sport'. Voor welzijnsaccommodaties is in 2011 accommodatiebeleid vastgesteld. Voor het primaire en voortgezet onderwijs zijn integrale huisvestingsplannen gereed (voortgezet) of in ontwikkeling (primair). Voor de sportaccommodaties is eveneens behoefte aan een beleidskader.

Er zijn daarbij vier hoofdthema's: Wat hebben we nodig nu en over 10 tot 20 jaar?; Hoe regelen we exploitatie en beheer, wat is de integrale kostprijs van de accommodaties en wat wordt het tarievenbeleid? Daarnaast is er ook een financieel kader. Delft heeft, zoals alle gemeenten, te maken met bezuinigingen. In dezelfde programmabegroting is een taakstellende bezuiniging opgenomen van € 150.000 per jaar, met ingang van 2015.

Nadien is vanwege de financiële situatie van de gemeente een benchmark uitgevoerd op de gemeentebegroting en daaruit is gebleken dat Delft naar verhouding meer geld aan sportvoorzieningen besteed. Op grond daarvan is een extra bezuiniging van € 300.000 vastgesteld voor sport, waarvan € 200.000 is opgenomen in de Programmabegroting 2015-2018. De bezuiniging en dit sportaccommodatieplan richt zich op de binnen- en buitensport. Voor zwembaden is separaat beleid vastgesteld.

1.2 Doel studie

In deze studie worden vijf opgaven onderscheiden:

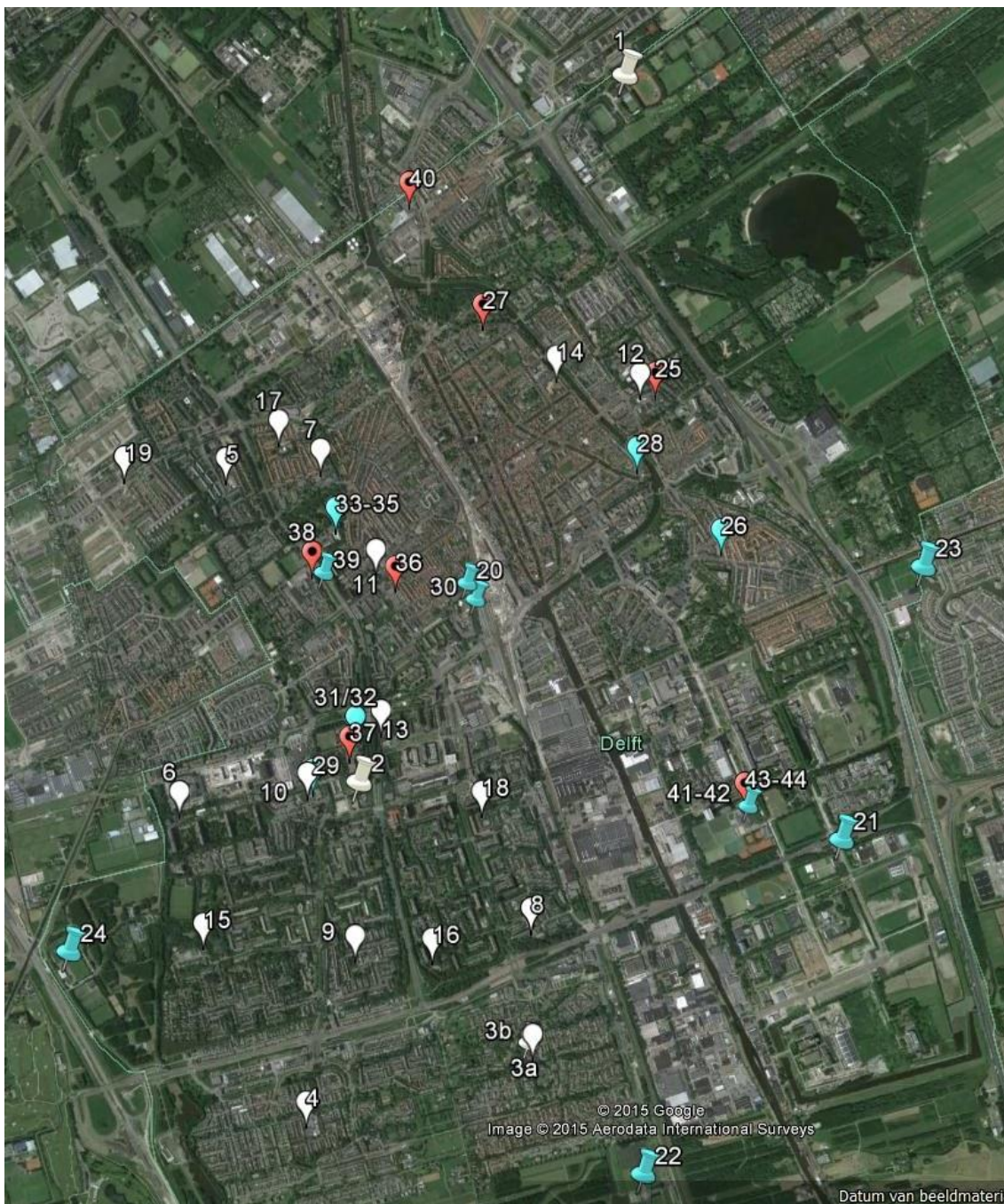
1. ontwikkel een beleidskader voor de binnen- en buitensport waarmee duidelijk wordt hoeveel accommodaties Delft nodig heeft (en waar en met welke fasering), zodat het aanbod aansluit op de behoefte van inwoners (wijkopbouw) en het sport en gezondheidsbeleid van de gemeente. Hierbij dient niet alleen gekeken te worden naar de gemeentelijke accommodaties, maar ook naar niet-gemeentelijke accommodaties;
2. geef inzicht in de huidige rolverdeling van exploitatie en beheer en welke netto kosten daarmee zijn gemoeid. Geef aan welke (verbeter)mogelijkheden daarin zijn (voor- en nadelen en risicobeheersing) en kom met een concreet voorstel voor de gemeente Delft;
3. geef inzicht in de integrale kostprijs van de accommodaties, waarbij wordt aangesloten bij de richtlijnen die vanuit de Wet Markt en Overheid zijn meegegeven;
4. geef inzicht in de huidige wijze van tarifiering, de mogelijke tarievenstelsels en op welke wijze met de tarifiering kan worden gestuurd op maatschappelijk verantwoord verenigen (beleidsdoelstelling);
5. ontwikkel een voorstel voor de benodigde bezuiniging op de binnen- en met name de buitensportaccommodaties.

2.1 Aanbod

2.1.1 Aanbod gemeentelijke binnensportaccommodaties

In de gemeente Delft zijn 21 gemeentelijke binnensportaccommodaties: 2 sporthallen, 1 sportzaal en 18 gymzalen.

Afbeelding 2.1 Gemeentelijke (1-19) en niet gemeentelijke binnensportaccommodaties (20+)

Tabel 2.1 Overzicht gemeentelijke binnensportaccommodaties

	Naam accommodatie	l	b	h	m2	wijk	bouwjaar
	<i>Gemeentelijke sporthallen</i>						
1	Sporthal Brasserskade	48	33	7	1.584	Vrijenban	1976
2	Sporthal De Buitenhof	48	28	9	1.344	Buitenhof	2010
	<i>Gemeentelijke sportzalen en gymzalen</i>						
1	Gymzaal Brasserskade	24	12	5,5	288	Vrijenban	1976
3a	Sportzaal Fretstraat	28	16	7	448	Tanthof	1978
3b	Gymzaal Fretstraat	21	12	5,5	252	Tanthof	1978
4	Gymzaal Angolastraat	20	10	5,5	200	Tanthof	1983
5	Gymzaal Van Alkemadestraat	21	12	5,5	252	Voordijkshoorn	1969*
6	Gymzaal Brahmslaan	21	12	5,5	252	Buitenhof	1973
7	Gymzaal Colijnlaan	20	10	5,5	200	Hof van Delft	1956*
8	Gymzaal Frederik van Eedenlaan	21	12	5,5	252	Voorhof	1969
9	Gymzaal De Gaullelaan	21	12	5,5	252	Buitenhof	1974*
10	Gymzaal Griegstraat (nr. 4)	20	10	5,5	200	Buitenhof	1977
11	Gymzaal Loevesteinplaats	21	12	5,5	252	Hof van Delft	1993
12	Gymzaal Maria Duystlaan	21	11	5,5	231	Vrijenban	1962
13	Gymzaal Poptahof Noord/Parkschool	22	14	5,5	308	Voorhof	2014
14	Gymzaal Raam	21	12	5,5	252	Binnenstad	2003
15	Gymzaal Van Rijslaan	21	12	5,5	252	Buitenhof	2005
16	Gymzaal Slauerhofflaan	20	10	5,5	200	Voorhof	1967
17	Gymzaal Van Tienhovenstraat	21	12	5,5	252	Hof van Delft	1953*
18	Gymzaal Willem Bilderdijkhof	20	10	5,5	200	Voorhof	1967
19	Gymzaal het Kristal	22	14	5,5	308	Voordijkshoorn	2011

* jaar dat de bouwvergunning is afgegeven

Sporthallen

Delft heeft twee gemeentelijke sporthallen: Sporthal Brasserskade en sporthal Buitenhof. Er is geen norm voor het aantal gemeentelijke sporthallen per 10.000 inwoners. Daarvoor zijn er teveel variabelen (zoals is sprake van compacte bebouwing of verspreiding over kernen, het aantal gymzalen, de sportdeelname is niet uniform). Toch is de huidige situatie van slechts 2 gemeentelijke sporthallen op 100.000 inwoners uniek in Nederland. Dat kan alleen door de aanwezigheid van 4 verenigingshallen (zie paragraaf 2.1.2).

Sporthal Brasserskade (2 zaaldelen) is de grootste en oudste gemeentelijke sporthal van Delft. In de accommodatie bevindt zich tevens een kleinere zaal (gymzaal) van 21 x 12 meter. Sporthal Brasserskade is 40 jaar oud. Er is een nota opgesteld over het toekomstperspectief van de accommodatie waarbij de voorgestelde lijn is dat de sporthal in 2017 haar sportfunctie verliest en waarbij het de intentie is om een andere bestemming dan sport toe te staan. Twee van de vier huidige hoofdgebruikers, de basketbalvereniging DAS en badmintonvereniging Delft, kunnen vanaf 2017 gebruik maken van een nieuwe sporthal (locatie Van Bleywijkstraat), waarvan het bouwproces momenteel loopt. Met TTV Phoenix wordt overleg gevoerd over een vervangende locatie. De vierde hoofdgebruiker, ROC Mondriaan, vervalt als huurder, omdat het ROC bezig is met de realisatie van een eigen sporthal. De verhuur aan het ROC is momenteel een grote inkomstenbron van de gemeente. De afmetingen van de nieuwe sporthal worden 44 x 32 meter. Door deze maatvoering ontstaan er voor de basketbalverenigingen twee competitiewaardige velden inclusief uitloop. Er is daarnaast gekozen voor deze maten zodat de hal ook nog bruikbaar is voor andere sporten dan basketbal, mocht deze vereniging in de toekomst geen gebruik meer maken van de accommodatie. Voorlopig is ten behoeve van de badmintonvereniging ingezet op belijning voor het trainen met 12 teams tegelijk en het spelen van wedstrijden met 10 teams tegelijk.

De andere gemeentelijke sporthal is sporthal Buitenhof (9 meter hoog). De sporthal is door middel van scheidingswanden op te delen in drie zaaldelen, waardoor drie onderwijsgroepen tegelijk gebruik kunnen maken van de hal. Naast de sporthal is er ook een multifunctionele zaal met een grote spiegelwand. Omdat deze sporthal nog vrij nieuw is (2010), is de bouwkundige kwaliteit goed en kan de hal nog geruime tijd mee.

Sportzalen

De sportzaal Fretstraat is samen met een gymzaal, via een loopbrug verbonden met drie scholen. De sportzaal heeft een afmeting van 28 x 16 meter. In 2011 heeft een kleinschalige bouwkundige ingreep plaatsgevonden, waarmee een gang is omgevormd tot extra bergingsruimte voor de twee turnverenigingen. Ook is een ruimte opgeknapt waardoor een kantine/ ontmoetingsplaats voor verenigingen is ontstaan. In 2012 is een nieuwe sportvloer in de sportzaal gelegd. De toekomst van de accommodatie Fretstraat is onzeker. Omdat de primaire functie van de accommodatie onderwijsgebruik is, en de omliggende scholen met leegstand te maken hebben, loopt het gebruik terug. Om die reden wordt de accommodatie momenteel onderhouden op veiligheid, hygiëne en functionaliteit.

Gymzalen

De gemeente beschikt over 18 gymzalen (inclusief gymzaal Brasserskade). Qua maatvoering valt op dat Delft relatief veel oudere gymzalen heeft met een beperkte maatvoering. De VNG hanteert (al decennia) een maatvoering van 21 x 12 meter en 5,5 meter hoogte (252 m²). Van de 18 gymzalen hebben 6 (!) accommodaties een afmeting die kleiner is dan 252 m² en drie gymzalen zijn groter dan 252 m².

Na de Tweede Wereldoorlog werden in Nederland gymlokalen gebouwd met een maatvoering van 20x10 meter, vaak ook met spoelbakken. Begin jaren zestig – door de behoefte aan verdere uitbreiding – kwam de introductie van een nieuw standaard gymlokaal van 21 x 12 meter en 5,5 meter hoogte. In 2003 heeft KVLO (de vakorganisatie van vakleerkrachten in het bewegingsonderwijs) geadviseerd uit te gaan van minimaal 22x14x5.5 meter (308 m²). Voor het voortgezet onderwijs wordt aanbevolen om naast deze minimale standaardzalen ook grotere (26x14x7) en dubbele sportzalen van 22x28x5.5 à 7 meter te realiseren. Dit vergroot de mogelijkheden voor medegebruik. KVLO geeft aan dat de minimale standaardmaat van 252 m² (12x21) te klein is voor de huidige invulling van bewegingsonderwijs, zowel in het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs. Het gelijktijdig zelfstandig en gedifferentieerd werken in groepen aan verschillende bewegingsactiviteiten, het (sport)spelen op aangepaste veldjes vraagt om bredere en grotere zalen. Net zoals in de buitensport een ontwikkeling heeft plaatsgevonden (korfbal en hockey van natuurgras naar kunstgras, atletiek van gras naar kunststofbanen, voetbal naar gras- én kunstgrasvelden), zo heeft het bewegingsonderwijs ook niet stilgestaan in de laatste 50 jaar.

Omdat de vergoeding voor realisatie van gymlokalen nog altijd is gebaseerd op de maatvoering 252 m², worden in Nederland nog vaak gymlokalen gerealiseerd met de afmeting 252 m²; een norm die ruim vijftig jaar oud is. De twee nieuwste gemeentelijke gymzalen, Het Kristal en Poptahof-Noord, zijn wel volgens de KVLO-normen gebouwd. Deze maatvoering (308 m²) is overigens niet in de gemeentelijke verordening opgenomen.

Het onderhoudsniveau van gymzaal de Slauerhofflaan is al enige jaren laag. Hoewel deze gymzaal op de nominatie stond voor een renovatie, is deze uitgesteld omdat er in de nabije omgeving twee andere gymzalen aanwezig zijn (De Gaullelaan en Frederik van Eedenlaan). In het kader van dit accommodatieplan zal moeten worden bekeken of vervangende nieuwbouw al dan niet een goede optie is.

Gymzaal Willem Bilderdijkhof is in 2007 gerenoveerd. Hiertoe is destijds besloten, om de hoofdgebruiker een vervangende accommodatie te kunnen bieden, toen zij geen gebruik meer kon maken van sporthal Buitenhof. De gymzaal wordt dan ook primair voor sport gebruikt en valt niet onder Onderwijs maar onder Sport. De hoofdgebruiker van Willem Bilderdijkhof heeft interesse getoond om de accommodatie van de gemeente over het nemen. De Praktijkschool Grotius heeft ook bij de gemeente gevraagd om deze gymzaal te gebruiken.

Conclusies gemeentelijk aanbod binnensportaccommodaties

- De gemeente heeft diverse (6) gymzalen die functioneel zeer beperkt zijn omdat ze niet voldoen aan de VNG-norm. Ook de maatvoering van de 9 gymzalen die gerealiseerd zijn volgens de VNG-norm (12x21) is gedateerd (ruim 50 jaar geleden geïntroduceerd). Twee van de 18 gymzalen zijn 308 m² (conform de richtlijnen van de KVLO).
- De gemeente heeft relatief weinig sporthallen. Als de Brasserskade wordt afgestoten heeft de gemeente nog maar één sporthal in eigendom. De huidige situatie van slechts 2 gemeentelijke sporthallen op 100.000 inwoners is uniek in Nederland en kan alleen door de aanwezigheid van 4 verenigingshallen.

2.1.2 Aanbod niet-gemeentelijke binnensportaccommodaties

Naast de gemeentelijke accommodaties zijn er vier verenigingshallen, 2 sporthallen (TU Delft), 2 sportzalen en 16 gymzalen in eigendom van onderwijsinstellingen en een gymzaal en sportzaal in een revalidatiezorgcentrum.

Tabel 2.2 Aanbod niet-gemeentelijke binnensportaccommodaties¹

	Naam accommodatie	lx	bx	h	m2	wijk	bouwjaar
	<i>Verenigingshallen</i>						
21	Sporthal Fortuna	50	30	7	1.500	Wippolder	1987
22	Sporthal Tanthof	45	35	7+	1.575	Tanthof	2008
23	Sporthal Wippolder	45	24	7	1.080	Wippolder	2002
24	Sporthal Kerkpolder	44	26	7	1.144	Buitenhof	2002
	<i>Onderwijsinstellingen</i>						
20	Sporthal in aanbouw SC Delfland	44	32	7	1.408	Hof van Delft	2016-17
25	gymzaal H.Broerenschool (SO/VSO ZMLK)	15	8		120	Vrijeban	
26	gymzaal Cornelis Musiuschool	kleiner dan standaard				Wippolder	
27	gymzaal Delftsche Schoolvereniging				152	Binnenstad	jaren '60
28	gymzaal Jenaplanschool de Oostpoort	16	8,5		136	Binnenstad	
29	gymzaal Laurentiuschool (Griegstraat 2)	20	10		200	Buitenhof	
30	sportzaal Grotius College	28	21	7	588	Buitenhof	
31-32	gymzalen 2x Grotius College	21	12	5,5	252	Buitenhof	
33-35	gymzalen 3x Stanislas Westplantsoen	21	12	5,5	252	Hof van Delft	1956 (2x),
36	gymzaal Stanislas Krakeelpolderweg	21	12	5,5	252	Hof van Delft	1965, 2001
37	gymzaal CLD Juniusstraat	20	11,4	5,5	227	Buitenhof	
38	gymzaal CLD Molenhuispad	21,5	12,3	5,5	265	Voordijkshoorn	ca. 1980
39	sportzaal CLD	28,6	21	5,5	600	Voordijkshoorn	ca. 1980
40	gymzaal ROC Mondriaan	20	12	5,5	240	Vrijeban	
41-42	sporthallen 2x TU Delft				1.160 1.240	Wippolder	1959, 1991
43-44	gymzalen 2x TU Delft	21	12	5,5	252	Wippolder	jaren '60 en '70
	<i>Overig</i>						
45	sportzaal Sophia Revalidatie				ca. 540	Buitenhof	2010
46	gymzaal Sophia Revalidatie					Buitenhof	ca. 1990

Nieuwbouwplannen niet-gemeentelijke sportaccommodaties

Er zijn drie onderwijsinstellingen die nieuwbouwplannen voor een sportaccommodatie hebben: Scholencombinatie Delfland, ROC Mondriaan en de TU Delft.

Voor de VMBO-afdelingen van het Grotius College en het Christelijk Lyceum Delfland, gezamenlijk Scholencombinatie Delfland, wordt een geheel nieuw schoolgebouw gerealiseerd op de huidige locatie van het Grotius College locatie van Bleywijkstraat. Onderdeel van dit schoolgebouw is een nieuwe sporthal die de huisvesting van het verenigingsgebruik van sporthal Brasserskade over zal nemen. In verband met dit nieuwbouwproces zijn twee van de gymzalen van het Grotius College (Bleywijkstraat) reeds gesloopt en maakt de school momenteel intensiever gebruik van de overgebleven gymzalen en sportzaal aan de Juniusstraat.

¹ Niet opgenomen in tabel 2.2: tennishal van Tennisschool Koos Heijligers. De hal is 1.360 vierkante meter (circa 40 x 34 m.) en heeft twee tennisvelden. De tennishal van Delftse Hout is circa 4.400 m2 en heeft een tapijt-sportvloer. DTB heeft twee mateco hardcourtbanen die in het winterseizoen worden overdekt door een ballonhal.

Het ROC Mondriaan is voornemens een sporthal te realiseren op de locatie Brasserskade 1 met drie zaaldelen, in plaats van de huidige gymzaal. De reden hiervoor is dat de huidige gymzaal zeer oud en aan vervanging toe is en het ROC van verschillende accommodaties in de stad gebruik maakt en dat veel reisverlies geeft van studenten en docenten. Begin 2015 is een Design & Build aanbesteding gestart. Met de bouw van deze nieuwe sporthal zal het ROC wegvallen als gebruiker van een gemeentelijke accommodatie, waardoor bij de gemeente ruim € 100.000 aan huurinkomsten wegvallen.

In februari 2015 zijn op het TU sportcomplex 2 tijdelijke gymlokalen geplaatst in verband met een tekort aan ruimte om alle sportbehoefte te kunnen faciliteren. Momenteel loopt er bij afdeling Sport en Cultuur van de TU een nieuwbouwproces waarbij de twee sporthallen worden uitgebreid met een derde sporthal en er meerdere zalen worden gerealiseerd die zowel voor sportieve als culturele activiteiten gebruikt kunnen worden. In totaal gaat het om een uitbreiding van 4 á 5.000 vierkante meter. Als dit proces is afgerond zullen de tijdelijke gymzalen worden verwijderd.

2.2 Rolverdeling bij de gemeentelijke accommodaties

Beide gemeentelijke sporthallen worden beheerd en schoon gemaakt door de gemeente. Er is 1 sporthalbeheerder belast met beheer en schoonmaak per sporthal. De beheerder handelt tevens klachten van gebruikers af. Omdat één beheerder niet op alle momenten dat de accommodatie voor publiek open is, aanwezig kan zijn, wordt de hal ook verhuurd middels sleutelverhuur. De nieuwe sporthal die Brasserskade gaat vervangen, zal geëxploiteerd en beheerd worden door de scholencombinatie Delfland.

Naast hun werkzaamheden voor de sporthallen, voeren de twee sporthalbeheerders ook taken uit ten behoeve van de gymzalen. Naast de 2 sporthalbeheerder zijn er ook 2 medewerkers Technische Dienst, zij controleren de gymzalen en voeren gebruikersonderhoud uit..

De gymzalen worden allen schoon gemaakt door een schoonmaakbedrijf en worden verhuurd op basis van sleutelverhuur. Hiertoe moeten gebruikers een afspraak maken bij de gemeente tussen 09.00 en 12.00 uur, zowel om de sleutel op te halen als om deze terug te brengen. Bij de gymzaal op de Van Tienhovenstraat wordt momenteel gestart met een pilot voor een gebouwbeheersysteem, waarbij gebruikers digitaal kunnen reserveren en betalen, een toegangscode voor de zaal ontvangen en waarbij licht en verwarming automatisch aan en uit gaan. Het doel hiervan is dat er bij sleutelverhuur geen tussenkomst van een medewerker van de gemeente meer nodig is. Hierdoor wordt de exploitatie van de voorziening efficiënter georganiseerd, is sprake van energiebesparing en wordt fraude tegengegaan. Daarnaast zorgt de pilot ervoor en dat de voorzieningen in principe 7 dagen per week 24 uur per dag beschikbaar zijn.

2.3 Gebruik en capaciteit binnensportaccommodaties

2.3.1 Gebruik gemeentelijke accommodaties

Er zijn anders dan in de buitensport (zie paragraaf 3.3) geen planningsnormen voor binnensportaccommodaties. Buitensportaccommodaties zijn primair bedoeld zijn voor verenigingsgebruik en dan is de behoefte af te leiden van spelende teams of sporters, het tijdsbeslag van trainingen en wedstrijden en belasting. Binnensportaccommodaties worden gebruikt door verenigingen én onderwijs, waarbij een vereniging of school vaak ook nog op verschillende locaties activiteiten moet uitvoeren. Planningsrichtlijnen zoals de buitensport die hanteert, zijn daarom niet mogelijk. Richtinggevend voor de aansluiting van vraag en aanbod voor verenigingen is het gebruik (de bezetting) en de onvervulde vraag.

De bezetting van de huidige accommodaties is een belangrijke graadmeter voor de mate waarin vraag en aanbod op elkaar zijn afgestemd. In bijlage 1 is het gebruik en de bezetting van de gemeentelijke binnensportaccommodaties verbijzonderd naar zowel jaargebruik als weekgebruik in de drukste periode.

Conclusies bezetting gemeentelijke binnensportaccommodaties

Op basis van het jaargebruik en het weekrooster in de winterperiode kunnen we de volgende conclusies trekken:

- Het gebruik van de twee gemeentelijke sporthallen is hoog tot zeer hoog;
- Het gebruik van de sportzaal Fretstraat is redelijk;
- Het totale gebruik van de 18 gymzalen is wisselend. Van alle gymzalen hebben gymzaal Brasserskade, De Colijnlaan en Raam het hoogste totale jaargebruik, en worden de gymzalen De Gaullelaan, De Griegstraat, Frederik van Eedenlaan en Het Kristal in totaliteit het minst gebruikt.
- Het onderwijsgebruik van Willem Bilderdijkhof is laag. Willem Bilderdijkhof heeft echter primair een sportfunctie en valt niet onder Onderwijs.
- De mate van gebruik van de accommodaties is door de jaren heen stabiel. Wel vinden er verschuivingen plaats tussen de verschillende accommodaties.

Relatie met IHP

In het Integraal Huisvestingsplan Basisonderwijs, Speciaal Basisonderwijs en (Voortgezet) Speciaal onderwijs 2014-2024 van de gemeente Delft is beoordeeld in hoeverre er voldoende, dan wel te veel, capaciteit is voor gymnastieklessen van basisscholen. Uitgangspunten bij de beoordeling van de ruimtebehoefte zijn onder meer het aantal klokuren gymnastiekruimte waar scholen recht op hebben op basis van leerlingenaantallen (2014 – 2024), en de maximale afstand van een school tot een gymnastiekvoorziening. Voor scholen die recht hebben op ten minste 20 klokuren geldt een maximale afstand van 1 kilometer. Voor scholen die recht hebben op tenminste 15 klokuren geldt een maximale afstand van 3,5 kilometer. In het IHP is géén rekening gehouden met het werkelijke gebruik van gymzalen door scholen.

In het IHP is geconcludeerd dat, wanneer de capaciteit van de gymzalen in een wijk wordt afgezet tegen de behoefte c.q. het aantal klokuren waar scholen recht op hebben volgens de gemeentelijke verordening, circa 5 gymzalen afgestoten kunnen worden. In het IHP zijn niet alle gemeentelijke gymzalen meegenomen die in dit onderzoek wel zijn betrokken. Het betreft de Slauerhofflaan, Willem Bilderdijkhof en Colijnlaan. Hieronder is weergegeven waarom ze niet zijn meegenomen en de invloed op de capaciteitsbeoordeling:

Gymzaal Slauerhofflaan (Voorhof): gebruikers zijn het Pleyziercollege (speciaal voortgezet onderwijs) en de Eglantier. Het Pleyziercollege gebruikt de zaal normatief voor 20 klokuren. In Voorhof ontstaat een kleine ondercapaciteit als deze gymzaal wordt afgestoten.

Gymzaal Willem Bilderdijkhof (Voorhof): het onderwijsgebruik van deze gymzaal is beperkt. Zonder (en met) derde lesuur is deze zaal niet nodig voor de capaciteit van het bewegingsonderwijs van basisscholen.

Gymzaal Colijnlaan: De zaal wordt gebruikt door Laurentius Praktijkschool. Zonder derde lesuur is deze zaal niet nodig voor de capaciteit van het bewegingsonderwijs van basisscholen. De toekomst van de zaal hangt af van planvorming voor school Colijnlaan en het gebied. Bij afstoting moet een oplossing gevonden worden voor de Praktijkschool.

Een tweede verschil tussen het IHP en dit accommodatieplan, is dat in het IHP de capaciteitsbeoordeling is gedaan op basis van het aantal uren waar een school recht op heeft en dat in dit accommodatieplan is gekeken naar het werkelijke gebruik door scholen. Bij sommige gymzalen ligt het werkelijke gebruik door basisscholen hoger dan het aantal uren waar de scholen recht op hebben. Volgens de verordening kan een school op eigen kosten meer gym-uren inhuren dan waar ze normatief recht op hebben, als daar voldoende capaciteit voor aanwezig is. Omdat de gemeente geen gymzalen in de lucht wil houden voor deze extra uren zijn ze in de capaciteitsbeoordeling van het IHP niet meegerekend.

2.3.2 Gebruik niet-gemeentelijke accommodaties

Over de niet-gemeentelijke accommodaties heeft de gemeente geen zeggenschap. Bij de niet-gemeentelijke verenigingshallen loopt de gemeente echter wel financieel risico. De gemeente staat namelijk voor een deel van de financiering op de accommodaties garant. De meeste niet-gemeentelijke accommodaties betreft gymzalen. Deze hebben primair een functie voor het bewegingsonderwijs (26 uur basisonderwijs en 40 uur voortgezet onderwijs). Voor medegebruik door sportverenigingen hebben deze accommodaties een beperkte functie. Anders ligt dat bij sportzalen en sporthallen, deze zouden wel bruikbaar kunnen zijn voor sportverenigingen. De binnensportaccommodaties van de TU hebben geen restcapaciteit in de avonden.

Verenigingshallen: bij 3 van de 4 overdag veel leegstand

De capaciteit van de verenigingshallen wordt voor ruim de helft (Fortuna, Tanthof en Wippolder) tot driekwart (Kerkpolder) gebruikt. Het avondgebruik door verenigingen is in de winterperiode hoog tot zeer hoog. Alleen Kerkpolder heeft in het winterseizoen nog wat ruimte (dinsdagavond 1,5 uur de hele sporthal, donderdagavond de hele avond een halve sporthal en 1,5 uur een halve sporthal). Toch heeft Kerkpolder de hoogste totale bezetting, omdat het voortgezet onderwijs deze sporthal veelvuldig gebruikt. De overige drie verenigingshallen staan overdag nagenoeg leeg. In het weekend heeft met name Tanthof nog ruimte. De overige drie sporthallen zitten in het weekend zo goed als vol.

Conclusies niet gemeentelijke binnensportaccommodaties

Als het gaat om een efficiëntere afstemming van vraag en aanbod van sportaccommodaties, bieden de niet-gemeentelijke accommodaties zeker mogelijkheden. Verenigingen maken gebruik van ongeveer de helft van de niet gemeentelijke binnensportaccommodaties. In de situaties dat er geen medegebruik is, gaat het vaak om een inpandig gymlokaal en soms (gymlokalen) is de vraag ook beperkt. Bij niet gemeentelijke gymlokalen is restcapaciteit beschikbaar in de avonden. Bij de sportzalen (Grotius College, CLD en Sophia Revalidatie) was ten tijde van deze studie nog enig medegebruik mogelijk op de woensdag- en vrijdagavond en in het weekend. De gemeente wijst gebruikers al op eventuele mogelijkheden bij niet-gemeentelijke accommodaties.

2.3.3 Ervaringen binnensportverenigingen

Via een enquête onder de gebruikers van de sportaccommodaties, is gevraagd naar de ervaringen met de sportaccommodaties in Delft en de situatie bij de verenigingen. In bijlage 3 zijn de enquêteresultaten beschreven. We geven hier de belangrijkste bevindingen voor de binnensportverenigingen.

18% van de binnensportverenigingen geeft aan behoefte te hebben aan meer uren binnensport.

- 3 gebruikers willen op weekbasis 7,5 uur meer gebruik maken van een gymzaal (avonduren).
- Daarnaast wil 1 gebruiker (een budo-vereniging) graag in gesprek met de gemeente over het beheren van een eigen locatie (40 uur/week) c.q. overnemen van een locatie.
- 1 gebruiker wil op weekbasis 4 uur meer gebruik maken van een sportzaal (2 zaaldelen).
- Wat betreft de behoefte aan sporthallen, wil 1 gebruiker 2 uur/week extra. Een korfbalvereniging wil 4 uur per week meer gebruik maken van een sporthal (seizoen oktober-maart) en een hockeyvereniging wil 40 tot 60 uur kunnen beschikken over een sporthal in de periode november-februari (zaalhockey).

Al met al is sprake van een enig structureel tekort (jaargebruik) bij het huidige aanbod aan binnensportaccommodaties en bij 2 gebruikers is sprake van een tekort gedurende een bepaalde periode. Een budo-vereniging heeft daarnaast interesse in het overnemen van een gymzaal.

Gemiddeld geven de gebruikers voor de binnensportaccommodatie een rapportcijfer 6,4. Dat is lager dan de waardering van buitensportverenigingen voor hun accommodatie (7,4). Bij de binnensport waren de meest genoemde pluspunten: voldoende voorzieningen (4x), de kwaliteit van de accommodatie (4x), de ligging/bereikbaarheid (5x) en voldoende ruimte (8x genoemd). De meest genoemde minpunten bij de binnensportaccommodaties zijn: geen follow up bij klachten (3x),

klimaatbeheersing onvoldoende (6x), onderhoud matig (7x) en schoonmaak (18x). Klachten over schoonmaak zijn bij de binnensportgebruikers onbetwist het belangrijkste minpunt (algemene schoonmaak, toiletten, douches, zaalvloer en berging).

2.3.4 Toekomstige behoefte

Landelijk zijn er twee bewegingen in de sport: de sportdeelname stijgt en tegelijk verliest de verenigingssport marktaandeel ten gunste van de ongebonden sport, de commerciële sport en het anders georganiseerd sporten. De verenigingssport stabiliseert en de ongebonden sport, de commerciële sport en het anders georganiseerd sporten groeien. Binnen de verenigingssport zijn er wel verschillen. Bij veel binnensportbonden is de laatste 11 jaar het aantal leden in Nederland afgenomen, terwijl voetbal en hockey een sterke groei lieten zien (zie voor een volledige beschrijving bijlage 4).

Wanneer we naar de bevolkingsontwikkeling van Delft kijken, dan zal in de toekomst het aantal leerlingen op basisscholen toenemen. De leerlingenprognose voor het basisonderwijs (PVG – nov. 2013), voorspelt voor Delft als geheel tot 2018 een min of meer gelijkblijvend leerlingenaantal, maar vanaf 2019 en verder groeit het leerlingaantal. In totaliteit zijn er in 2030 7,5% meer leerlingen op basisscholen en dat betekent ook meer vraag naar gymzalen voor bewegingsonderwijs.

Op basis van de bevolkingsprognoses is het aantal georganiseerde sporters af te leiden. In 2030 verwachten we 4% meer georganiseerde sporters in Delft dan nu. De toename van 4% georganiseerde sporters is een positief scenario. De trend is immers dat het aandeel georganiseerd sporten afneemt en niet constant blijft (zoals we bij deze berekening wel hebben veronderstelt). Het is te verwachten dat de trend die we in de sport zien (minder inwoners lid van een sportvereniging) zich zal doorzetten tot 2030. Het aantal verenigingssporters zou in totaliteit zich ook kunnen stabiliseren. Hoe de verdeling is tussen binnen- en buitensporten is niet te voorspellen. Hooguit kunnen we constateren dat er weinig groeipotentie is in de binnensportaccommodaties. De sporthallen (ook verenigingshallen) zitten 's avonds vol en er is nu al een klein tekort in de binnensportaccommodaties. Bij de gymzalen (gemeentelijk en niet gemeentelijk) is nu overcapaciteit. De groei van leerlingen (vanaf 2019) wil niet zeggen dat de gymzalen behouden moeten blijven. Vervangen van oudere gymzalen die relatief dicht bij elkaar liggen door een nieuwe sportzaal of sporthal blijft een wenselijk scenario, omdat het mes aan twee kanten snijdt: een nieuwe sportzaal of sporthal heeft grotere zaalruimten voor bewegingsonderwijs en creëert ruimte voor binnensportverenigingen.

2.3.5 Afstemming met de regio

Delft ligt in een stedelijke gebied en periodiek is afstemming op ambtelijk en bestuurlijk niveau met buurgemeenten. Bij Pijnacker-Nootdorp is recent navraag gedaan in hoeverre de verenigingshal Wippolder een rol zou kunnen vervullen voor de wijk Emerald/Delfgauw. Dat blijkt helaas niet aan de orde. Naar de toekomst toe verwacht Pijnacker-Nootdorp een stabilisatie tot lichte afname van het bewegingsonderwijs in de sporthal Emerald.

Aan de westkant van Delft zijn in de dorpskern Den Hoorn Sporthal Hoornbloem en MFA Het Lint gevestigd. De bezetting van de sporthal is goed. Wel komt er als gevolg van het wegvallen van een verenigingsgebruiker ruimte beschikbaar in de sporthal. Vanuit Delft maken het Stanislas College en kortbalvereniging DES al gebruik van de Sporthal. De Hoornbloem beschikt naast een sporthal ook over enkele algemene zaalruimten. Hier is nog genoeg ruimte beschikbaar. De multifunctionele accommodatie Het Lint (locatie Lookwest) bevat een dubbel gymnastieklokaal. Deze ruimten zijn overdag bezet voor schoolgymnastiek en naschoolse opvang. In de avonduren kunnen deze gehuurd worden voor andere (sport)activiteiten. Hier is nog genoeg ruimte beschikbaar. Het beheer en de exploitatie van beide accommodaties in Midden-Delfland is in handen van Optisport.

In Rijswijk speelt de vervanging van De Marimbahal. Deze staat op de nominatie om in 2017 vervangen te worden. Er wordt aan gedacht om de nieuwe hal geschikt te maken voor topsport volleybal. Dit vraagt een minimale hoogte van de hal. De verwachting is dat de nieuwe sporthal met de beoogde gebruiker(s) optimaal bezet wordt in de avonduren (geen Sportaccommodatieplan Delft - Gemeente Delft Drijver en Partners

restcapaciteit). Het college van Rijswijk doet in oktober 2015 een uitspraak over de locatie van de nieuwe hal. Twee van de opties zijn, 't Haantje en de Lange Kleyweg beiden op de grens met Delft.

2.4 Exploitatie binnensportaccommodaties gemeente

2.4.1 Gymzalen

Gymzaal Willem Bilderdijkhof

In de begroting is de exploitatie van gymzaal W. Bilderdijkhof gespecificeerd. De exploitatie van de 15 overige gymzalen en de sportzaal Fretstraat wordt op één post geboekt en is niet per accommodatie beschikbaar.

Tabel 2.3 Exploitatie Gymzaal W. Bilderdijkhof (2013R)

aardgas	€ 4.127
elektra	€ 2.571
water	€ 50
heffingen en belasting	€ 950
schoonmaak materiaal	€ 538
materiaal en onderhoud	€ 2.028
kapitaallasten	€ 71.269
Lasten	€ 81.532
huur verenigingen/groepen	-€ 21.594
huur onderwijs	-€ 7.328
overige baten	
Baten	-€ 28.921
Exploitatiesaldo	€ 52.611
dekkingspercentage	35%

De totale lasten van de gymzaal W. Bilderdijkhof bedragen ruim € 81.000 en de baten bijna € 29.000.

De posten voor gas, elektra en water wijken niet af van normbedragen voor gymzalen. De post schoonmaak is met € 538 ongewoon laag.² Normaal is een post schoonmaak voor een gymzaal circa € 5.000,-.

De kapitaallasten zijn met € 71.268 ongewoon hoog. De kapitaallasten bestaan voor € 2.200 uit oude kapitaallasten en € 69.000 zijn kapitaallasten van een renovatie. Van de kapitaallasten voor de renovatie is afgerond € 59.000 afschrijving en ruim € 10.000 rentelasten. Bij een renovatie van circa € 450.000 verwachten we een afschrijvingstermijn van 15 tot 20 jaar. De hoge kapitaallasten van de huidige gymzaal komt doordat de renovatie in een korter tijdbestek wordt afgeschreven (afgaande op de € 59.000 afschrijving in 2013 en een vergelijkbaar bedrag in 2014). De inkomsten van circa € 29.000 zijn goed voor een gymzaal. Dat wijst op een hoge bezetting. Al met al zijn de exploitatiekosten van de gymzaal Willem Bilderdijkhof hoog, voornamelijk door de zeer hoge kapitaallasten. De boekwaarde van de W Bilderdijkhof zal op 31-12-2016 € 0,- bedragen.

Overige gymzalen

De gemeente maakt gebruik van gymzalen van het bijzonder voortgezet onderwijs die niet haar eigendom zijn. De gemeente verstrekt daarvoor een vergoeding van € 35.818 (2013R).

² Door persoonlijke omstandigheden wordt dit momenteel uitbesteed en deze kosten zijn niet geboekt op gymzaal W. Bilderdijkhof.
Sportaccommodatieplan Delft - Gemeente Delft
Drijver en Partners

Voor de overige gemeentelijke gymzalen was het exploitatieresultaat in 2013 ca. € 650.000 negatief (telniveau 's PD04012001 geheel en PD04012950 gedeeltelijk). Aan de kostenkant (ca. € 1 miljoen) zijn de kapitaals- en huurlasten het grootst, gevolgd door onderhoud. Bij 17 accommodaties bedraagt het onderhoud € 11.706 per gymzaal. Dat is niet ongebruikelijk voor een gymzaal.

De kapitaallasten zijn € 390.578 voor de 17 gymzalen. Dat komt neer op € 23.000 per gymzaal en dat is niet afwijkend. De post schoonmaak is circa € 100.000 en per gymzaal komt dat neer op € 5.900. De schoonmaakkosten van een gymzaal liggen rond de € 5.000 tot € 6.000 en dus zijn de uitgaven reëel.

Ook de kosten van energie zijn niet afwijkend.

In totaal zijn de exploitatiekosten € 37.859 (€ 56.859-€ 19.000). Dit is normaal; gangbaar is een tekort van € 20.000 tot € 50.000, afhankelijk van de opbrengsten (en al dan niet vergoeden onderwijsgebruik).

In Delft staan de gymzalen op de sportbegroting. Er is geen vergoeding vanuit onderwijs voor het gebruik van de gymzalen. De baten per gymzaal van gemiddeld € 19.000, betreft hoofdzakelijk huurbaten van verenigingsgebruik.

Tabel 2.4 Exploitatie overige gemeentelijke gymzalen (2013R)

activiteit	totaal	per zaal
baten	€ -323.007	€ -19.000
onderhoud	€ 199.008	€ 11.706
inventaris	€ 64.244	€ 3.779
schoonmaak	€ 100.051	€ 5.885
energie	€ 137.836	€ 8.108
communicatie	€ 2.347	€ 138
verzekeringen	€ 12.621	€ 742
Belastingen en heffingen	€ 54.039	€ 3.179
Kapitaallasten + huurvergoedingen	€ 390.577	€ 22.975
overig	€ 5.884	€ 346
totaal	€ 643.600	€ 37.859
totaal lasten	€ 966.607	€ 56.859
totaal baten	€ -323.007	€ -19.000
dekkingspercentage	33%	33%

Gymnastiekaccommodatie van de gemeente

Voor het primair onderwijs zijn alle rijksvergoedingen voor de huisvesting en exploitatie van gymnastiekonderwijs in het Gemeentefonds gestort. Het betreft niet alleen de stichtings- en eerste inrichtingskosten, maar ook de kosten voor de materiële instandhouding en - in de oude terminologie - het technisch onderhoud, ingrijpend onderhoud en de andere voorzieningen. Delft ontvangt dus via het gemeentefonds geld om te voorzien in huisvesting voor gymnastiekonderwijs in het primair onderwijs. De lasten van de gymnastieklokalen staan in de sportbegroting. Voor het gebruik van de gymnastieklokalen vindt in Delft geen interne verrekening plaats tussen de onderwijsbegroting en de sportbegroting. In de situatie dat een school voor speciaal of basisonderwijs gebruikmaakt van een gemeentelijke binnensportaccommodatie, dan dient de gemeente de accommodatie om niet in gebruik te geven voor het vastgestelde aantal klokuuren. Voor een interne verrekening tussen de begroting voor onderwijs en de begroting voor (sport)accommodaties, kan aangesloten worden bij de klokuurbedragen. Voor het bepalen van de kosten per klokuur dient zowel het variabele als 1/26 deel van het vaste bedrag meegenomen te worden voor de materiële instandhouding. De vergoeding voor de klokuurbedragen zijn afhankelijk van het stichtingsjaar en de zaaloppervlakte. Daarnaast dient voor ieder klokuur nog een vergoeding voor de stichtingskosten berekend te worden, deze vergoeding is afhankelijk van de lokale situatie.

Van de 18 gymlokalen hebben 16 een functie voor basisonderwijs waar geen vergoeding wordt verrekend vanuit onderwijs naar sport (exclusief W. Bilderdijkhof en Brasserskade). De interne vergoeding voor het gebruik is berekend in de volgende tabel. In totaal zou de vergoeding voor het gebruik neerkomen op € 68.278 per jaar.

Tabel 2.5

aantal gymlokalen		gemiddeld uur/week	vaste vergoeding	variabele vergoeding	per gymlokaal	totaal
5	type a (>1987 en >252m ²)	22	€ 3.325,94	€ 587,22	€ 3.822,82	€ 19.114,09
7	type B (<1986 en >230m ²)	18,79	€ 4.188,91	€ 645,75	€ 4.655,63	€ 32.589,41
4	type C (<1986 en 190-230 m ²)	19,93	€ 3.701,22	€ 577,26	€ 4.143,57	€ 16.574,28
totaal						€ 68.277,78

Daarnaast dient voor ieder klokuur nog een vergoeding voor de stichtingskosten berekend te worden. De kapitaallasten bij de gymzalen in Delft zijn gemiddeld € 22.975. In uren gebruikt sport gemiddeld 700 uur een gymzaal en onderwijs 800 uur op jaarbasis. Een vergoeding voor de stichtingskosten (kapitaallasten) komt neer op € 12.253 per gymzaal. Met 16 gymzalen is dat € 196.053. Samen met de klokuurvergoeding (€ 68.278) zou de interne verrekening uitkomen op afgerond € 264.000 (per jaar). Dat hoeft de gemeente natuurlijk niet te doen. Maar onverlet blijft dat de sportbegroting wel de lasten heeft van de onderwijshuisvesting gymzalen, maar niet de baten (zit in uitkering gemeentefonds).

2.4.2 Sporthallen en sportzalen

Delft heeft 2 gemeentelijke sporthallen: sporthal De Buitenhof en sporthal Brasserskade en 1 sportzaal (sportzaal Fretstraat/Dasstraat). De kapitaallasten van De Buitenhof bedragen afgerond € 50.000 en voor Brasserskade zijn de kapitaallasten afgerond € 21.000. Voor beide grote sporthallen zijn dit lage bedragen. De kapitaallasten van € 21.000 voor Brasserskade hebben betrekking op de speeltoestellen. Deze hebben per januari 2014 nog een boekwaarde van circa € 70.000. Sporthal Brasserskade is dus nagenoeg afgeschreven. Op zich is dat voor een sporthal van 40 jaar oud logisch.

De kapitaallasten van De Buitenhof hebben betrekking op een scheidingswand, speeltoestellen en een schoonmaakmachine. De boekwaarde van deze activa is per 1 januari 2014 afgerond € 203.000. Omdat we alleen kapitaallasten aantreffen voor inventaris en inrichting bij beide sporthallen, is de vraag of er geen kapitaallasten zijn voor de gebouwen. Sporthal De Buitenhof is in 2009 gerealiseerd en maakte deel uit van een stedelijke vernieuwingsopgave, waarbij naast de sporthal ook woningen en een parkeergarage zijn gerealiseerd. Destijds heeft de gemeente gekozen voor een geïntegreerde aanbesteding (Finance, Design & Build), waarbij de ontwikkeling van maatschappelijke voorzieningen zoals de sporthal, werd gecombineerd met de commerciële ontwikkeling van woningen en winkels. Na realisatie is het eigendom van de sporthal overgedragen aan de gemeente. Om die reden zijn er geen kapitaallasten van de realisatiekosten (die zijn gefinancierd door de opbrengsten van commerciële functies). Een sporthal van deze omvang zou ter indicatie € 3,5 miljoen aan investeringskosten vergen, inclusief toestellen en scheidingswand. Bij een (lineaire) afschrijving over 40 jaar en een rente van 5% (2009/2010) zouden de gemiddelde kapitaallasten € 177.000 per jaar bedragen. Van deze post zit dus maar een kleiner deel in de sportbegroting, omdat die via de aanbesteding is gefinancierd (circa € 50.000 in plaats van € 177.000, het verschil is € 127.000). Bij de sportzaal Dasstraat (ook aangeduid als Fretstraat), zijn er alleen kapitaallasten. De kapitaallasten zijn alleen de meerkosten van de investering van een sportzaal in plaats van een gymzaal in Tanthof-Oost. De sportzaal dateert van 1974 en deze kapitaallasten zijn bijna afgeschreven.

Tabel 2.6 Exploitatie sporthallen en sportzaal (2013R)³

	48 x 28 x 9 meter	48 x 33 x 7 meter	28 x 16 x 7 meter
	1344	1584	448
	sporthal De Buitenhof	sporthal Brasserskade	sportzaal Fretstraat ⁴
kapitaallasten	€ 50.157	€ 21.440	€ 5.512
onderhoud	€ 39.355	€ 55.452	€ 0
energie, water, telecom.	€ 49.306	€ 51.498	€ 0
heffing en belasting	€ 9.234	€ -167	€ 0
Schoonmaakartikelen en werkzaamheden	€ 3.618	€ 2.464	€ 0
afvalverwerking	€ 1.651	€ 2.512	€ 0
doorbelasting stadsbeheer	€ 110.552	€ 129.612	€ 0
diversen	€ 4.550	€ 552	€ 0
Subtotaal lasten	€ 268.424	€ 263.363	€ 5.512
huur verenigingen/groepen	€ -100.422	€ -71.811	
huur onderwijs	€ -34.468	€ -110.784	
overige baten		€ -13.262	
Baten	€ -134.890	€ -195.857	€ 0
Exploitatiesaldo	€ 133.534	€ 67.506	€ 5.512
dekkingspercentage	50%	74%	0%

Onderhoud (klein en groot onderhoud) is normaal 2% tot 2,5% van de bouwkosten. Wanneer de bouwkosten € 2 miljoen bedragen voor een doorsnee 24x44 hal, dan zou het onderhoud ongeveer op een niveau moeten liggen van € 35.000 tot € 50.000⁵. Beide sporthallen zijn duidelijk ruimer dan een doorsnee 24x44 hal. Bij de Buitenhof is een onderhoudsbudget (klein en groot) van € 50.000 tot € 60.000 niet afwijkend. In 2013 was het circa € 40.000 en dat is iets minder dan verwacht. Bij Brasserskade waren de onderhoudskosten in 2013 circa € 55.000. Dat wijkt niet veel af van hetgeen we verwachten voor een hal van deze maatvoering.

Tabel 2.7 Indicatie normbedragen onderhoud (klein en groot onderhoud) als percentage van bouwkosten

	Opp zaal	Bouwkosten totale hal	2,00%	2,5%
24x44	1.056	€ 2.000.000	€ 40.000	€ 50.000
28x48	1.344	€ 2.545.455	€ 50.909	€ 63.636
33x48	1.584	€ 3.000.000	€ 60.000	€ 75.000

Voor beide sporthallen geldt dat de post gas en electra aan de hoge kant zijn voor een sporthal. Beide sporthallen zijn groter dan een standaard sporthal van 24 x 44 meter en 7 meter vrije hoogte. De Buitenhof heeft een zaal van 28 x 48 meter en is 9 meter hoog. Brasserskade meet 48 bij 33 meter. Ook intensief gebruik speelt een rol bij hogere energielasten. Sporthal Brasserskade heeft met 3.026 uur een hoog jaargebruik. De Buitenhof zit op 2.328 uur, maar de multifunctionele ruimte wordt ook voor 639 uur per verhuurd. De Buitenhof is uitgerust met energiezuinige verlichting en met aanwezigheidsdetectie.

³ In deze exploitatie zijn de kosten van stadsbeheer doorgerekend naar de sporthallen.

⁴ De exploitatie van de Fretstraat maakt deel uit van de onderwijsbegroting. De kapitaallasten in tabel 2.5 hebben te maken met een investering die in het verleden door sport is gedaan en bijna is afgeboekt.

⁵ Bouwkosten niet verwarren met investeringskosten, die hoger liggen.

De post schoonmaakartikelen en werkzaamheden is met € 3.618 en € 2.464 laag. Het schoonmaak gebeurt door de sporthalbeheerders en de bedragen hier zijn materiaalkosten. Wanneer een sporthal extern wordt schoongemaakt is een bedrag van € 15.000 tot € 20.000 gangbaar en voor grotere sporthallen (zoals deze) richting € 25.000.

De post doorbelasting stadsbeheer is bij sporthal De Buitenhof € 110.552 en bij sporthal Brasserskade € 129.612.⁶ Deze post betreft in ieder geval sporthalbeheer, maar ook uren van stadstoezicht die gerelateerd zijn aan onderhoud (onderhoudsplanung, verhuur) en mogelijk ook overhead. Delft werkt nu met 1 sporthalbeheerder per hal en dat is niet veel. Bij 1 fte zouden de personeelskosten circa € 40.000 à € 45.000 bedragen (exclusief overhead).

De exploitatielasten liggen bij beide sporthallen iets boven de € 260.000.

De inkomsten zijn met € 134.889 (De Buitenhof) en € 195.857 (Brasserskade) goed (relatief hoog). Bij Brasserskade zorgt de vergoeding door onderwijs(instellingen) voor een aanzienlijke baten.

Het exploitatiesaldo van De Buitenhof is € 133.534 (negatief). Het exploitatiesaldo van sporthal Brasserskade is € 67.506 (negatief).

We missen bij sporthal Buitenhof de kapitaallasten van het gebouw. De 'ontbrekende' kapitaallasten voor De Buitenhof hadden we geraamd op € 127.000. Het exploitatiesaldo zou met deze post erbij niet uitkomen op circa - € 133.534 (zoals nu in de boeken), maar op circa - € 260.000. Dat laatste bedrag is meer gebruikelijk voor een grote nieuwe sporthal.

Bij Brasserskade is het exploitatietekort € 67.506. Voor een sporthal is dat zeldzaam (uitzonderlijk goed) en alleen te danken aan het ontbreken van kapitaallasten voor het gebouw, de lage personeelskosten (1 fte) en de hoge baten.

2.5 Exploitatie verenigingshallen

De realisatie van de verenigingshallen is mede mogelijk gemaakt door opbrengsten van de verkoop van het Elektriciteitsbedrijf Zuid-Holland. Ook is met deze EZH-gelden het sportcomplex van de TU uitgebreid.

De gemeente verstrekt geen subsidies aan de stichtingen die de hallen in beheer hebben. Wel loopt de gemeente financieel risico omdat samen met het Waarborgfonds voor de Sport gemeentegarantie is afgegeven (beide 50%). De garantstelling voor de verenigingshal van Fortuna is inmiddels afgelopen. Bij de andere verenigingshallen is dit nog wel aan de orde.

De verenigingshallen zijn in eigendom en beheer bij een sportvereniging of een stichting. Om de exploitatie van de hallen gezond te houden of te krijgen is het van belang om voldoende bezetting te hebben, ook overdag. Drie van de vier verenigingshallen staan overdag leeg, wat er in sommige gevallen toe leidt dat er onvoldoende middelen zijn om te kunnen reserveren voor groot onderhoud. In sporthal Kerkpolder zijn aanpassingen gedaan om de hal geschikt te maken voor onderwijsgebruik (Stanislascollege). Zo zijn de kleedruimtes en bergingen aangepast, zijn benodigde balken geplaatst en is er een scheidingswand toegevoegd. Dit heeft een zeer positief effect gehad op de exploitatie van de sporthal. In de overige sporthallen zouden nog de nodige investeringen nodig zijn om schoolgebruik mogelijk te maken. De investeringen die hiervoor nodig zijn, zijn echter voor de meeste verenigingen/stichtingen alleen financieel haalbaar als er structurele / langdurige gebruiksafspraken kunnen worden gemaakt. Een beperkende factor hierin, is dat de meeste verenigingshallen aan de rand van de stad liggen en niet allemaal even goed en veilig bereikbaar zijn voor schoolkinderen. Behalve gebruik voor gymlessen, zien de verenigingshallen ook andere kansen om de accommodatie voller te krijgen, zoals ouderen gym, een buurthuisfunctie, kinderopvang en onderwijs. Voor sommige verenigingshallen is het voortzetten van de huidige situatie (leegstand, niet reserveren voor onderhoud) op termijn niet houdbaar.

⁶ De post doorbelasting stadsbeheer staat in de begroting niet gespecificeerd per accommodatie en afzonderlijk benoemd. Drijver en Partners heeft deze post verdeeld naar beide sporthallen.

2.6 Voorstellen binnensport

Op basis van de analyse in dit hoofdstuk komen we tot de volgende voorstellen.

2.1 Bij nieuwbouw gymzalen uitgaan van 308 m²

Het bewegingsonderwijs in Nederland heeft begin 2000 gepleit voor ruimere gymzalen (308m²), omdat het bewegingsonderwijs van nu andere eisen stelt aan een accommodatie dan 50 jaar terug. Bij nieuwbouw van scholen zal niemand uitgaan van de ruimtelijke normen van 50 jaar terug. Delft heeft een verouderd gymzalenbestand en we adviseren om in de onderwijshuisvestingsverordening voor nieuwbouw uit te gaan van gymzalen van 308 m² (14x22 meter zaal).

2.2 Voorhof/Schieweg: gymzaal W. Bilderdijkhof of Slauerhofflaan opheffen

Er zijn in deze wijk 4 gemeentelijke gymzalen: Frederik van Eedenlaan, Poptahof Noord, Slauerhofflaan en Willem Bilderdijkhof die nu voor circa 60 uur per week in gebruik zijn voor basisonderwijs. Er zijn daarvoor 3 gymzalen nodig. Gymzaal Willem Bilderdijkhof wordt primair voor sport gebruikt (10 uur onderwijs). De hoofdgebruiker van deze gymzaal (judovereniging) heeft interesse getoond om de accommodatie van de gemeente over het nemen. Bij overdracht naar een judovereniging zal de gymzaal waarschijnlijk voorzien worden van een vaste judomat. Deze is niet geschikt voor medegebruik voor onderwijs. De Grotius Praktijkschool heeft gevraagd om gebruik te maken van de gymzaal Willem Bilderdijkhof. Een andere optie is om gymzaal Slauerhofflaan af te stoten. Deze heeft een maatvoering van 20x10. De Frederik van Edengymzaal (21x12) is recent opgeknapt en Poptahof-Noord is nieuw en samen met het Kristal de enige gymzalen in Delft met de maatvoering 308 m².

2.3 Hof van Delft: mogelijk sportzaal in plaats van 2 oude gymzalen

Hof van Delft telt 3 gymzalen: Loevestein, Van Tienhovenstraat (gerenoveerd in 2009) en Colijnlaan (gerenoveerd in 2011). De gymzaal Colijnlaan wordt gebruikt door de Laurentius Praktijkschool. De toekomst van de zaal hangt af van planvorming voor school Colijnlaan en het gebied. Een andere optie is om de 2 oude gymzalen in deze wijk (Van Tienhovenstraat 1953 en Colijnlaan 1952) te vervangen door een sportzaal van 22 x 28 meter zaalvloer en twee zaaldelen. De beide gymzalen zijn oud en Colijnlaan voldoet met 20 x 10 meter niet aan de minimale afmetingen. Een sportzaal van 616 m² zaaloppervlak heeft voor het bewegingsonderwijs ruimere zaaldelen (308 m²/zaal) die voldoen aan de KVLO-norm. Voor de sportverenigingen is een sportzaal veel beter te gebruiken dan een gymzaal. In een sportzaal zijn 3 badmintonvelden uit te zetten of 2 volleybalvelden of 1 basketbalveld. In een gymzaal is alleen recreatief badminton (1 veld) of volleybal (1 veld) mogelijk omdat de hoogte niet volstaat en verenigingen willen graag met meerdere groepen tegelijk trainen/spelen.

De exploitatiekosten van een sportzaal wijken niet veel af van de exploitatiekosten van twee gymzalen. Tot dusverre heeft Delft veelal gekozen voor renoveren van gymzalen. We zouden daarin een andere beleidslijn willen voorstellen. De gymzaal Colijnlaan uit 1956 (20x10) is in 2011 nog gerenoveerd en gymzaal Van Tienhoven uit 1953 is in 2009 gerenoveerd. De maatvoering van die oude gymzalen blijft een beperking. Waarom niet nagedacht over een sportzaal die wel voldoet aan de wensen van bewegingsonderwijs en verenigingen in plaats van twee oude accommodaties oplappen? De boekwaardes van de Van Tienhovenstraat is € 65.000 en van de Colijnlaan € 55.000. Het gemiddelde exploitatietekort van een gymzaal is circa € 38.000.

Tabel 2.8 Vergelijking 2 bestaande gymzalen versus 1 nieuwe sportzaal

	per zaal	2 gymzalen	sportzaal
baten	€ -19.000	€ -38.000	€ -60.000
onderhoud	€ 11.706	€ 23.412	€ 23.040
inventaris	€ 3.779	€ 7.558	€ 2.500
schoonmaak	€ 5.885	€ 11.770	€ 12.000
energie	€ 8.108	€ 16.216	€ 15.000
communicatie	€ 138	€ 276	€ 276
verzekeringen	€ 742	€ 1.484	€ 1.500
Belastingen en heffingen	€ 3.179	€ 6.358	€ 6.000
Kapitaallasten + huurvergoedingen	€ 22.975	€ 45.950	€ 76.900
overig	€ 346	€ 692	€ 600
totaal lasten	€ 56.858	€ 113.716	€ 137.816
exploitatietekort	€ 37.858	€ 75.716	€ 77.816
dekkingspercentage	33%	33%	44%

Bij een sportzaal verwachten we hogere baten, omdat een grote sportzaal beter verhuurbaar is voor verenigingen in de avond en weekend. De post energie zal lager zijn (nieuwbouw versus 2x oud). De kapitaallasten zijn bepaald op € 1,6 miljoen stichtingskosten (gemiddeld over 40 jaar, lineair, 4,5%). Onderhoud is 2% van de bouwkosten. Financieel is er dus nauwelijks verschil, maar de gebruikswaarde voor onderwijs en sport neemt enorm toe. Deze omzetting past in een keuze om oudere gymzalen te vervangen door nieuwe sportzalen (waar dat mogelijk is).

2.4 Tanthof: sportzaal en gymzaal Fretstraat opheffen, onderwijsgebruik naar sporthal Tanthof

In Tanthof (West & Oost) zijn zes scholen gevestigd, met momenteel een ruimteoverschot van 25% dat nog verder zal oplopen naar 27% in 2027. Tegelijkertijd zijn de scholen in Tanthof te klein. Om de levensvatbaarheid van de scholen te verbeteren en de leegstand in Tanthof te verminderen, geeft het IHP aan om het aantal basisscholen in Tanthof terug te brengen van zes naar drie. Gemeente en de schoolbesturen zijn bezig met de ontwikkeling van een gezamenlijk plan om te komen tot een passend aanbod van onderwijsvoorzieningen in Tanthof. Bij de planvorming geven we vanuit het sportaccommodatiebeleid nadrukkelijk mee dat medegebruik van sporthal Tanthof voor bewegingsonderwijs een hoge prioriteit heeft. Sporthal Tanthof is een verenigingshal, die nu overdag nauwelijks wordt benut. Delft heeft nu nog 2 en straks mogelijk 1 gemeentelijke sporthal en die situatie kan alleen bestaan door de aanwezigheid van 4 private verenigingshallen. De gemeente dient iedere gelegenheid aan te grijpen om bewegingsonderwijs in de private verenigingshallen onder te brengen. Het mes snijdt dan voor de gemeente aan 2 kanten. Enerzijds kan het aantal gymzalen in Tanthof worden teruggebracht (mogelijk gymzaal en/of sportzaal Fretstraat) en anderzijds zorgt het voor een betere exploitatie van de private hal. De gemeente loopt financieel en qua sportinvulling een risico met slechte exploitaties van verenigingshallen.

De drie scholen⁷ die nu de sportzaal en de gymzaal aan de Fretstraat gebruiken, hebben samen 16,5 klokkuur bewegingsonderwijs nodig (normbehoefte). Sporthal Tanthof kan zonder scheidingswand overdag 26-28 uur bewegingsonderwijs huisvesten en dat is ruim voldoende voor de drie scholen. Gebruik van de sporthal Tanthof vraagt enige aanpassing wat betreft inrichting. De standaardinrichting van een gymzaal is geen verplichting; het gaat in het bewegingsonderwijs om de leerdoelen en tegenwoordig zijn er talloze mogelijkheden (anders dan de standaard-inrichting). Sporthal Tanthof kan met name voor Tanthof-oost in het bewegingsonderwijs voorzien, de grootste afstand is ongeveer 1,2 kilometer hemelsbreed maximaal. Bij de locatiekeuze van de nieuwe school in Tanthof-oost is het van belang rekening te

⁷ Simon Carmiggelt, Regenboog en De Ark.
Sportaccommodatieplan Delft - Gemeente Delft
Drijver en Partners

houden met het bewegingsonderwijs in de sporthal Tanthof. Voor de inrichting van sporthal Tanthof kan deels gebruik worden gemaakt van sportmateriaal uit de Fretstraat. Voor een deel zullen er ook eenmalige investeringen nodig zijn.

De gymzaal Angolastraat in Tanthof-west vervult in de behoefte voor bewegingsonderwijs voor de drie scholen De Bron, De Bonte Pael en Eglantier Tanthof (samen 24 uur). Hoewel deze gymzaal niet voldoet aan de VNG-normafmeting (21x12), is het advies deze gymzaal te behouden omdat het gebruik voor bewegingsonderwijs goed is, de afstand naar sporthal Tanthof is te groot en sporthal Tanthof is nu niet geschikt om meerdere gymgroepen tegelijk te huisvesten. De dakconstructie maakt toepassing van een scheidingswand lastiger.

De Fretstraat wordt momenteel benut door een turnvereniging. Die uren zullen ook ondergebracht moeten worden, vooral in sporthal Tanthof. Dat vraagt inschikken van de huidige gebruikers. De operatie om bewegingsonderwijs in verenigingshal Tanthof te krijgen, vraagt dus ook een herschikking van het avond- en weekendgebruik. Alvorens we verder gaan met het opheffen van sport- en gymzaal Fretstraat willen we afstemming met de stichting die de verenigingshal Tanthof exploiteert.

De gym- en sportzaal Fretstraat heeft op de sportbegroting een zeer lage exploitatielast (€ 5.500). Vrijval van deze sportzaal en gymzaal levert op de sportbegroting maar een kleine besparing, maar op de onderwijsbegroting is die wel substantieel. De jaarlijkse exploitatielasten, die bespaard worden bij afstoting op de onderwijsbegroting zijn circa € 80.000 per jaar.

2.5 Overige verenigingshallen: blijven sturen op dubbelgebruik

Van de vier verenigingshallen heeft alleen sporthal Kerkpolder onderwijsgebruik (vo). De overige drie hallen hebben door het ontbreken van onderwijsgebruik aanzienlijke leegstand overdag. In Tanthof is het voorstel om het onderwijsgebruik van de scholen in Tanthof Oost te verplaatsen naar de sporthal Tanthof. Voor de locatie korfbalvereniging Fortuna zijn geen concrete plannen. Mogelijk zijn er in de toekomst synergie-voordelen te halen met de TU (BSO-kinderopvang bij Fortuna) of wordt Fortuna beter bereikbaar door een betere OV-verbinding. Voor de verenigingshal Wippolder is gepolst of de gemeente Pijnacker-Nootdorp interesse heeft in medegebruik, maar dat is niet aan de orde.

2.6 Buitenhof: tenminste 1 en mogelijk 2 gymzalen opheffen

De wijk Buitenhof telt vier gemeentelijke gymzalen (Brahm slaan, Griegstraat 4, van Rijslaan en De Guallelaan) en één gymzaal van de Laurentiuschool (Griegstraat 2). De vijf gymzalen vervullen circa 60 uur bewegingsonderwijs. Met drie van de vijf gymzalen is deze behoefte in te vullen. Twee gymzalen kunnen worden afgestoten. Gymzaal Van Rijslaan is redelijk nieuw (2005). De andere gymzalen zijn circa 40 jaar oud. Volgens het IHP zullen de loopafstanden hierdoor wel worden vergroot naar 750-1000 meter.

2.7 Verkoop sporthal Brasserskade, nieuwe sporthal SC Delfland

De gemeente heeft een nota opgesteld over de toekomst van sporthal Brasserskade. In 2013 bedroeg het exploitatietekort voor de sporthal € - 67.506 (tabel 2.5). In 2017 is een tekort voorzien van € -77.000. In 2016 zal ROC Mondriaan als hoofdgebruiker een eigen sporthal betrekken, waardoor overdag veel ruimte ontstaat in de sporthal Brasserskade en de baten met € 100.000 teruglopen. Tegelijkertijd zal het onderhoud toenemen om de sporthal na 2017 voor langere periode in stand te houden. Op basis van de MOP tot en met 2030 blijkt dat de instandhoudingskosten zullen toenemen tot een gemiddelde van € 145.000,- per jaar. Dit komt neer op een toename van € 68.000,-. Omdat de ScholenCombinatie Delfland naar verwachting in het eerste kwartaal 2017 een nieuwe sporthal in gebruik zal nemen die ook beschikbaar is voor verenigings-/wedstrijdsport, ontstaat de mogelijkheid dat de vaste verenigingsgebruikers van Sporthal Brasserskade grotendeels kunnen overgaan naar de nieuwe sporthal van het SC Delfland.

In de nota zijn drie scenario's beschreven: instandhouding van de sporthal Brasserskade, verkoop en sloop.

Tabel 2.9 Scenario's toekomst sport Brasserskade

instandhouding	+ € 168.000	
verkoop	-€ 77.000 (leegstand) -€ 177.000 (verkoop)	afboeken opstal € 29.000
sloop	-€ 177.000	afboeken opstal € 29.000 en eenmalige sloopkosten PM

Onderzocht is of oudere gymzalen in de omgeving kunnen worden opgeheven en het gebruik kan worden verplaatst naar de sporthal Brasserskade. Dat is geen optie: in de omgeving zijn nauwelijks scholen voor basisonderwijs. De Brasserskade werd door de perifere ligging ook niet gebruikt door het basisonderwijs.

De gemeente geeft de voorkeur aan verkoop van de sporthal. Behoud van de sporthal door de gemeente leidt tot grotere exploitatietekorten en dat is gezien de bezuinigingsopgave ongewenst. Het bestaande gebruik van sporthal Brasserskade kan grotendeels overgaan in de nieuwe sporthal van SC Delfland aangevuld met bestaande accommodaties in Delft. Het beëindigen van de sporthalfunctie past ook bij de ontwikkeling naar regiegemeente. Bovendien draagt vervanging van sporthal Brasserskade door de sporthal SC Delfland naar het fysiek terughalen van sportvoorzieningen in de stad.

De vaste verenigingsgebruikers (basketbalvereniging DAS, badmintonclub BC Delft en tafeltennisvereniging Phoenix) hebben kenbaar gemaakt dat hun voorkeur uitgaat naar voortzetting van hun activiteiten in Sporthal Brasserskade. Deze voorkeur heeft geleid tot de ambitie van de verenigingen om gezamenlijk de haalbaarheid te onderzoeken voor het overnemen van Sporthal Brasserskade van de gemeente. Gelet op de toename van exploitatiekosten en de ervaringen van andere private verenigingshallen in Delft, acht de gemeente dit geen wenselijke ontwikkeling. Mocht verkoop niet mogelijk zijn, dan zal de sporthal worden gesloopt.

Drijver en Partners onderschrijft de keuze om sporthal Brasserskade af te stoten. De sporthal is op leeftijd en vraagt in de nabije toekomst groot onderhoud en het onderwijsgebruik valt weg. Er is geen vooruitzicht dat andere onderwijsinstellingen het gebruik overdag gaan compenseren, juist omdat de hal erg afgelegen ligt. Een duurzame verenigingsexploitatie is daarom ook niet realistisch. Vanuit de bezuinigingsopgave is de keuze begrijpelijk. Liever zagen we dat de vrijval van exploitatielasten niet als bezuiniging werd ingeboekt, maar werd gebruikt als investeringsruimte, omdat Delft veel oudere gymzalen heeft en weinig sporthallen en daar ligt een kans. Vanuit de gestelde opdracht kunnen we de bezuiniging door het opheffen van sporthal Brasserskade helaas niet benutten voor investeringsruimte.

2.8 Herstructurering binnensport faseren

De herstructurering van gymzalen zal gefaseerd plaatsvinden en niet in één jaar. Niet alleen het primair onderwijs is in beweging (scholen die samengaan en naar een nieuwe locatie), hetzelfde geldt ook voor het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Bij de afname van gymzalen hanteren we een bandbreedte van tenminste 3 gymzalen en mogelijk 4 gymzalen en 1 sportzaal. Als lange termijnvisie is de insteek om oudere gymzalen die redelijk dicht bijeen liggen, te vervangen door een sporthal. Dit vraagt ook afstemming met de schoolbesturen.

2.9 Verenigingsruimte

Met het wegvallen van de sportzaal en gymzaal Fretstraat en de sporthal Brasserskade verdwijnen 2 oudere accommodaties, waar een verenigingsruimte in aanwezig is. Voor de binnensport is het hebben van een vaste ontmoetingsplaats belangrijk voor het sociale leven van een vereniging, maar ook om in contact te komen met leden en ouders van jeugdleden voor het werven van vrijwilligers en sponsors. Concrete mogelijkheden voor nieuwe verenigingsruimte voor de binnensport zijn nog niet in beeld. We adviseren om nieuwe verenigingsruimte voor de binnensport mogelijk te maken.

Tabel 2.10 Voorstellen binnensport

	maatregel	minimaal	maximaal	vanaf	
2.1	Bij nieuwbouw gymzalen uitgaan van 308 m2				
2.2	Voorhof/Schieweg: 1 gymzaal opheffen	€ 0	€ 38.000	2017	-boekwaarde afschrijven/+grondopbrengst ⁸
2.3	Hof van Delft: mogelijk sportzaal in plaats van 2 oude gymzalen	€ 0	€ 0	2017	in beginsel budgetneutraal
2.4	Tanthof: sportzaal en gymzaal Fretstraat opheffen, onderwijsgebruik naar sporthal Tanthof	€ 5.500	€ 5.500	2017	boekwaarde nihil; +grondopbrengst
	aanpassing sporthal Tanthof	-€ 10.000	-€ 10.000	2017	(€ 100.000/10 jaar)
	opheffen Fretstraat onderwijsbegroting	€ 80.000	€ 80.000	2017	
2.5	Overige verenigingshallen: blijven sturen op dubbelgebruik				
2.6	Buitenhof: 1 of 2 gymzalen opheffen	€ 38.000	€ 76.000	2017	0
2.7	Sporthal Brasserskade beëindigen	€ 77.000	€ 177.000	2017	boekwaarde € 29.000 per 1-1-2017 (opstallen) / + grondopbrengst
2.8	Herstructurering binnensport faseren				
2.9	Nieuwe verenigingsruimte	pm	pm		
	Totaal	€ 190.500	€ 366.500		

Met het verminderen van binnensportaccommodaties komt gemeentelijke grond vrij voor herontwikkeling. Afhankelijk van de afname van binnensportaccommodaties, gaat het om minimaal 2.160 m2 bvo (exclusief onbebouwde grond op deze percelen!) en maximaal 5.592 m2 bvo. Delft hanteert als minimum (Grondprijzenbrief 2013) een uitgifteprijs van € 570/m2 voor vrije sector kavels. Dat genereert een opbrengst van € 1,2 miljoen tot € 3,2 miljoen. Vanzelfsprekend gaat het om een theoretische raming, maar het laat wel zien dat niet alleen het opheffen van binnensportaccommodaties tot een bezuiniging leidt, maar dat de grond ook een herontwikkelingspotentie heeft.

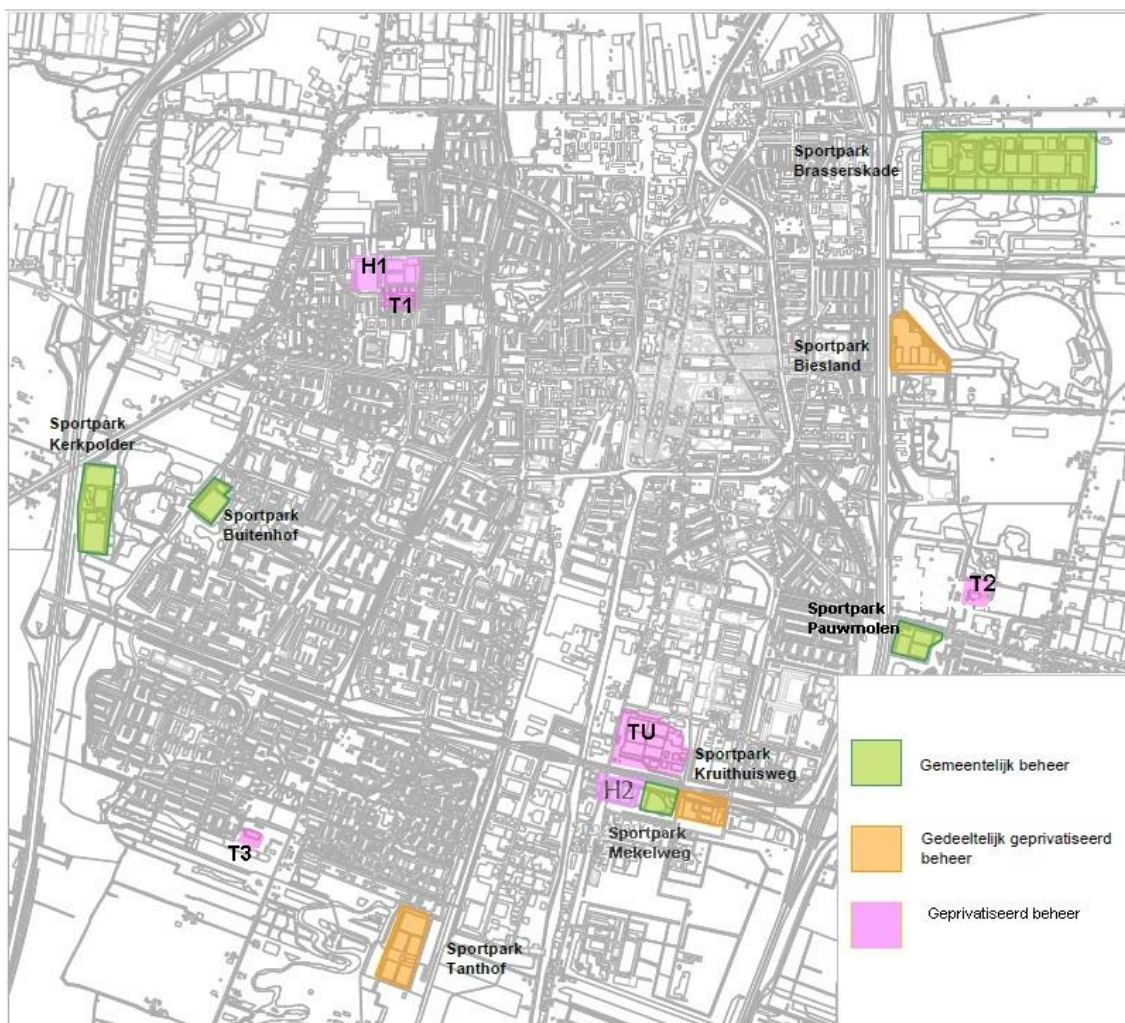
⁸ Inclusief bijkomende kosten zoals sloop en eventueel bouwrijp maken.
Sportaccommodatieplan Delft - Gemeente Delft
Drijver en Partners

3.1 Aanbod

Inleiding

In dit hoofdstuk brengen we in kaart in hoeverre vraag naar en aanbod van de buitensportaccommodaties op elkaar aansluiten. In dit hoofdstuk proberen we dit zo objectief mogelijk te doen. Voor de buitensport gelden planningsrichtlijnen en normen en deze geven een beeld van de aansluiting tussen vraag en aanbod. De behoefte is vastgesteld op basis van de meest actuele planningsnormen en de teams in de bondscompetitie 2014/2015.

Afbeelding 3.1 Situering buitensportaccommodaties

3.2 Rolverdeling gemeente en gebruikers buitensport

Bij het beheer en onderhoud van de Delftse buitensportaccommodaties zijn er drie verschillende beheersituaties:

- gemeentelijke beheer;
- gedeeltelijk geprivatiseerd beheer;
- geprivatiseerd beheer (geen gemeentelijke bemoeienis).

Gemeentelijk beheer

De gemeentelijk sportparken zijn eigendom van de gemeente Delft. Het reguliere en het groot onderhoud wordt volledig door en voor rekening van de gemeente Delft uitgevoerd. De sportverenigingen betalen huur voor het gebruik van de buitensportaccommodaties.

De ballenvangers en sportveldverlichting zijn eigendom van de betreffende verenigingen en worden in principe door deze verenigingen onderhouden. De verenigingen wordt een optie geboden om het onderhoud aan de gemeente op te dragen, voor de helft van de gemeentelijke kosten. Met uitzondering van Korfbalvereniging Fortuna en Stichting exploitatie sportpark Tanthof Zuid maken alle huurders gebruik van deze regeling. Dit betekent dat in de praktijk dat deze sportaccommodaties (sportvelden, ballenvangers, sportveldverlichting en speelveldafrosteringen) volledig door de gemeente Delft worden onderhouden.

De sportverenigingen zijn zelf verantwoordelijk voor het verwijderen van zwerfvuil en het reguliere onderhoud aan belijning, doelen, cornervlaggen, aanwezige dug-outs en eventuele andere eigendommen van de verenigingen.

Gedeeltelijk geprivatiseerd beheer

De eigendoms- en beheersituatie op de gedeeltelijk geprivatiseerde sportparken is in principe gelijk aan de gemeentelijke sportparken, met als verschil dat het reguliere onderhoud van de sportaccommodaties door en voor rekening van de betreffende verenigingen wordt uitgevoerd. In de onderhoudsovereenkomsten met de verenigingen zijn de volgende beheerafspraken vastgelegd:

- De sportverenigingen betalen een vergoeding voor het gebruik van de sportaccommodaties.
- Het groot onderhoud zoals renovatie en heraanleg wordt door en voor rekening van de gemeente Delft uitgevoerd.
- Het reguliere onderhoud van de sportaccommodaties (sportvelden, ballenvangers, sportveldverlichting en evt. veldafrosteringen) wordt door en voor rekening van de sportverenigingen of stichtingen uitgevoerd. Sportverenigingen kunnen onderhoudswerkzaamheden aan de gemeente Delft uitbesteden. De Stichting Exploitatie Sportpark Tanthof-Zuid heeft het regulier onderhoud van de natuurgrasvelden bij de gemeente uitbesteed.
- De verenigingen ontvangen een financiële bijdrage (subsidie) voor de onderhoudswerkzaamheden die door de verenigingen worden uitgevoerd. Deze bijdrage wordt gefinancierd vanuit het budget voor regulier onderhoud.
- Om de kwaliteit en levensduur van de sportaccommodaties te waarborgen houdt de gemeente Delft toezicht op de uitvoering van het reguliere onderhoud door de verenigingen.
- Eens in de vijf jaar wordt de kwaliteit van de sportaccommodaties geïnspecteerd door een onafhankelijke keuringsinstantie. In 2011 is dit voor het laatst gebeurd.

Uitzonderingen Atletiek- en golfaccommodatie

Voor de atletiek- en golfaccommodatie gelden de volgende afwijkingen ten opzichte van de hiervoor weergegeven situatie.

Atletiekbaan AV'40 – Bij de realisatie van de kunststof atletiekbaan is afgesproken dat AV'40 een financiële bijdrage levert aan het groot onderhoud van de kunststof toplaag van de atletiekbaan. Deze bijdrage wordt verrekend via de huurprijs van de accommodatie. AV'40 ontvangt geen financiële bijdrage (subsidie) voor het reguliere onderhoud dat door de vereniging wordt uitgevoerd.

Tabel 3.1 Samenvatting beheersituaties buitensportaccommodaties

	Beheersituatie	Regulier onderhoud	Groot onderhoud
Sportpark Biesland			
Excelsior/ DKC/ DES korfbalvelden (stichting)	Gedeeltelijk geprivatiseerd	stichting	gemeente
Rugby Club Delft velden	Gedeeltelijk geprivatiseerd	stichting	gemeente
Sportpark Brasserskade			
AV'40 Atletiekbaan	Gedeeltelijk geprivatiseerd	vereniging	gezamenlijk
AV'40 binnenveld	Gedeeltelijk geprivatiseerd	Gemeente (maaieren)	gemeente
AV'40 technische voorzieningen	Gedeeltelijk geprivatiseerd	vereniging	gemeente
DHC velden	gemeentelijk	gemeente	gemeente
DHC stadion	privaat	vereniging	vereniging
Concordia voetbal/cricket	gemeentelijk	gemeente	gemeente
Concordia golf	Gedeeltelijk geprivatiseerd	gezamenlijk	gezamenlijk
Concordia tennisbanen	privaat	vereniging	vereniging
DHL velden en tennis	gemeentelijk	gemeente	gemeente
DVC velden en tennis	gemeentelijk	gemeente	gemeente
Sportpark Buitenhof			
Delfia velden	gemeentelijk	gemeente	gemeente
Sportpark Kerkpolder			
Full Speed velden	gemeentelijk	gemeente	gemeente
Full Speed tennisbanen	privaat	vereniging	vereniging
VV Delft velden en tennis	gemeentelijk	gemeente	gemeente
EDH velden (opgeheven)	gemeentelijk	gemeente	gemeente
Sportpark Kruithuisweg			
Fortunua korfbalvelden	Gedeeltelijk geprivatiseerd	vereniging	gemeente
Sportpark Mekelweg			
Blue Birds velden	gemeentelijk	Veld en halfverharding: gemeente Randgroen: vereniging	gemeente
Sportpark Pauwmolen			
VV Wippolder velden	gemeentelijk	gemeente	gemeente
Sportpark Tanthof			
Vitesse Delft en SEP (stichting)	Gedeeltelijk geprivatiseerd	Kunstgras en randgroen: stichting Natuurgras: gemeente in opdracht stichting	gemeente

Golfaccommodatie Concordia – De sportaccommodatie van Concordia is aangelegd op de voormalige voetbalvelden 3a, 4, 5 en 6. De huurprijs voor het gebruik van deze ruimte is gebaseerd op de huurprijs van deze natuurgras voetbalvelden. De roughs en fairway worden door en voor rekening van de gemeente Delft onderhouden. De verwachting was dat de kosten overeen zouden komen met het onderhoud van de onderliggende voetbalvelden, maar in de praktijk is het onderhoud 4x zo hoog is als het maaieren van een veld. Dat komt omdat de gemeente niet beschikt over de machines waar een golfterreinbeheerder normaal over beschikt. De kosten van het specialistische onderhoud aan de afslagen, putting greens en bunkers komt voor rekening van Concordia. Deze werkzaamheden werden tot nu toe uitbesteed aan de gemeente Delft. Vanaf 2014 heeft Concordia dit in eigen beheer.

De hockeyaccommodaties van Ring Pass (H1) en Hudito (H2) en de tenniscomplexen van de Delftse Tennisbond (T1), Delftse Hout en GPD (T2) en TV Tanthof (T3) banen zijn volledig geprivatiseerd. Ook de tennisbanen bij de voetbalcomplexen die

gehuurd worden door dsv Concordia en Full Speed zijn niet in beheer bij de gemeente Delft. Het sportpark TU Wijk is eveneens een volledig private accommodatie.

3.3 Gebruik en capaciteit buitensportaccommodaties

3.3.1 Gebruik buitensport accommodaties

Voor de bepaling of vraag en aanbod bij de buitensport op elkaar zijn afgestemd, is de behoefte bepaald op basis van planningsrichtlijnen en planningsnormen, zoals die door NOC*NSF zijn vastgesteld. In bijlage 2 is een verantwoording van de behoeftebepaling opgenomen. We volstaan hier met de belangrijkste conclusies.

Voetbal

Delft heeft 10 voetbalverenigingen die actief zijn op 5 gemeentelijke sportparken. Daarnaast zijn er nog 2 studentenvoetbalverenigingen (Taurus en Ariston 80) die spelen op het complex van de TU-Delft.

Voor de gehele gemeente is er een kleine overcapaciteit (najaar 2015). Op Tanthof-Zuid hebben SEP en Vitesse 1 wedstrijdveld teveel. Op sportpark Kerkpolder is 1 wedstrijdveld teveel voor DVV Delft en Full Speed samen.⁹ Delfia heeft 1 wedstrijdveld over. De speel- en trainingsbehoefte van Delfia zou elders opgevangen kunnen worden, waardoor het sportpark overcompleet is. Op Brasserskade is de wedstrijdcapaciteit voldoende in totaliteit, maar tussen verenigingen zijn er wel verschillen. De trainingscapaciteit is ruim door de vele kunstgrasvelden. De wedstrijd- en trainingscapaciteit op Pauwmolen is afgestemd op de behoefte. Wanneer Delfia kan worden ondergebracht op bijvoorbeeld Kerkpolder, zijn er 3 wedstrijdelden (2 op Buitenhof en 1 bij Tanthof-Zuid) teveel en een kunstgras oefenveldje (Buitenhof). Wanneer Buitenhof wordt afgestoten, heeft de gemeente nog maar 1 veld meer dan nodig en dat is kwetsbaar. Een nieuw veld aanleggen kost een veelvoud (€ 100.000 tot 120.000 exclusief btw en grondverwerving) ten opzichte van de instandhoudingskosten (€ 5.000 tot € 13.000). Op basis van de bevolkingsprognoses verwachten we dat de georganiseerde sport 4% zal groeien (2030). Het opheffen van sportpark Buitenhof is vanuit de bezuinigingsopgave te begrijpen, maar de voetbalverenigingen zullen dan niet meer kunnen groeien.

Tennis

De tennisaccommodaties zijn geprivatiseerd behalve 12 banen bij 3 voetbalverenigingen (DHL, DVC en DVV Delft). Bij de (echte) tennisverenigingen is nu al een overcapaciteit van 9 banen. De 12 gemeentelijke tennisbanen bij de drie voetbalverenigingen hebben met name een recreatieve functie¹⁰ en het gebruik is beperkt. Er is bij de niet-gemeentelijke tennisbanen voldoende capaciteit over. Het advies is om de exploitatie van de gemeentelijke tennisbanen af te bouwen en overdragen aan de verenigingen. Bij de tennisverenigingen met gravelbanen leeft de wens om over te gaan naar een baantype dat jaarrond bespeelbaar is.

Hockey

Delft heeft twee (geprivatiseerde) burger-hockeyverenigingen. Ring Pass heeft volgens de planningsnormen van NOC*NSF/KNHB 5,0 veld nodig op zaterdag en beschikt over 3 velden. Op zaterdagen en op trainingsavonden wordt ook gebruik gemaakt van een nabij gelegen vierde (zand)veld van het Stanislascollege. De veldbehoefte van Hudito (najaar 2015) is op zaterdag 4,1. De 3 aanwezige velden kunnen door een strak speelschema en langere begin en eindtijden in de behoefte voorzien. Beide hockeyverenigingen hebben op hun eigen complex geen mogelijkheden om uit te breiden (op zaterdag en door de week trainingen).

⁹ Er is verschil tussen hoe verenigingen de capaciteit ervaren en de uitkomsten volgens planningsrichtlijnen. Dat vraagt overleg, maar de discussie dient ook in verhouding tot andere sporten zonder planningsnormen worden bekeken.

¹⁰ DVV Delft gebruikt het kunstgrastennisveld ook voor voetbal bij slechte weersomstandigheden. Het Stanislascollege maakt ook gebruik van het DVV tennis-kunstgrasveld.

De 3 studentenverenigingen (Scoop, Dopie en DSHC) spelen alleen op zondag met nagenoeg al hun teams uit of thuis. De berekende veldbehoefte is 5,1 velden. In de praktijk kan dit (krap) op 3 kunstgrasvelden van het TU sportcomplex. Op zaterdag worden de drie kunstgrasvelden van de TU gebruikt door andere verenigingen.

Overig

De honk- en softbalvereniging Blue Birds heeft volgens de planningsnormen een jeugdhonkbalveld te weinig. Door verlichting op het softbalveld en door de competitie op zaterdag en zondag te spelen kan de behoefte net worden ingevuld. Bij afgelastingen ontstaan wel problemen. Bij de rugbyvereniging is de wens om een ballenvanger over de volle lengte te plaatsen, zodat twee wedstrijdelden kunnen worden uitgezet.

Tabel 3.2 Samenvatting vraag en aanbod buitensport

voetbal	3 wedstrijdelden teveel (en kunstgras oefenveldje), bij opheffen sportpark Buitenhof geen uitbreidingsmogelijkheden meer voor voetbal.
tennis	Bij private banen overcapaciteit. Advies: gemeentelijke exploitatie van 12 gemeentelijke banen bij 3 voetbalverenigingen overdragen.
hockey	Feitelijk tekort op complexen burgerverenigingen. Restcapaciteit TU velden op zaterdagen.
korfbal	voldoende
Honk- en softbal	volgens de planningsnormen te krap
rugby	training voldoende, wens plaatsing ballenvanger om veldbelasting te spreiden.

3.4 Exploitatie buitensportaccommodaties gemeente

De gemeente Delft besteedt circa € 1,3 miljoen aan kosten voor de exploitatie van de 7 sportparken. Aan baten ontvangt de gemeente circa € 377.000, zodat de netto lasten uitkomen op € 931.000. De renovatiekosten zijn in 2013 € 329.000 en dat is 35% van de totale netto exploitatielasten. De baten vormen 29% van de lasten. Er is geen benchmark voor de dekkingsgraad van gemeentelijke buitensportexploitaties. Daarvoor zijn de onderliggende cijfers te weinig gestandaardiseerd. Wel kunnen we in algemene zin aangeven dat de dekkingsgraad in de buitensport in veel gemeenten tussen de 10% en 30% ligt. Delft zit aan de bovenkant van die bandbreedte. Tegelijk zien we ook dat gemeenten streven naar verlaging van de gemeentelijke kosten. Overigens hoeft een tarief niet 1 op 1 afgeleid te zijn van de kosten, zie hiervoor ook bijlage 6.

Op sportpark Brasserskade onderhoudt de gemeente de roughs en fairways van de golfaccommodatie bij Concordia. Het onderhoud van de greens is uitbesteed aan een aannemer. De kosten die de gemeente maakt zijn hoog, omdat de gemeente niet de juiste machines heeft en het onderhoud van golfterrein arbeidsintensief is. De vergoeding voor het gebruik van de golfaccommodatie is erg laag (gebaseerd op de voetbalvelden). De exploitatiekosten van sportpark Brasserskade liggen sowieso wat hoger, doordat de gemeente hier de werf heeft en de lasten daarvan op het sportpark drukken.

Tabel 3.3 Exploitatie buitensportaccommodaties gemeente Delft (2013)

	Pauw- molen	Kruithuis- weg	Brassers- kade	Buiten- hof	Kerk- polder	Bies-land	Tanthof Zuid	renovatie velden	overig	
kapitaallasten	€ 0	€ 21.737	€ 97.380	€ 3.155	€ 74.265	€ 12.424	€ 0	€ 319.335	€ 4.709	€ 533.006
Tractie	€ 13.438	€ 187	€ 65.745	€ 9.271	€ 22.942	€ 421	€ 0			€ 112.004
Materieel	€ 4.287	€ 480	€ 16.253	€ 1.492	€ 3.766		€ 2.654		€ 3.961	€ 32.892
Personeel	€ 49.848	€ 31.514	€ 253.185	€ 32.653	€ 102.380	€ 3.679	€ 39.357	€ 9.584	€ 11.562	€ 533.762
belasting en heffingen	€ 80	€ 51	€ 3.327	€ 550	€ 618	€ 277				€ 4.903
Elektriciteit		€ 200	€ 2.942	€ 1.464	€ 3.772					€ 8.378
Aardgas			€ 1.221		€ 2.828					€ 4.049
Datacomm.			€ 780							€ 780
schoonmaak			€ 3.702							€ 3.702
afvalverwerking			€ 1.782							€ 1.782
overig (oa subsidies)		€ 9.616	€ 514			€ 35.206	€ 27.306			€ 72.642
subtotaal lasten	€ 67.652	€ 63.786	€ 446.831	€ 48.584	€ 210.571	€ 52.007	€ 69.317	€ 328.919	€ 20.232	€ 1.307.899
huurbaten	-€ 23.975	-€ 15.017	-€ 159.067	-€ 19.937	-€ 93.499	-€ 22.983	-€ 42.336	€ 0	€ 0	-€ 376.813
saldo	€ 43.678	€ 48.769	€ 287.764	€ 28.647	€ 117.072	€ 29.024	€ 26.981	€ 328.919	€ 20.232	€ 931.086
Dekkings- percentage	35%	24%	36%	41%	44%	44%	61%	0%	0%	29%

Posten op PD6009 toegerekend aan PD6005 beheer buitensport

Om een indruk te krijgen van de exploitatiekosten van de buitensport in totaliteit, is sportpark Pauwmolen geschikt, omdat er 1 gebruiker (SV Wippolder) en 1 type sport (voetbal) is. De gemeente verzorgt zowel het dagelijks als het groot onderhoud. Verder kent het sportpark geen grote bosschages die extra onderhoud vergen.

Sportpark Pauwmolen had in 2013 nog 2 natuurgrasvelden en 1 grasmasterveld. Inmiddels is 1 natuurgrasveld omgebouwd tot kunstgrasveld. Volgens de exploitatiecijfers van 2013 zijn de kosten van het reguliere onderhoud van sportpark Pauwmolen in 2013 ongeveer € 67.000. In het beheerplan buitensport zijn de jaarlijkse kosten voor onderhoud geraamd op afgerond € 56.000. Dat het bedrag in 2013 iets hoger ligt kan doordat in dat jaar iets meer werkzaamheden nodig waren.¹¹

De raming in het beheerplan gaat uit van een gemiddeld jaar.

Tabel 3.4 Kosten regulier en groot onderhoud sportpark Pauwmolen, volgens beheerplan

	regulier onderhoud	groot onderhoud
velden	€ 44.495	€ 22.648
veldinrichting	€ 3.451	€ 4.002
groen/verharding	€ 8.006	€ 5.640
	€ 55.952	€ 32.290

Het beheerplan hanteert voor regulier onderhoud van een natuurgrasveld € 13.200. Dat is een 'stevig' bedrag gebaseerd op de huidige beheersituatie (veel werkzaamheden uitgevoerd door de gemeente met eigen personeel en machines, aangevuld met aannemers voor gespecialiseerd werk).

Wanneer gemeenten onderhoud aan velden door een aannemer laten uitvoeren, dan zijn de jaarlijkse kosten (dus exclusief renovaties) doorgaans € 6.000 tot € 8.000 per natuurgrasveld exclusief btw, maar in veel gemeenten wordt de btw verrekend. Delft maakt ook op veel parken gebruik van het sportbesluit ((btw-verrekening), maar het is de vraag of de btw-verrekening bij de exploitatie van sportaccommodaties in de toekomst blijft bestaan (zogenaamde Sportbesluit). Dat de reguliere onderhoudskosten rond de € 13.000 liggen per veld (en niet op € 6.000 tot € 8.000) heeft deels te maken met loonkosten en overhead. Daarnaast verricht de gemeente meer werkzaamheden (kwaliteit) die niet standaard in een bestek zitten van € 6.000 tot € 8.000 per veld.

¹¹ In 2013 vroeg het hoofdveld van Wippolder extra onderhoud.

In tabel 3.3 is een kolom opgenomen 'renovatie velden'. Jaarlijks wordt ongeveer een bedrag van € 320.000 gestort in een voorziening. Per 1 januari 2015 was het saldo van deze voorziening € 1,67 miljoen. In 2020 is de voorziening onvoldoende om het geplande groot onderhoud te financieren (€ -732.000). Over een langere periode (tot 2028) is de jaarlijkse storting van € 320.000 wel voldoende om het groot onderhoud te financieren.

3.4.1 Ervaringen buitensportverenigingen

Via een enquête onder de gebruikers van de sportaccommodaties, is gevraagd naar de ervaringen met de sportaccommodaties in Delft en de situatie bij de verenigingen. In bijlage 3 zijn de enquêteresultaten beschreven. We geven hier de belangrijkste bevindingen voor de buitensportverenigingen.

Bij alle geënquêteerde Delftse sportverenigingen staan 133 personen op een wachtlijst. Dit geldt bijna volledig voor de buitensportverenigingen (hockey, voetbal, korfbal en atletiek). Het grootste deel van de 133 personen (te weten 80) heeft betrekking op hockey.

Bij de buitensport geven 9 verenigingen aan behoefte te hebben aan uitbreiding.

De 2 (burger)hockeyverenigingen hebben beide behoefte aan uitbreiding met 1 kunstgrasveld. Bij beide verenigingen is de behoefte volgens de planningsnormen groter dan de beschikbare capaciteit en de enquête-uitkomst sluit aan bij de normberekening.

Een korfbalvereniging wil 1 kunstgrasveld extra in de nieuwe belijning met 2 minivelden (12x24). Volgens de normberekeningen is de capaciteit nog voldoende, maar is vervanging van de toplaag en aanpassing naar de nieuwe maatvoering wel een aandachtspunt. De honk- en softbalvereniging Blue Birds heeft in de enquête aangegeven behoefte te hebben aan uitbreiding van een veld. Uit de normberekening bleek ook dat de huidige capaciteit krap is en geen verdere groei toelaat.

Diverse voetbalverenigingen geven in de enquête aan een tekort te ervaren, in totaal gaat het om 4 kunstgrasvelden en 2 trainingsvelden. Vanuit normberekeningen worden die wensen niet bevestigd. Soms is er wel op verenigingsniveau een situatie waarin volgens de planningsrichtlijnen sprake is van enige krapte, maar op sportpark-niveau is de capaciteit wel voldoende. Wat betreft de kleedkamers willen twee voetbalverenigingen uitbreiding.

Volgens driekwart van de buitensportverenigingen maken anderen ook gebruik van de buitensportaccommodatie. Overdag gaat het vooral om scholen (velden) en in de namiddag om kinderopvang en bso (ruimte en veld). Veel buitensportverenigingen laten ook andere verenigingen toe op de accommodatie die ze huren (veldgebruik) en soms zijn de gebruikers een schilderclub, een zangkoor, een bridgevereniging.

De buitensportaccommodaties worden gemiddeld gewaardeerd met een 7,4. Dat is hoger dan bij de binnensportaccommodaties die gemiddeld een rapportcijfer 6,4 krijgen.

De twee belangrijkste pluspunten voor buitensportverenigingen zijn de kwaliteit van de velden (9x genoemd) en de goede ligging (4x genoemd). De twee meest genoemde minpunten bij buitensportverenigingen waren de kwaliteit van de velden (5x genoemd) en te krap qua veldcapaciteit (3x genoemd). De kwaliteit van velden is vaker positief dan negatief genoemd, maar het geeft wel aan dat buitensportvereniging de kwaliteit van de velden belangrijk vinden.

3.4.2 Toekomstige behoefte

De toekomstige behoefte hebben we afgeleid van de toekomstige bevolkingsontwikkeling, waarbij we als aanname hebben genomen dat het aandeel georganiseerde sporters constant blijft (dat is een positief scenario, zie verder bijlage 4). In 2030 verwachten we 4% meer georganiseerde sporters in Delft dan nu. Bij de buitensport zien we dat veel sporten aan hun maximum zitten wat betreft groeimogelijkheden. Hockey heeft volgens de planningsnormen een tekort. Dat geldt ook voor honk- en softbal. Als sportpark Buitenhof bij de voetbal wordt afgestoten vanuit bezuinigingsoverwegingen, is er voor Sportaccommodatieplan Delft - Gemeente Delft Drijver en Partners

voetbal ook geen ruimte meer voor groei. Omzetting van natuurgrasvelden naar kunstgras biedt daarbij geen oplossing voor de wedstrijdcapaciteit. Alleen bij tennis is sprake van overcapaciteit doordat het aantal tennissers (ook landelijk) is afgenomen.

3.4.3 Afstemming met de regio

In de gemeente Midden-Delfland liggen twee sportparken dicht tegen Delft aan: sportpark Den Hoorn, gelegen aan de Zuidhoornseweg, en sportpark Schipluiden gelegen aan de Tiendweg. Beide sportparken huisvesten voetbal, handbal en tennis. De bezetting van het sportpark Den Hoorn is goed. Ten aanzien van voetbal is de capaciteit te krap. Vooral nog zijn er geen plannen voor uitbreiding van het sportpark. Hier is ook geen ruimte voor. Op sportpark Schipluiden is overcapaciteit. Als gevolg van het feit dat Schipluiden een vergrijzende dorpskern is, zal dit in de toekomst (+/- 10 jaar) naar verwachting verder toenemen.

Aan de zuidkant van Rijswijk liggen sportpark Hoekpolder (honk- en softbal en voetbal) en het hockeycomplex aan de Lange Kleiweg (nabij Wilhelminapark). De voetbalvereniging Hoekpolder is per 1 juli opgeheven in verband met een faillissement. In relatie tot Delft zijn sportpark Elsenburch en Hoekpolder het meest relevant. Op sportpark Elsenburch is een hockeyvereniging RHC en wielervereniging de Spartaan actief. De hockeyvereniging komt één veld tekort en verwacht in 2020 twee extra velden nodig te hebben. Op sportpark Hoekpolder zijn voetbalvereniging Semper Altius en softbalvereniging Red Lions actief. De bezetting van dit sportpark is goed. In de nabij omgeving van sportpark Hoekpolder is een mountainbikebaan aangelegd.

De hockeyvelden van Ypenburg liggen niet ver van sportpark Brasserskade. Bekend is dat de HC Ypenburg te weinig velden heeft en enkele wedstrijden speelt op de hockeyvelden van de TU Delft.

In Nootdorp ligt een voetbalcomplex niet ver van het sportpark Brasserskade. In hoeverre de capaciteit toereikend is, is niet bekend.

3.5 Voorstellen buitensport

Op basis van de analyse in dit hoofdstuk komen we tot de volgende voorstellen.

3.1 Beëindigen voetbal op sportpark Buitenhof

Wanneer Delfia kan worden ondergebracht op bijvoorbeeld Tanthof-Zuid of Kerkpolder, heeft de gemeente 3 wedstrijdvelen (2 op Buitenhof en 1 op Tanthof-Zuid) teveel en een kunstgras oefenveldje (Buitenhof). Het contract met de vereniging loopt af op 30 juni 2016 en wordt niet verlengd. Voor Delfia zijn mogelijkheden om te spelen op sportpark Tanthof (nu 1 wedstrijdveld teveel) of Kerkpolder (ook 1 wedstrijdveld over). Een en ander vraagt de komende periode overleg met Delfia en de gebruikers van het toekomstige sportpark. Het beëindigen van het accommoderen van een vereniging is niet uniek. Den Haag werkt al lang met een minimale bespelingsbehoefte en Utrecht is voornemens om ook een minimale bespelingsnorm vast te stellen.

Wanneer Buitenhof wordt afgestoten, heeft de gemeente nog maar 1 veld meer dan nodig en dat is kwetsbaar. Een nieuw veld aanleggen kost een veelvoud (€ 100.000 tot 120.000 exclusief btw en grondverwerving) ten opzichte van de instandhoudingskosten (€ 5.000 tot € 13.000). Op basis van de bevolkingsprognoses verwachten we dat de georganiseerde sport 4% zal groeien (2030). Het opheffen van Buitenhof is vanuit de bezuinigingsopgave te begrijpen, maar de voetbalverenigingen zullen dan niet meer kunnen groeien. Bij de hockey is die situatie al bereikt. De verenigingen zitten aan hun grens wat betreft bespeling (wedstrijden en training).

3.2 Gemeentelijke bemoeienis onderhoud golfaccommodatie beëindigen

Het onderhoud van de golfaccommodatie bij Concordia kost de gemeente erg veel, omdat de gemeente niet de beschikking heeft over de juiste machines en het onderhoud van golfterreinen arbeidsintensief is. Gelet op de hoge kosten (personeel en tractie) adviseren we de gemeentelijke bemoeienis met het onderhoud van de golfaccommodatie af te bouwen en te beëindigen. Het contract met Concordia loopt tot en met 2022. Een bezuiniging op korte termijn levert dit niet op.

3.3 Exploitatie van de gemeentelijke tennisbanen beëindigen

De (echte) geprivatiseerde tennisverenigingen hebben thans een overcapaciteit van 9 banen. De 12 gemeentelijke tennisbanen bij de drie voetbalverenigingen hebben alleen een recreatieve functie en het gebruik is beperkt. Er is bij de niet-gemeentelijke tennisbanen voldoende capaciteit over. Het advies is om de exploitatie van de gemeentelijke tennisbanen af te bouwen en te beëindigen.

3.4 Afstemming medegebruik TU sportfaciliteiten

Delft heeft twee (geprivatiseerde) burger-hockeyverenigingen. Ring Pass heeft volgens de planningsnormen van NOC*NSF/KNHB 5,0 veld nodig op zaterdag en beschikt over 3 velden. Op zaterdagen en op trainingsavonden wordt ook gebruik gemaakt van een nabij gelegen vierde (zand)veld van het St.Stanislascollege. De veldbehoefte van Hudito is op zaterdag 4,1. De 3 aanwezige velden kunnen door een strak speelschema en langere begin en eindtijden in de behoefte voorzien. Beide hockeyverenigingen hebben op hun eigen complex geen mogelijkheden om uit te breiden en volgens de planningsnormen een tekort aan velden. De gemeente zou graag met de TU willen overeenkomen dat Delftse verenigingen gebruik kunnen maken van de sportfaciliteiten van de TU wanneer de mogelijkheden (voor de TU) dat toelaten.

Tabel 3.5 Indicatie jaarlijkse besparing bezuiniging buitensport (o.b.v. beheerplan buitensport)

		regulier onderhoud	groot onderhoud	huur	onderhoud- huur	vanaf
3.1	Delfia herplaatsen en sportpark beëindigen	€ 39.592	€ 18.742	€ 19.937	€ 38.397	2017
3.2	Golf onderhoud beëindigen	€ 42.700	€ 11.083	€ 1.827	€ 51.956	2022
3.3	Tennisbanen (4) DVV Delft	€ 2.633	€ 5.267	€ 3.838	€ 4.062	2016
3.3	Tennisbanen (4) DHL	€ 3.386	€ 5.267	€ 3.838	€ 4.815	2016
3.3	Tennisbanen (4) DVC	€ 3.386	€ 5.267	€ 3.838	€ 4.815	2016
		€ 91.696	€ 45.625	€ 33.279	€ 104.044	

Het beëindigen van het onderhoud van sportpark Buitenhof levert jaarlijks een besparing op van afgerond € 38.000. Samen met het beëindigen van het onderhoud van golf en de tennisbanen bij de drie voetbalverenigingen, levert dat een besparing op van € 104.000,- per jaar.

Met het beëindigen van sportpark Buitenhof als sportaccommodatie, komt gemeentelijke grond vrij voor herontwikkeling. De twee natuurgrasvelden zijn inclusief uitloop 1,5 hectare groot. Voor stedelijke herontwikkeling is dat een interessante locatie. Bij 2 voetbalvelden van in totaal 15.552 m² en een bebouwingspercentage van 35% (minimaal) en een uitgifteprijs van minimaal € 570/m² (Grondprijzenbrief 2013) voor vrije sector kavels, genereert dat een opbrengst van € 3,1 miljoen. Vanzelfsprekend is de berekening hypothetisch en alleen bedoeld om de ontwikkelpotentie aan te geven.

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bekijken we naar de rol van de gemeente bij sportaccommodaties. In paragraaf 4.2 behandelen we de sportbegroting en bekijken we op macro-niveau waar mogelijkheden liggen voor verbeteringen. In paragraaf 4.3 behandelen we de mogelijkheden voor het beheer van de binnen- en buitensportaccommodaties met voorstellen voor Delft.

4.2 Sport in de gemeente Delft

In de rapportage *De grens is nu wel bereikt* (JE Consultancy, oktober 2014) is de begroting van Delft geanalyseerd en zijn voorstellen gedaan voor bezuinigingen. JE concludeert in haar rapportage over de sport: “De kosten voor functie 531 Groene sportvelden en terreinen zijn wat hoger dan gemiddeld en de eigen bijdragen van de zijde van gebruikers zijn zeer laag. Binnensport en zwembaden zijn daartegenover goedkoop”.

Bij het opstellen van dit accommodatieplan voor de binnen en buitensport is de sportbegroting uitvoerig geanalyseerd (zie bijlage 5). We volstaan hier met de belangrijkste conclusies.

De begroting van Delft (2013 rekening en 2014 begroting) laat zien dat in 2013 per saldo € 4.111.947 is uitgegeven aan sport. Dat is inclusief de kosten voor gymnastiekaccommodaties (product 4005/4012) en doorberekening van gemeenschappelijke kosten (13015). Exclusief gymnastiekaccommodaties en overhead zijn de netto kosten € 2 miljoen in 2013 en afgerond € 1,9 miljoen in 2014. Een netto uitgave van € 4,1 miljoen voor sport is bijzonder laag. Per inwoner besteedt Delft rond de € 41, terwijl landelijk het gemiddelde ligt op € 60 tot € 80 per inwoner, waarbij grotere gemeenten meer uitgeven aan sport dan kleine gemeenten. De 7 referentiegemeenten die J&E consultants heeft gekozen voor haar begrotingsscan¹², besteden gemiddeld € 72 per inwoner aan sport. Gemeenten met dezelfde sociale structuur en centrumfunctie (SSCF) als Delft besteden gemiddeld € 61 aan sport. De vraag is hoe kan het dat Delft uitkomt op € 41/inwoner?

In de eerste plaats hebben we nagezocht of buiten de sportbegroting kostenposten zijn, die wel betrekking hebben op sport, maar niet onder de sportbegroting staan. Bijvoorbeeld kapitaallasten van accommodaties. Dat blijkt niet het geval te zijn. Wat wel blijkt is dat Delft in het verleden keuzes heeft gemaakt waardoor de gemeentelijke lasten voor sport lager liggen dan in andere gemeenten.

- de kapitaallasten (opstallen) van de Delftse sporthallen zijn laag door financiering via grondexploitatie (sporthal Buitenhof) of ouderdom (Brasserskade);
- Delft heeft zeer weinig gemeentelijke sporthallen; dit kan alleen door de aanwezigheid van 4 verenigings-sporthallen;
- de gemeentelijke lasten voor de zwembaden op de sportbegroting zijn zeer laag (geprivatiseerd);
- hockey en tennis zijn geprivatiseerd;

Door keuzes in het verleden (geen eigendom zwembaden, privatisering hockey en tennis, minimale gemeentelijke sporthallen en veel private sporthallen, financiering sporthal Buitenhof via commercieel vastgoedontwikkeling, geen gemeentelijke kleedkamers) heeft Delft een sportbegroting van circa € 4 miljoen in 2013. Als die keuzes niet waren gemaakt, dan zou Delft circa € 2,4 miljoen meer moeten uitgeven aan sport en daarmee uitkomen op een niveau van € 65

¹² Alkmaar, Dordrecht, Gouda, Haarlem, Leiden, Schiedam en Vlaardingen.

per inwoner. Een heel normaal bedrag, zelfs nog iets lager dan gemiddeld in Nederland. Daarmee hebben we een verklaring gegeven waarom de sportbegroting in Delft veel lager is dan bij vergelijkbare gemeenten. In feite kan men stellen dat Delft de sportvoorzieningen uiterst efficiënt heeft georganiseerd en zeer goed private partijen daarbij betreft. Dat scheelt ongeveer 40% op de gemeentelijke exploitatie.

Maar de mate waarin de gemeente private partijen daarbij betreft heeft wel grenzen. Met name bij de binnensport is sprake van een wankel evenwicht. Delft heeft slechts 2 gemeentelijke sporthallen en straks mogelijk nog maar 1 gemeentelijke sporthal (de nieuwe hal van SC Delfland is 's avonds en in het weekend beschikbaar voor verenigingsgebruik). Die situatie kan alleen bestaan door de aanwezigheid van 4 verenigings(sport)hallen. Drie van de vier hallen hebben moeite om de exploitatie rond te krijgen, door het ontbreken van onderwijsgebruik overdag. Wanneer een of meer verenigingshallen 'omvallen', raakt dat niet alleen de sporters, maar ook de gemeente (via de gemeentegarantie).

De sportbegroting is dus veel kleiner dan in vergelijkbare gemeenten. Wat dat betekent voor de opgelegde bezuiniging kan Drijver en Partners niet aangeven. Alleen de gemeenteraad besluit over de gemeentelijke uitgaven. De insteek in het accommodatieplan sport blijft dus dat we zoeken naar mogelijkheden om aan de oorspronkelijke taakstelling te voldoen. Die mogelijkheden zijn natuurlijk aanzienlijk kleiner bij een gemeente die veel minder uitgeeft aan sport dan bij een gemeente die meer dan gemiddeld uitgeeft aan sport.

4.3 Beheer binnen- en buitensport

4.3.1 Mogelijkheden van beheer

In Nederland bestaat een grote variëteit aan vormen voor het beheer en de exploitatie van gemeentelijk vastgoed. Voor de exploitatie van maatschappelijke sportvoorzieningen zijn voornamelijk de volgende vormen gangbaar:

1. gemeentelijk beheer;
2. interne verzelfstandiging (publiekrechtelijk);
3. externe verzelfstandiging in de vorm van een stichting, BV of NV (privaatrechtelijk);
4. uitbesteding/privatisering aan een landelijke of lokale (commerciële) marktpartij;
5. uitbesteding/privatisering aan een of meer lokale vereniging(en);
6. afstoten/beëindigen gemeentelijke taak en bijdrage.

Gemeentelijk beheer

Bij gemeentelijk beheer zijn de medewerkers in dienst van de gemeente. Het afdelingshoofd of sectorhoofd is in de regel de direct leidinggevende van de bedrijfsleider/beheerder. De gemeentelijke bemoeienis is in alle opzichten groot, zowel bij het bepalen van het beleid (subsidies, tarieven en openstelling), als op het gebied van exploitatie-technische zaken (onder andere administratie, onderhoud, verhuur en promotie).

Nog altijd kiezen vele gemeenten ervoor om sport-, welzijns- en culturele accommodaties zelf te beheren en exploiteren. De trend is wel dat deze vorm aan populariteit inboet, omdat gemeenten zich meer en meer tot hun kerntaken beperken en van (sterk) fluctuerende exploitatietekorten willen worden 'verlost'. Ook onderkennen zij steeds vaker dat de noodzakelijke specifieke deskundigheid binnen de gemeentelijke organisatie ontoereikend is.

Daarnaast is de gemeente qua aard, rechtsvorm, structuur en inrichting veelal niet de meest geschikte organisatie om vastgoed te exploiteren. De primaire rol van een gemeentelijke organisatie ligt namelijk in het openbaar bestuur. Daar is de organisatie dan ook op ingericht. Om haar rol in het openbaar bestuur waar te kunnen maken, hebben de werk- en besluitvormingsprocessen een hoog democratisch en beleidsmatig gehalte en zijn allerlei 'checks and balances' nodig, die noodzakelijkerwijs met inefficiënties gepaard gaan. Voor het exploiteren van sportfaciliteiten is dit niet nodig. Ze vormen

zelfs vaak een last. Het 'op afstand' zetten van de exploitatie is dan een logische stap. Bij gemeentelijk beheer kan de uitvoering door gemeentepersoneel plaatsvinden, maar is ook mogelijk door werk uit te besteden.

Interne verzelfstandiging

Interne verzelfstandiging houdt in dat de verantwoordelijkheid voor het beheer en de exploitatie van de sportaccommodaties – met een eigen budget en eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden – aan een verbijzonderd organisatieonderdeel van de gemeente wordt overgedragen. Er is dan dus sprake van decentralisatie. Dit kan door middel van contractmanagement en budgetfinanciering. Bij contractmanagement worden op basis van een overeenkomst tussen de gemeente en de contractmanager taakstellende afspraken gemaakt over de inzet van middelen en de daarmee te realiseren prestaties. Budgetfinanciering heeft als kenmerk dat een bepaalde taakstelling is gekoppeld aan een budget, waarbinnen de opgelegde taken dienen te worden gerealiseerd.

Een gemeentelijk organisatieonderdeel, belast met het beheer en de exploitatie van de sportaccommodaties, beschikt niet over een eigen rechtspersoonlijkheid en is formeel gewoon een onderdeel van de gemeente en de wethouder draagt hiervoor de volle bestuurlijke verantwoordelijkheid.

De gemeente blijft eindverantwoordelijk voor de exploitatierisico's. Indien het betreffende organisatieonderdeel een verbintenis aangaat, doet zij dat voor de gehele gemeente en is de gemeente ook verantwoordelijk voor het nakomen van de verplichtingen uit die verbintenis. Het toekennen van eventuele vrijheidsgraden aan het gemeentelijke organisatieonderdeel dient via bestuursrechtelijke instrumenten plaats te vinden. Bij interne verzelfstandiging wijzigt de rechtspositie van het personeel niet. Voorbeelden van interne verzelfstandigingen zijn Sportbedrijf Arnhem, Tilburg, Leiden en Dordrecht.

Externe verzelfstandiging

Bij deze beheervorm wordt een zelfstandig rechtspersoon (stichting, NV of BV) opgericht, die verantwoordelijk wordt voor de exploitatie van de voorzieningen. De invloed van de gemeente wordt via contractvorming gewaarborgd. Met externe verzelfstandiging wordt voor besturen op afstand gekozen. De rol van de gemeente bestaat uit het (mede) bepalen van het beleid en het controleren van de uitvoering van het beleid door de stichting of vennootschap. Tussen de gemeente en de rechtspersoon worden onder meer exploitatie-, huur- en prestatieovereenkomsten met in de regel een grote mate van gemeentelijke beleidsinvloed gesloten.

Medewerkers van de gemeente die te maken krijgen met een externe verzelfstandiging kunnen tijdelijk aan de stichting of vennootschap worden gedetacheerd of ze komen in dienst van de nieuwe rechtspersoon. Ze behouden de arbeidsrechten die ze hadden bij de gemeente. Voor medewerkers die nieuw worden aangesteld geldt dit niet en zij kunnen te maken krijgen met bijvoorbeeld de cao recreatie in plaats van de cao voor gemeente (CAR-UWO). Voorbeelden van externe verzelfstandiging zijn NV Sportinrichtingen Nieuwegein, de BV Sport (Leeuwarden), Sportbedrijf Lelystad (NV), Amersfoort (SRO) of Sportbedrijf Deventer N.V.

Privatisering

Als resultante van menig kerntakendiscussie worden beheer en exploitatie van maatschappelijk vastgoed aan marktpartijen uitbesteed. Er kan voor een landelijk opererende organisatie of een lokale ondernemer worden gekozen. Een beperkt aantal landelijke exploitatiemaatschappijen houdt zich uitsluitend met het beheren en exploiteren van gemeentelijke sportaccommodaties bezig. In tegenstelling tot de meeste lokale ondernemers beschikken zij over specifieke kennis en expertise en zijn zij door hun omvang in staat om schaalvoordelen te bewerkstelligen. De keerzijde van deze beheervorm is dat door het sterke winstoogmerk van de marktpartij de kwaliteit van de accommodatie en de behartiging van de maatschappelijke belangen soms onderbelicht raken.

Bij privatisering worden de voorzieningen in een lokale, door de marktpartij op te richten, rechtspersoon ondergebracht. De medewerkers treden in dienst van deze rechtspersoon. Door middel van overeenkomsten worden de beleids- en

bedrijfsmatige randvoorwaarden vastgelegd, bijvoorbeeld ten aanzien van openstelling, tarieven, onderhoud en overname van personeel. Daarbij kan onderscheid tussen open- en gesloten-eind constructies worden gemaakt. De meeste partijen werken tegenwoordig met een gesloten-eind overeenkomst, zodat de gemeente niet meer volledig verantwoordelijk is voor de exploitatierisico's. De ondernemer zal hiervoor een ondernemersfee bedingen. Het is echter voor de gemeente wel zaak om zich te realiseren, dat de exploitatierisico's door de exploitant worden gedragen ter hoogte van het lokaal ingebrachte en opgebouwde vermogen. In dat opzicht blijft er altijd een onvervreemdbaar risico bij de gemeente aanwezig.

Privatisering naar een lokale vereniging of een groep van verenigingen (sportpark) houdt in dat de exploitatie overgaat van de gemeente naar de vereniging(en). Het is niet gebruikelijk dat medewerkers van de gemeente meegaan naar de nieuwe exploitant. Gebruikelijk is dat de vereniging(en) een beheerstichting oprichten (een andere rechtsvorm is ook mogelijk). Doorgaans besteedt de beheerorganisatie werkzaamheden uit en een deel wordt uitgevoerd door vrijwilligers van de verenigingen.

Keuze beheervorm

De diverse beheervormen zijn in tabel 4.1 op een aantal kenmerken vergeleken. De verschillen tussen de beheervormen kunnen als volgt worden samengevat:

Tabel 4.1 Voor- en nadelen beheervormen

	gemeentelijk beheer zelf uitvoering	gemeentelijk beheer en uitbesteden	interne verzelf- standing	externe verzelf- standing	privatisering lokale ondernemer	privatisering landelijke marktpartij	privatisering lokale vereniging ¹³
gemeentelijke invloed	++	++	++	0	-	-	-
doelbereiking en waarborging maatschappelijke functies	++	++	++	++	0	0	0
financieel rendement	-	-	0	++	+	++	+
kennis en expertise	0	0	0	+	0	++	-
consequenties organisatiestructuur	0	0	0	0	0	0	0
personele aspecten	-	0	-	+	0	+	0
continuïteit	++	++	+	+	-	0	-
financiële risico's gemeente	-	-	-	0/+	0/+	+	+
aansprakelijkheid gemeente	--	0	--	-	+	+	+
fiscale aspecten	0	0	0	+	+	+	+/-
frictiekosten	++	++	++	+	+	+	+
inzet vrijwilligers	--	--	--	--	--	--	++

+ = scoort gunstig, 0 neutraal en - scoort relatief minder gunstig

- gemeentelijk beheer zorgt voor maximale gemeentelijke invloed op de bedrijfsvoering en waarborging van de maatschappelijke functies. Ook loopt de gemeente nauwelijks risico's wat betreft de continuïteit. Daarentegen 'scoort' deze beheervorm minder goed op financieel rendement, kennis en expertise, personele aspecten en financiële risico's dan sommige andere beheervormen;
- interne verzelfstanding is grotendeels vergelijkbaar met gemeentelijk beheer, zij het dat er van een wat scherpere exploitatie sprake kan zijn;
- externe verzelfstanding 'scoort' stabiel op alle aspecten en biedt daarmee meer dan de andere beheervormen de mogelijkheid van een goed evenwicht tussen maatschappelijk en financieel rendement;

¹³ Of stichting.

- privatisering aan een landelijke marktpartij zorgt voor meer mogelijkheden voor een hoger financieel rendement dan de meeste andere beheervormen. Daarentegen is de waarborging van de maatschappelijke functies lastiger dan bij gemeentelijk beheer, interne verzelfstandiging en externe verzelfstandiging, doordat de gemeente minder directe invloed op de bedrijfsvoering kan uitoefenen en het winst oogmerk een sterkere rol speelt;
- privatisering aan een lokale ondernemer is erg persoonsgebonden en beperkt in omvang. Daardoor is de kwetsbaarheid groter dan bij een landelijke marktpartij.
- Privatisering aan een vereniging of verenigingen stimuleert de inzet van vrijwilligers. Er zijn echter risico's gelegen in de aspecten kennis en expertise en continuïteit.

Het is niet op voorhand te zeggen dat de kwaliteit van een accommodatie bij een van de zes vormen beter of slechter uitpakt. Er zijn gemeenten die velden minimaal onderhouden en er zijn verenigingen die zelf hun accommodatie uitstekend op orde hebben. Wel is de ervaring dat geprivatiseerde verenigingen met geen reële vergoeding op den duur problemen hebben om vervangingsinvesteringen te financieren en daardoor ook verval optreedt.

Huidige situatie beheer Delft

Delft is in essentie een vorm van gemeentelijk beheer, maar in de loop der jaren is de rol van de gemeente wel steeds kleiner geworden. De zwembaden zijn geprivatiseerd naar Sportfondsen (landelijke marktpartij) met een gemeentelijke bijdrage. De 4 verenigingshallen in de binnensport zijn een voorbeeld van privatisering naar een lokale vereniging/stichting. Tennis en hockey exploiteren de accommodaties zelfstandig zonder gemeentelijke bijdrage (wel gemeentegarantie). Bij de sportparken Biesland en Tanthof is sprake van gedeeltelijke privatisering. Het mogelijk beëindigen van de sporthal functie Brasserskade, waarvoor een sporthal terugkomt die geëxploiteerd wordt door SC Delfland, is een voorbeeld van exploitatie door een lokale partij. De rol van de gemeente bij exploitatie en beheer is in Delft beperkt: er zijn operationeel nog 2 sporthalbeheerders (straks nog 1) en 2 technisch medewerkers en in de buitendienst zijn 5 medewerkers actief op de sportparken.

Toekomstperspectief

Een keuze tussen de beheervormen is geen kwestie van simpelweg alle 'scores' optellen. De voorkeur voor een bepaalde beheervorm hangt vooral af van datgene wat een gemeente belangrijk vindt. Delft heeft gekozen voor een regiemodel als gemeente. De uitvoering wordt zoveel mogelijk op afstand gezet. Naast regie is een ander belangrijk criterium voor Delft kostenefficiëntie.

De operationele beheertaken voor de binnen- en buitensport vinden nu in de gemeentelijke organisatie plaats binnen Stadsbeheer. In het **Regieplan Stadsbeheer** (juli 2013) wordt invulling gegeven aan het perspectief regiegemeente. In 2025 zal Stadsbeheer volgens het Regieplan een formatie hebben van 67 fte, tegenover 180 fte in 2013. De invulling van regiegemeente is een proces dat al langer loopt: in 2008 telde Stadsbeheer nog 235 fte en tegenwoordig (2015) is dat 148 fte.

In het Regieplan is aangegeven dat voor zowel de buitensport als binnensport een bestuurlijke heroriëntatie plaats zal vinden op de beheervorm van de gemeentelijke sportvoorzieningen. Indien het beheer van de sportvoorzieningen na deze oriëntatie wel een gemeentelijke taak blijft, is het Regieplan het volgende opgemerkt:

Buitensport

Er is geen natuurlijk verloop in de huidige 5 fte's in de periode tot 2025. Een mogelijkheid is om onderhoudswerkzaamheden uit te besteden naar aannemers en naar verenigingen/ stichtingen (eventueel met inzet van gemeentelijk personeel). Gelet op de vervangingscycli van de tractie (machines) kan vanaf 2017 het maaiwerk uitbesteed worden. De geplande vervanging van de maaimachines kan dan achterwege blijven. Dit heeft tot gevolg een personele reductie van ½ fte. Vanaf 2021 zou het totale pakket in de markt gezet kunnen worden. Dit is het moment waarop het overgrote grote deel van de tractie vervangen zou moeten worden. Het proces

vraagt een zorgvuldige aanpak gelet op de veelheid aan belangen, risico's zowel financieel als het kwalitatief borgen van het gemeentelijk bezit.

Binnensport

Uiterlijk 2019 hebben 3 van de 4 medewerkers (2 beheerders/2 technisch medewerkers) de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. Mogelijk ontstaat er een versnellingsmoment in 2017. Er is een voorstel in voorbereiding om de sporthal Brasserskade in 2017 te sluiten als gemeentelijke voorziening. Gelet op het verwachte natuurlijk verloop zal uiterlijk in 2018 duidelijk moeten zijn hoe het beheer van de overdekte sportvoorzieningen uitgevoerd gaat worden. Naar het zich laat aanzien zal Stadsbeheer geen of zeer weinig taken uitvoeren op het terrein van het beheer van binnensportvoorzieningen.

4.3.2 Voorstellen beheer en exploitatie gemeentelijke sportaccommodaties Delft

4.1 Minder zelf uitvoeren, meer uitbesteden

De lijn zoals vastgelegd in het Regieplan betekent dat de uitvoerende taken op het gebied van beheer binnen- en buitensport kleiner zullen worden. In het beheerplan is nog open gelaten of het beheer van de sportvoorzieningen een gemeentelijke taak moet blijven. De onderzoekers pleiten daar sterk voor en dan wel in de variant dat de gemeente uitvoerende taken inkoop (uitbesteed).

Landelijke ervaringen met privatisering naar verenigingen laten een zeer wisselend beeld zien; van succesvol tot ronduit dramatisch. Een verdergaande privatisering van verenigingen in Delft (zoals bij tennis/hockey) zijn we geen voorstander van. Zoals opgemerkt zijn de resultaten landelijk zeer wisselend wat betreft de continuïteit. Hockey en tennis zijn geen doorsnee verenigingen. Binnen het hockey liggen contributies duidelijk hoger en de kosten voor de exploitatie van een tennisbaan per sporter zijn bij een redelijke bezetting zelfstandig door een vereniging op te brengen. Veel tennisverenigingen zien landelijk hun exploitaties onder druk komen door teruglopende ledenaantallen. De condities waaronder accommodaties worden geprivatiseerd bepalen mede het succes (structureel voldoende middelen of te weinig middelen). Op lange termijn – als sprake is van vervangingsinvesteringen - hebben we zorgen over de continuïteit van veel geprivatiseerde accommodaties. Delft hoeft niet ver te kijken, want het toekomstperspectief van de drie verenigingshallen zonder onderwijsbezetting is zorgelijk. In essentie is een regiemodel geen keuze om de handen ergens van af te trekken. Het is een keuze om uitvoerende taken niet zelf te doen, maar het woord regie betekent nog wel degelijk dat de gemeente stuurt (regisseert) en betrokken is.

De huidige rol van de gemeente bij exploitatie en beheer is duidelijk afgeslankt/beperkt en die lijn kan worden voortgezet (conform het Regieplan). Uitvoerend werk kan via prestatiebestekken worden aanbesteed.

Een verzelfstandiging van de huidige uitvoerende medewerkers bij sport is duidelijk geen optie. Daarvoor is het aantal betrokkenen inmiddels al te klein (4 binnensport, 5 buitensport) en de kosten van management (aanstellen statutair directeur) en fictiekosten (proces verzelfstandigen 1 a 2 ton) zijn te hoog.

4.2 Uitbreiden rol verenigingen/stichtingen bij beheer buitensport

In de buitensport hebben op verschillende sportparken verenigingen een grotere rol in beheer. Het beheer wordt uitgevoerd door (vaak) een beheersstichting die daarvoor een subsidie van de gemeente ontvangt. Deze werkwijze kan worden uitgebreid, mits sprake is van een reële vergoeding op basis waarvan het onderhoud kan worden uitgevoerd (volgens een meerjarenplanning) en de overdracht voordelig is voor de gebruiker en de gemeente (win-win). Het overnemen van bepaalde beheertaken gaat duidelijk minder ver dan volledig verantwoordelijkheid dragen voor de exploitatie van een sportaccommodatie (zoals bijvoorbeeld bij hockey en tennis).

Bij een keuze voor (meer) zelfbeheer door verenigingen en volledig private exploitaties, is het belangrijk dat de gemeente verenigingen of beheersstichtingen ondersteunt met kennis wat meerjaren onderhoud in houdt en afschrijvingstermijnen.

4.3 Keuren velden naar verenigingen

Voor het behoud van de kwaliteit van de velden en het waarborgen van de veiligheid van spelers, worden sportvelden in Nederland voor gebruik gekeurd. Het is van belang dat de speelvelden tijdig worden gekeurd. Bij steeds meer verenigingen is een verenigingsconsul actief, keurt de wedstrijdsecretaris, bestuurslid accommodatiezaken of dienstdoend bestuurslid of worden de velden door de gemeente gekeurd. In Delft keurt de gemeente de velden voor wedstrijdgebruik en verenigingen voor trainingsgebruik. De KNVB heeft als beleid om minder algehele afgelastingen af te kondigen en het keuren van de velden wordt steeds meer maatwerk. Met ingang van 1 januari 2017 zal de gemeente het keuren van de velden volledig bij de verenigingen neerleggen, dus ook het wedstrijdgebruik. De situatie dat velden door de gemeente zijn afgekeurd, terwijl deze door weersveranderingen later op de dag goed bespeelbaar zijn, zal daardoor minder vaak optreden. De KNVB heeft voor consuls een handleiding samengesteld. De gemeente zal een bijeenkomst beleggen voor verenigingen voor een goede overdracht. Het beëindigen van de gemeentelijke taak bij het keuren van velden levert een besparing van € 10.000.

4.4 Behoud gemeentegarantie of gunstige kredietverstrekking via gemeente

Delft heeft in het verleden gekozen om de exploitatie van de tennis- en hockeyaccommodaties door de vereniging (stichtingen) te laten exploiteren. Voor de bestaande private verenigingsexploitaties is het zeer belangrijk dat in de toekomst de gemeente mee blijft werken aan gunstige voorwaarden voor kredietverstrekking. Een vereniging die zelf een renovatie moet financieren, kan via de stichting Waarborgfonds Sport onder gunstigere voorwaarden krediet aantrekken. De SWS stelt (o.a.) wel als voorwaarde dat de gemeente voor 50% garant staat. Bij diverse verenigingshallen en onder andere bij de hockey is dit het geval. Zonder die garantiestelling van de gemeente werkt de Stichting Waarborgfonds Sport niet mee en is de rente doorgaans het dubbele (richting 10%-11%) als banken al bereid zijn te financieren.

5.1 Inleiding

Landelijk stijgt de sportdeelname heel licht en de groei zit bij de ongebonden en anders georganiseerde sport. De georganiseerde sport stagneert (in 2014 voor het eerst dalend). Inmiddels sport landelijk minder dan de helft van de sporters bij verenigingen. Die ontwikkeling gaat nog steeds door. Zowel de georganiseerde sport als de niet georganiseerde sport hebben hun waarde voor de gemeente. Samen zorgen ze voor een divers sportaanbod. De georganiseerde sport heeft een toegevoegde waarde door inzet van vrijwilligers en door het verenigingsleven (vriendschappen, delen van liefde en leed, sportiviteit en respect). Maar de groei van de ongebonden sport en de anders georganiseerde sport¹⁴, draagt ook bij aan het lokale gezondheidsbeleid (gemeenten zijn sinds een aantal jaar daarvoor verantwoordelijk) en het beantwoordt ook aan een behoefte van inwoners.

Niet iedereen kan of wil sporten binnen verenigingsverband. Naarmate we ouder worden daalt de sportdeelname en

Uit een dit jaar (2015) verschenen studie 'Running across Europe' blijkt dat de loopmarkt nog steeds flink aan het groeien is en inmiddels is uitgegroeid tot een van de meest populaire sporten in Europa. In Nederland zou het gaan om een groep van 2,4 miljoen lopers die gezamenlijk een half miljard per jaar uitgeven. Meer dan 80 procent van de lopers is niet aangesloten bij een sportclub. De stijgende populariteit van hardlopen heeft niet alleen te maken met de behoefte om sport en bewegen in de eigen tijd in te plannen of de keuze voor een gezonde leefstijl, ook het aanbod aan loopevenementen en commerciële initiatieven (sociale media, sportbedrijven) dragen er aan bij.

sporten en bewegen onder senioren vindt vooral plaats buiten verenigingsverband. In Nederland zien we dat sportnota's gericht op georganiseerde sport zich door ontwikkelen naar georganiseerde en ongebonden en anders georganiseerde sport. En de benaming sportnota of sportbeleid maakt ook steeds meer plaats voor sport- en beweegnota (-beleid). Voldoende bewegen is essentieel voor de gezondheid (dementie, hart- en vaatziekten, obesitas...).

Binnen het landelijk sportbeleid zien we dat NOC*NSF en sportbonden hun verenigingen ook stimuleren tot

verbreding en vernieuwing, om in te spelen op veranderende behoeften. Veel voetballers van 30-40 jaar stoppen, omdat ze het spel niet meer kunnen bijbenen en blessures opspelen. De KNVB promoot sterk het 35+ en 45+ voetbal, waarbij aangepaste regels gelden op een kleiner veld. Een fietsgroep binnen de vereniging is ook een mogelijkheid, waardoor je voorkomt dat actieve sporters op den duur afhaken. De KNHB heeft een pilot uitgevoerd waarbij binnen hockeyverenigingen een loopgroep is opgericht voor ouders van jeugdleden (of buurtbewoners) en waarbij de begeleiding is verzorgd door atletiektrainers. Op verschillende plaatsen zijn deze initiatieven zeer succesvol en uitgebreid, waarbij de deelnemers zelf de looptrainers bekostigen door middel van een kleine vergoeding.

De groei van ongebonden en anders georganiseerde sport vraagt ook om na te denken over de inrichting van de stad. Accommodaties voor sport én bewegen zijn niet alleen sporthallen, gymzalen en sportparken. Delft heeft in 2008 een nieuw speelplekkenbeleid vastgesteld, waarbij meer aandacht is voor het ontwikkelen van grote natuurlijke speelplekken en kleine informele plekken met name op de routes tussen thuis en school. Verspreid door de stad zijn er 200 speel- en sportlocaties voor de jeugd tot 18 jaar. Speelnatuur Hammenpoort is een avontuurlijke en natuurlijke speeltuin die kinderen uitdagingen biedt om in en met de natuur te spelen.

Het skatepark Westlandseweg is één van de grootste skateparken van Nederland. In de hele stad zijn trapveldjes te vinden. Delft heeft 1 playground (Brahmslaan) van de Richard Krajicek Foundation waar kinderen kunnen tennissen, voetballen en basketballen. Bij de playgrounds kan ook sportmateriaal worden geleend. Bij de Maurice Maeterlinck-school is een Cruyff Court speciaal toegankelijk gemaakt voor kinderen met een beperking. Verspreid over Delft zijn diverse beachvelden aanwezig (TU, Kerkpolder, Tanthof en Fortuna). Het sportpark bij Fortuna beschikt sinds 2012 over oufoorfiness

¹⁴ Een loopgroep verbonden aan een hockeyclub, een fietsgroep bij een voetbalvereniging, een groep ouderen die samen wandelen et cetera.

voorzieningen. Sport en bewegen kan in Delft worden gestimuleerd door meer aandacht te schenken aan de inrichting van de publieke ruimte.

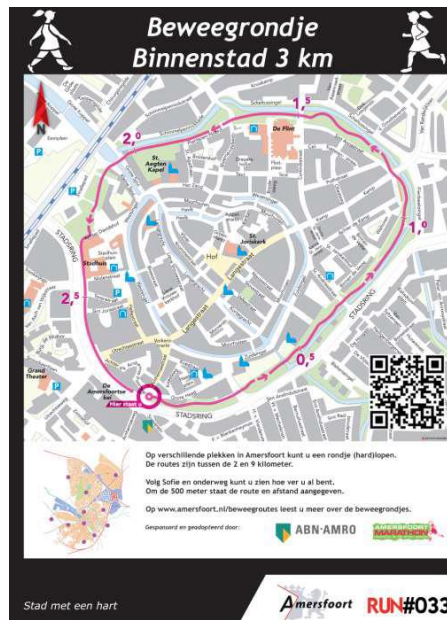
5.2 Specifieke inrichting openbare ruimte voor sporten en bewegen

Essentieel bij succesvolle voorbeelden van het gebruik van de openbare ruimte voor sport en bewegen, is de keuze voor een specifieke inrichting en ook vaak de betrokkenheid van gebruikers bij het ontwerp. We verduidelijken dat met een aantal voorbeelden.

Het Máxima Park in Leidsche Rijn wordt omzoomd door een brede groenstrook met daarin een verhard pad van in totaal 8 kilometer lang en 6 meter breed. Dit zogenaamde 'Lint' is geliefd bij skaters, wandelaars, fietsers en hardlopers. Het pad is iets verhoogd aangelegd en biedt daardoor een mooi uitzicht over de omgeving. Er zijn diverse hardlooproutes uitgezet waarin timepoints zijn geplaatst voor tijdregistratie.

De gemeente Amersfoort heeft recent in samenspraak met loopgroepen en de atletiekvereniging 10 looproutes in de stad uitgezet. Het gaat om gemarkeerde en veilige routes die zich goed lenen voor wandelen en hardlopen. In Amersfoort is de aanleg van looproutes (beweeggrondjes geheten) mede gefinancierd door sponsoring van het lokale bedrijfsleven (per route € 1.000 kosten gemeente en € 1.250 sponsoring door bedrijfsleven)..

Een voorbeeld dicht bij huis is Midden-Delfland. Er is een informatiecentrum voor bezoekers van Midden-Delfland ingericht (aan de overkant van Op Hodenpijl) met circa 40 fiets en 30 wandelroutes.

Naast het wandelen/hardlopen is fietsen en mountainbike zeer populair, en dat geldt ook voor de directe regio buiten Delft. Een voorbeeld van een specifieke voorziening is het mountainbike-parcours in Bergschenhoek op een voormalige vuilnisstort. Het parcours is zeer bochtig van aard en daarmee aantrekkelijk en uitdagend. Ook is er relatief veel hoogteverschil opgenomen de route. Het parcours bestaat uit drie secties die met elkaar verbonden zijn. Hierdoor is een aaneengesloten parcours gecreëerd met een totale lengte van 7 km met hoogteverschillen. Het grootste deel van het

parcours is voorzien van een zogenaamde half verharding van metselpuingranulaat. Dit materiaal zorgt ervoor dat het parcours, in het bijzonder na regenval, beter en veiliger te berijden is. Daarnaast heeft het metselpuingranulaat minder last van erosiegeulen vergeleken met het eerder gebruikte keileem. Doordat het een uitdagend parcours is, is het populair en druk bezocht. Ook is in de Broekpolder (Vlaardingens) een mountainbikeparcours aangelegd wat nog dichterbij Delft ligt dan het parcours in Bergschenhoek. Mogelijkheid voor Delft is achter Ikea de oude vuilstortplaats die jaarlijks wordt gebruikt voor de Run Bike Run van Pijnacker. Een verbinding maken met de Broekpolder in Vlaardingens zou ook een prima optie zijn.

Voorbeelden van elders leveren waardevolle tips:

- Ontwikkel duidelijk herkenbare routes voor wandelen, hardlopen, skaten, fietsen, afgeschermd van gemotoriseerd verkeer en sociaal veilig (verlichting). Herkenbare verkeersveilige routes nodigen uit tot gebruik. En veel gebruikte routes zijn in sociaal opzicht 'veilig' en drempelverlagend voor beginnende sporters.
- Varieer in afstanden van beginnende sporters tot gevorderde sporters.
- Betrek bestaande sporters bij het plannen van routes in de openbare ruimte.
- Maak verbindingen tussen routes in het buitengebied en routes in de stad.
- Let op materiaalgebruik, begaanbaarheid en ontwatering.
- Afstandsmarkeringen en elektronische tijdregistratie voorzien in een behoefte. Benut ook mogelijkheden zoals app's.

Drempel verlagen voor inactieve inwoners door gerichte bewegprogramma's

Niet iedereen is in staat op eigen kracht voldoende te bewegen. Voor inwoners die niet gewend zijn om te sporten of bewegen of die te maken hebben met lichamelijke ongemakken of isolement, is de stap naar frequent bewegen vaak te groot. Specifieke programma's kunnen die drempel verlagen en een veilige omgeving bieden om wel in beweging te komen. Het sportaccommodatieplan is niet bedoeld als beleidskader voor deze programma's – daarvoor is het sportstimuleringsbeleid bedoeld. We willen hier wel deze groep benoemen, omdat deze groep niet alleen voorzieningen nodig heeft, maar ook een vorm van begeleiding.

Innovatie en techniek

Bij sport en bewegen hebben innovaties en technische hulpmiddelen een stimulerende werking bij sport en bewegen. Voorbeelden zijn timepoints in een loopparcours of het gebruik van app's voor routes en tijdregistratie. Sportieve prestaties worden gedeeld via sociale media. De fitness is bij uitstek een branche die continu bezig is met productinnovatie. Innovatie in programma's (en de marketing daarvan), maar ook innovatie in technische hulpmiddelen. Delft is een stad van techniek (TU). Technische innovatie kan sporten en bewegen stimuleren. We zijn voorstander van meer technische innovatie en betrokkenheid van de kennisinstellingen in de stad bij sport en bewegen.

In 2012 is in speeltuin De Bomenwijk het field-lab Delft ingericht; een proeftuin (in samenwerking met de TU) voor innovatieve speeltoestellen. De nieuwe innovatieve speeltoestellen moet ouderen en kinderen aanzetten tot meer bewegen, het liefst samen.

In een metrostation in Stockholm is naast een roltrap een pianotrap aangelegd, waarbij de treden voor een muzikaal effect zorgen. Het resultaat was dat er veel meer mensen gebruik gingen maken van de pianotrap (met een speels en muzikaal effect) in plaats van bewegingloos de roltrap te nemen.

5.3 Voorstellen

Voorstel 5.1 Meer afstemming binnen de gemeente

Binnen de gemeente Delft willen we meer afstemming tussen Sport, Beheer openbare ruimte en Planontwikkeling. Ruimte voor sport en bewegen, draagt bij aan een leefbare stad en aan een gezonde stad (lokaal gezondheidsbeleid).

Voorstel 5.2 Aanleg loop- en/of fietsroutes

In lijn met de ontwikkeling om in Delft het bewegen in de openbare ruimte te stimuleren, is het voorstel dat de gemeente een aantal loop- of fietsroutes in de stad aanlegt, in samenspraak met gebruikers/sporters. Het gaat om gemarkeerde en veilige routes die zich goed lenen voor wandelen en hardlopen en waar we vooral het bewegen van senioren mee willen stimuleren.

6.1 Tarieven

6.1.1 Inleiding

In veel gemeenten zijn tarieven historisch gegroeid. Binnen de gemeente Delft is behoefte aan herijking van de sporttarieven. Daarnaast kunnen tarieven een mogelijkheid zijn om een bijdrage te leveren aan de bezuinigingsopgave. Een tarievenstelsel zou volgens Drijver en Partners in beginsel aan een aantal basis-eigenschappen moeten voldoen:

1. helder/transparant in opbouw van het tarief
2. toegankelijkheid: het tarief moet geen substantiële belemmering vormen voor sporten.
3. zekere mate van evenwichtigheid, waarbij rekening wordt gehouden met de gemeentelijke kosten, maar ook tussen sporten onderling.
4. regionale afstemming: het tarief moet rekening houden met de regio: sporters stoppen niet bij de gemeentegrenzen.

Helder/transparant in opbouw

In de buitensport betaalt een vereniging een bedrag per maand voor het gebruik van een veld voor 7 dagen per week. Het bedrag keer twaalf is het jaartarief. Het tarief in 2015 voor een natuurgrasveld is € 7.956. Voor een sporthal betaalt een vereniging € 57,80 per uur en € 18,60 per uur voor een gymzaal. Een exacte opbouw van de tarieven is niet achterhaald. Vermoedelijk is deze historisch gevormd met deels afstemming met regiogemeenten. Dat is in de meeste gemeenten het geval.

Toegankelijkheid

Bij discussies over tarieven wordt vaak vanuit verenigingen gevraagd om de tarieven zo laag mogelijk te houden, omdat sport toegankelijk te houden. Empirisch internationaal onderzoek laat zien dat de vraag naar sportaccommodaties, op korte termijn, meestal inelastisch is. Een kleine prijsverhoging leidt in dat geval tot een relatief kleinere vraagdaling, waardoor er sprake is van een omzetsijging. Voor grotere prijsstijgingen is dit minder evident (De Juiste prijs, HAN, 2012). Ook is bekend dat de sportdeelname onder lager opgeleiden en lagere inkomens duidelijk lager is dan onder hoger opgeleiden en hogere inkomens. De afgelopen jaren wordt in Nederland steeds vaker een beroep gedaan op vangnetregelingen om sport voor lagere inkomens toegankelijk te houden (bijvoorbeeld via het Jeugdsportfonds of via gemeentelijke participatieregelingen).

Evenwichtigheid

Wanneer we naar tarieven kijken, dan zijn vier invalshoeken mogelijk:

1. wat betaalt de gemeente via het exploitatietekort per sporter (exploitatielasten/sporter en dekkingspercentage)
2. wat betaalt de vereniging per sporter (huur/leden)
3. wat betaalt de sporter zelf (contributie)
4. hoe is het tarief ten opzichte van de regio.

6.1.2 Wat betaalt de gemeente

In hoofdstuk 2 en 3 is per accommodatie aangegeven wat de gemeentelijke kosten zijn en de verhouding baten/lasten (de dekkingsgraad). Dit is natuurlijk niet op verenigingsniveau bekend, maar op accommodatieniveau. Het dekkingsgraad van een accommodatie, afgeleid uit de sportbegroting, is een getal dat beïnvloed wordt door allerlei factoren. Sporthal De Buitenhof is bijvoorbeeld gefinancierd via commercieel vastgoed en daarom zijn de kapitaallasten zeer laag. De Brasserskade is oud en heeft ook lage kapitaallasten. In sommige gymlokalen ontvangt de gemeente een hoge vergoeding

en in andere gymzalen is er geen vergoeding vanuit onderwijs (gebruik om niet). Bij sportparken is in de sportbegroting de kostprijs alleen bekend voor de totale accommodatie en niet van de afzonderlijke onderdelen (sportpark Brasserskade bijvoorbeeld). Bij het sportpark Brasserskade drukken de kosten van de huisvesting van de medewerkers Sportbedrijf buitendienst ook op het sportpark. Om dit soort toevalligheden uit te sluiten, is een 'normatieve' kostprijs opgesteld per eenheid (gymzaal, sporthal, voetbalveld natuurgras et cetera, zie bijlage 6). Tabel 6.1 en 6.2 geven de belangrijkste uitkomsten hiervan weer. In totaliteit varieert het dekkingsgraad in de buitensport doorgaans rond de 20% à 25%. In de binnensport ligt die hoger in Delft (49% bij gymzalen en 49% bij sporthallen), omdat bij die accommodaties deels sprake is van een onderwijsbijdrage en lage kapitaallasten. Maar ook landelijk ligt bij de binnensport het dekkingsgraad hoger dan in de buitensport (o.a. onderwijsvergoeding).

Tabel 6.1 Kostprijs voetbalvelden, honkbal/softbal, korfbal en atletiek

	natuurgrasveld voetbalveld	grassmasterveld voetbalveld	kunstgras voetbalveld	honkbal veld	kunstgras korfbal	atletiek baan
lasten (normatief)	€ 23.245	€ 40.400	€ 49.200	€ 22.297	€ 14.213	€ 73.475
huurvergoeding	€ 7.956	€ 7.956	€ 9.936	€ 2.705	€ 3.931	€ 14.500
exploitatiekosten (indirecte subsidie)	-€ 15.289	-€ 32.444	-€ 39.264	-€ 19.592	-€ 10.282	-€ 58.975
dekkingsgraad	34%	20%	20%	12%	28%	20%
norm jaargebruik verenigingen	300	700	1200	600	600	1200
kostprijsdekkend uurtarief	€ 77	€ 58	€ 41	€ 37	€ 24	€ 61
tarief Delft 2015 omgerekend per uur	€ 27	€ 11	€ 8	€ 5	€ 7	€ 12

Tabel 6.2 Kostprijsberekening gymzalen en sporthallen verenigingsgebruik Delft

	gymzaal 21x12	sporthal 28x48
lasten totaal (normatief)	€ 58.200	€ 299.750
lasten verenigingsgebruik	€ 27.160	€ 149.875
huurvergoeding verenigingen	€ 17.500	€ 72.753
exploitatiekosten (indirecte subsidie)	€ -13.860	€ -77.123
dekkingsgraad	49%	49%
norm jaargebruik totaal	1500	2500
norm jaargebruik verenigingen	700	1250
kostprijsdekkend uurtarief	€ 39	€ 120
tarief Delft 2015 per uur	€ 19	€ 58 ¹⁵

De dekkingsgraad is slechts één manier om naar tarieven te kijken. De onderzoekers zijn ook geen voorstander om tarieven uitsluitend te laten bepalen door de kostprijs van de accommodatie. Zwemmen is als sport veel duurder dan voetbal of hockey en de kosten van een accommodatie per sporter zijn bij tennis weer goedkoper dan bij voetbal bijvoorbeeld. Naast de accommodatiekosten is bij een tariefstelling ook te kijken naar de verenigingshuur omgeslagen per lid (6.1.2), naar de bijdrage van de sporter zelf (contributie, paragraaf 6.1.3) en naar de tarieven in de regio (6.1.4).

6.1.3 Wat betaalt de vereniging per sporter

De tweede invalshoek is de verenigingshuur per lid. In het voorbeeld (zie tabel 6.3) varieert die van € 0 tot € 144,-. De binnensporten dragen meer huur af per lid, dan de buitensporten. Bij honk- en softbal en korfbal is de veldhuur per lid, relatief gunstig (laag) met een € 15 tot € 20 per lid. Honk- en softbal, maar met name korfbal heeft een veld- en zaalseizoen en deze sporten hebben dus niet alleen te maken met een veldhuur, maar ook met een zaalhuur of zaalkosten

¹⁵ € 58 / € 120 geeft een dekking van 48,4% en niet 49%. Dat verschil zit in afrondingen.

(in geval van een eigen verenigingshal). Bij de voetbal varieert de huurbijdrage per lid tussen de € 25 en € 50. En bij de binnensporten varieert de huur per lid circa tussen de € 50 en € 150 per lid.

Tabel 6.3 Voorbeeld van de huur (2013) omgeslagen per lid en de contributie (2015) per lid

Vereniging	tak van sport	leden totaal	Huur 2013	Huur per lid	Dekkingspercentage Exploitatie gemeente	Contributie junior C ¹⁶	Contr. senior
Ring Pass Delft	Hockey	1351	€ 0,00	€ 0,00	Nvt	€ 336	€ 323
Delftse Hout	Tennis	1200	€ 0,00	€ 0,00	nvt	€ 301 ¹⁷	€ 403
Blue Birds	Honkbal, softbal	352	€ 5.410	€ 15,37	24%	€ 156	€ 219
Fortuna	Korfbal	471	€ 9.333 ¹⁸	€ 19,82	24%	€ 249	€ 303
Av 40	Atletiek	580	€ 14.465	€ 24,94	36%	€ 178	€ 202
DHL	Voetbal	674	€ 18.064	€ 26,80	36%	€ 135	€ 202
DHC	Voetbal	726	€ 31.424	€ 43,28	36%	€ 235	€ 261
DVC	Voetbal	401	€ 18.257	€ 45,53	36%	€ 130	€ 195
Budo Gouweleeuw	Judo en jiu-jitsu	400	€ 19.914	€ 49,79	35%	€ 384	€ 480
D.S.V. Concordia	Omni/voetbal	1254	€ 63.918	€ 50,97	36%	€ 212	€ 300
Sweti Day	Badminton	78	€ 8.454	€ 108,38	50%	€ 95	€ 163
DAS	Basketbal	275	€ 34.101	€ 124,00	74%	€ 300	€ 330
BC Delft	Badminton	130	€ 18.676	€ 143,66	74%	€ 240	€ 315

6.1.4 Wat betaalt de sporter

De derde invalshoek is de contributie. Die varieert in Delft, maar ligt doorgaans tussen de € 130 en € 300 voor een jeugdlid, zoals te zien in tabel 6.3 (laatste twee kolommen). De tarieven van senioren liggen hoger en liggen vaak tussen de € 200 en € 330 met ook uitschieters naar boven. Landelijk gezien zijn de contributies in Delft hoger (indruk Drijver en Partners). Een vergelijking met regio gemeenten is interessant om daarbij te betrekken. Bij het overzicht van contributies hebben we ons beperkt tot normale breedtesport. Diverse verenigingen hanteren toeslagen voor extra trainingen of voor selectieteams. Deze toeslagen komen nog boven op de in tabel 6.3 weergegeven contributies.

¹⁶ Bron: websites verenigingen.

¹⁷ Delftse Hout: contributie kinderen € 136 en 17 lessen á € 165; bij volwassenen contributie € 203 en 16 lessen á € 200,-. Les is facultatief en vele variaties mogelijk.

¹⁸ Betreft alleen huur sportvelden. Met zaalhuur is de huur per lid veel hoger.

6.1.5 Regio-afstemming huurtarieven

In Delft is het tarief in 2015 voor een natuurgrasveld € 7.956. Dat is meer dan in Lansingerland en Den Haag, maar minder dan in Pijnacker-Nootdorp. Het tarief voor een kunstgrasveld is in Delft € 9.936 en dat is in Den Haag voordeliger, maar in Lansingerland, Pijnacker-Nootdorp en Krimpen aan de IJssel duidelijk duurder.

Tabel 6.4 Tarieven buitensport Delft en regio

	Delft	Lansingerl	Pijnacker	Zoetermr	DenHaag	Hardinxv	Krimpen ad Ijs	Rijswijk
	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015
	incl btw	incl btw	inc btw	inc btw				incl btw
natuurgrasveld voetbal	€ 7.956	€ 5.468	€ 10.539		€ 5.304	€ 2.598		
wetraveld voetbal	€ 7.956	€ 7.656			€ 5.304			
kunstgrasveld voetbal	€ 9.936	€ 14.354	€ 14.701		€ 5.304		€ 23.396	
hockeyveld zand		€ 12.318	€ 10.278		€ 5.304		€ 5.023	
hockeyveld semiwater		€ 12.318	€ 10.278		€ 5.304		€ 5.023	
tennisbaan per baan		€ 4.831			nvt		€ 7.080	
atletiekbaan		€ 3.553			€ 15.873			
honkbalveld		€ 6.018			€ 5.304			
softbalveld		€ 3.358			€ 5.304			

Het beeld dat uit de regio-vergelijking bij de binnensport naar voren komt is dat de tarieven in Delft in doorsnee zich aan de bovenkant bevinden van wat in de regio wordt gehanteerd. Delft steekt er niet bovenuit, maar zit wel (in doorsnee) aan de bovenkant.

Tabel 6.5 Tarieven binnensport Delft en regio

		Delft	Lansingerl and	Pijnacker	Zoeter- meer	Den- Haag	Hardinxv	Krimpen ad Ijs	Rijswijk	Leidsch- Voorburg
		2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015
sporthal 1/1	37*50			€ 79						
sporthal 1/1	36*44	€ 58	€ 64			€ 49				
sporthal 1/1	28*48	€ 58			€ 50	€ 49	€ 55		€ 56	€ 49
sporthal 1/3	28*44	€ 25					€ 18			
sporthal 1/1	24*44		€ 54	€ 62	€ 50	€ 49		€ 45		€ 49
sporthal 1/2	24*44		€ 28	€ 42						
sportzaal 1/1	16*28	€ 25	€ 30	€ 30	€ 21					
sportzaal 1/1	22*28		€ 42	€ 42	€ 21				€ 28	
sportzaal 1/2	22*28		€ 24	€ 26					€ 14	
sportzaal 1/1	22*32		€ 49							
sportzaal 1/2	22*32		€ 27							
gymzaal		€ 19			€ 11	€ 16	€ 19	€ 12	€ 14	

6.1.6 Voorstel tarieven

De insteek van de tarieven in dit sportaccommodatieplan is tweeledig: in de eerste plaats bekijken we of er aanleiding is om de tarieven aan te passen vanuit een onevenwichtige opbouw, rekening houdend met kostprijs, de kosten per sporter en de tarieven in de regio. Daarna bekijken we de tariefstelling in het licht van de bezuinigingsopgave.

Meer evenwichtige opbouw

De tarieven in Delft zijn zeker niet laag in regionaal perspectief. In doorsnee zitten de tarieven in Delft aan de bovenkant van wat in de regio wordt gerekend en dat geldt ook in landelijk perspectief. Wat opvalt is dat de binnensporter in Delft meer betaalt per lid aan huur, dan een buitensporter. Het tweede dat opvalt is dat het tarief voor kunstgras en wetravelden in Delft relatief laag is ten opzichte van natuurgras. Een kunstgrasveld is qua exploitatiekosten veel duurder dan een natuurgrasveld (veelal factor 2,5) en een wetraveld vraagt veel onderhoud en is qua exploitatie ook duidelijk duurder dan een natuurgrasveld. Een kunstgrasveld is voor wedstrijden te gebruiken (intensiever dan een natuurgrasveld) en het is intensief te gebruiken als trainingsveld (een natuurgrastrainingsveld kan niet onbeperkt worden gebruikt). Ook een wetraveld is intensiever te bespelen dan een natuurgrasveld.

Verder valt op dat de dekkingsgraad (baten/lasten) bij de atletiekaccommodatie en de honk- en softbalvelden relatief laag is en dat geldt voor beide accommodaties ook voor de huur per lid.

Voorstel 6.1

Vanuit een meer evenwichtige opbouw stellen we voor om het tarief van een wetraveld, een kunstgras voetbalveld, een honk- en softbalveld en de atletiekbaan te verhogen en de overige tarieven niet te verhogen.

De voorgestelde verhogingen staan in tabel 6.6 onder kolom A. In kolom B is een voorstel opgenomen teneinde een grotere bijdrage te leveren aan de bezuinigingen.

De tariefsverhoging in kolom A resulteert in een extra inkomsten van € 45.000. De verhoging voorgesteld in kolom B leidt tot een extra inkomsten van afgerond € 100.000 per jaar.

Tabel 6.6

	tarief 2015	kolom A voorstel 6.1	kolom B voorstel 6.1
natuurgrasveld / seizoen	€ 7.956	€ 7.956	€ 7.956
wetraveld/ seizoen	€ 7.956	€ 9.000	€ 10.000
kunstgrasveld/ seizoen	€ 9.936	€ 13.000	€ 15.000
honk én softbalveld/ seizoen	€ 5.497	€ 7.500	€ 8.500
atletiekbaan/ seizoen	€ 14.990	€ 16.500	€ 17.500
korfbalveld kunstgras/ seizoen	€ 3.931	€ 3.931	€ 3.931
gymzaal/uur	€ 18,60	€ 18,60	€ 21,00
sporthal/uur	€ 57,80	€ 57,80	€ 62,00

De verhogingen in kolom A zijn verdedigbaar vanuit een meer evenwichtige opbouw rekening houdend met de kostprijs en de dekkingsgraad, de kosten per sporter en de tarieven in de regio.

De voorstellen in kolom B zijn ingegeven om een grotere bijdrage te leveren aan de bezuiniging. Van belang is wel het volgende daarbij in ogenschouw te nemen. De gestelde bezuinigingsopgave bij sport (vastgesteld € 350.000) is opgesteld naar aanleiding van een benchmark. Voor sport is die benchmark niet juist gemaakt. In tegenstelling tot vergelijkbare gemeenten (of het Nederlandse gemiddelde) besteedt Delft weinig aan sport. De gemeente heeft als het sporthal Brasserskade afstoot slechts 1 gemeentelijke sporthal. Voor zo ver bekend bij Drijver en Partners is er geen enkele gemeenten met meer dan 50.000 inwoners met slechts 1 gemeentelijke sporthal. Delft leunt zwaar op particuliere

verenigingshallen, die het financieel moeilijk hebben. Veel van de gemeentelijke gymzalen in Delft zijn oud, zes voldoen niet aan de minimale VNG normen van 12 meter x 21 meter en die VNG normen zijn al circa 50 jaar oud en gedateerd. Twee van de 18 gemeentelijke gymzalen voldoen aan de KVLO-maatvoering van 22 x 14 meter. De rol van de gemeente in de buitensport is beperkt. Het komt regelmatig voor dat gemeenten in Nederland kleedkamers ter beschikking stellen bij de velden, of hockey en tennisaccommodaties aanbieden. In Delft zorgen de hockey en tennisverenigingen zelf voor hun accommodaties en de gemeente heeft geen zorg voor kleedkamers. De tarieven in Delft zitten aan de bovenkant van wat in de regio (en Nederland) gebruikelijk is. Qua capaciteit en uitbreidingsmogelijkheden zit de binnensport op slot (sporthallen). Bij de buitensport hebben hockey en honk- en softbal volgens planningsnormen een tekort. Als sportpark Buitenhof wordt afgestoten is een groei bij voetbal niet of nauwelijks mogelijk. Vanuit 'de foto' van de Delftse sportaccommodaties, adviseren de onderzoekers de voorstellen onder kolom B niet door te voeren. De Delftse sportaccommodaties hebben behoefte aan een investeringsplan / een investeringsagenda. In de huidige tijd zal dat waarschijnlijk niet mogelijk zijn. Op de keper beschouwd, staat Delft er met haar sportinfrastructuur slecht voor.

6.2 Maatschappelijk verenigen

Sportverenigingen zijn per definitie maatschappelijk bezig: vrijwilligers zorgen ervoor dat kinderen en volwassenen kunnen sporten. Er zijn steeds meer verenigingen die nog iets extra's (willen) doen. Voor Delftse sportverenigingen is dat niet nieuw. Delft was in Nederland begin 2000 pionier als het gaat om de combinatie sport en kinderopvang/bsso waar nog steeds verschillende Delftse sportverenigingen bij betrokken zijn.

De afgelopen jaren heeft Delft initiatieven tot maatschappelijk verenigen verder uitgebreid. Via de Sportimpuls hebben 12 sportverenigingen een (landelijke) subsidie ontvangen voor activiteiten in het kader van maatschappelijk verantwoord verenigen (MVV). In totaal telt Delft 14 verenigingen die de MVV-werkwijze volgen.¹⁹

De landelijke subsidieregeling Sportimpuls loopt na 2016 af. Ook daarna wil Delft maatschappelijke activiteiten van sportverenigingen blijven stimuleren en daar middelen voor beschikbaar stellen.

Het kan gaan om multifunctioneel gebruiken van de accommodatie (als vergaderruimte voor de brandweer, plek voor huiswerk begeleiding, etc.), aanbod voor bijzonder doelgroepen, het creëren van arbeids- en stage plekken voor mensen die van de arbeidsmarkt staan, sport- en beweeginitiatieven voor ouders van jeugdleden of buurtbewoners, initiatieven in het kader van een gezonde leefstijl et cetera.

Er zijn twee manieren om hieraan een vervolg te geven. De eerste manier is om tarieven te verhogen en via maatschappelijke activiteiten een reductie te geven op het tarief. En de tweede manier is om maatschappelijke activiteiten te stimuleren via een subsidieregeling of programma.

Het voordeel van een werkwijze via tarieven is dat er een krachtige stimulans van uit gaat. Het nadeel is dat verenigingen bestraft worden met een veel hoger tarief als ze niet maatschappelijk actief zijn. Het besturen van een vereniging moet vooral leuk zijn.

Een ander nadeel om dit via tarieven te regelen, is de praktische uitvoerbaarheid. Verenigingen zullen alles aangrijpen om hun activiteiten aangemerkt te krijgen als maatschappelijke activiteit en dat zal veel discussie (en tijd) vergen. Het heeft onze voorkeur om maatschappelijke activiteiten van sportverenigingen uit te breiden met verenigingen die dat zelf willen, omdat ze als vereniging daar zelf de meerwaarde van inzien. Een subsidie (tijdelijk) is daarbij bedoeld als stimulans en om aanloopkosten te dekken.

Twee aspecten zijn verder van belang bij het uitwerken van maatschappelijk verenigen.

In de eerste plaats is het belangrijk dat verenigingen hun organisatie 'op orde' hebben. Landelijk blijkt dat het aantal verenigingen met knelpunten aanzienlijk is. In Delft is dat lager dan landelijk, maar toch heeft meer dan de helft (57%) een of meer knelpunten (zie bijlage 3). Wanneer de gemeente maatschappelijk verenigen verder wilt stimuleren, moet ze

¹⁹ Zie: <http://mvvnederland.nl/wat-is-mvv/>

tegelijk verenigingen helpen om hun organisatie op orde te krijgen (vrijwilligers, financieel, organisatie, sponsoring, communicatie et cetera). In feite is vitaliseren van de vereniging een basis om structureel maatschappelijk activiteiten te ontplooiën.

Een tweede aspect dat aandacht behoeft, is de positie van kleinere verenigingen en binnensportverenigingen. Veel maatschappelijke activiteiten passen beter bij een buitensportvereniging, omdat ze beschikken over een eigen accommodatie waar voor en na het sporten mogelijkheden zijn voor andere activiteiten. En kleine verenigingen of gebruikersgroepen hebben niet dezelfde mogelijkheden. Denk aan een badmintongroepje van 15 mensen, die wekelijks badmintonnen, maar niet functioneren als een vereniging.

Bij de uitwerking zal de gemeente aandacht besteden aan de positie van binnensportverenigingen, kleinere verenigingen of verenigingen die minder vitaal zijn.

Voorstel 6.2 Maatschappelijk verenigen stimuleren

De gemeente Delft wil graag verenigingen stimuleren tot maatschappelijke activiteiten die verder gaan dan het traditionele verenigingsleven (training en competitie). De gemeente wil dit niet sturen via tarieven, maar via een subsidieregeling of programma. In het huidige accommodatieplan is een budget van € 20.000 gereserveerd voor stimulering en ondersteuning van maatschappelijk verantwoord verenigingen. Een mogelijkheid in de toekomst is wellicht financiering via het sociaal domein. Gemeenten zijn volop aan de slag met veranderingen en hervormingen binnen het sociaal domein. De hervormingen zijn gericht op het zo dicht mogelijk bij inwoners organiseren van zorg en ondersteuning. Insteek is dat inwoners - jong en oud - meedoen in de maatschappij en zo lang mogelijk veilig en zelfstandig wonen in hun eigen omgeving. De sport- en beweegsector kan een waardevolle bijdrage leveren aan de uitdagingen en ambities van gemeenten. Sporten en bewegen is gezond en haalt het beste in mensen naar boven. Het Nederlands Instituut Sport en Bewegen en de Vereniging Sport en Gemeenten doen veel om sport en bewegen een bijdrage te laten spelen bij hervormingen binnen het sociaal domein. In het volgende kader worden zeven voorbeelden gegeven.

Waarom de sport- en beweegsector een bijdrage kan leveren aan het sociaal domein:

1. De locatie: de sportvereniging als ontmoetingsplek zorgt voor sociale binding en participatie. Denk bijvoorbeeld aan ouderen die bestuurlijke taken vervullen of als scheidsrechter actief zijn. Ook jongeren die pupillenteams trainen en coachen of lid zijn van een jeugdcommissie weten andere jongeren aan zich te binden.

2. De professionals: sport- en beweegaanbieders vervullen een spilfunctie in de wijk.

Sport- en beweegaanbieders hebben veel persoonlijke contacten. Zij kennen mensen van verschillende generaties, domeinen en achtergronden. Daarom kunnen zij een belangrijke verbindende rol vervullen en een waardevolle partner zijn voor het sociale wijkteam.

3. Re-integratie: sport beweegt naar werk. Sport en bewegen kan mensen letterlijk bewegen naar werk. Werkzoekenden kunnen door het lidmaatschap van een sportvereniging of het doen van vrijwilligerswerk in de sport allerlei vaardigheden aanleren. Dat helpt hen in hun zoektocht naar een baan. Ook is de sportvereniging een vindplaats voor stages en werk-ervaringsplaatsen, bij de vereniging zelf of via het netwerk van de verenigingsleden.

4. WMO: sport- en beweegprogramma's kunnen gespecialiseerde zorg beperken of effectiever maken. Sport en bewegen is gezond. Het verlaagt de kans op aandoeningen, sociaal isolement en sociaal emotionele klachten. De inzet van sport- en beweegprogramma's kan bijvoorbeeld bij ouderen bijdragen aan het veilig en zelfstandig in eigen omgeving kunnen blijven wonen, waardoor intra-murale zorg niet nodig is of uitgesteld wordt. Neem als voorbeeld de beweegprogramma's GALM of Elke stap telt.

5. Jeugdzorg: sport en bewegen dragen bij aan gezond opgroeien.

Sport en bewegen bij kinderen draagt bij aan de fysieke en mentale ontwikkeling van kinderen en heeft een grote pedagogische waarde. Bij jeugd kan sport en bewegen onderdeel zijn van een behandelplan binnen de jeugdhulpverlening en ingezet worden op lokale trap- en speelveldjes om overlast van (hang) jongeren tegen te gaan. Neem als voorbeeld de interventie Cruyff Foundation Community Program.

6. Sportverenigingen: vitale sportverenigingen door verbinding met het sociaal domein.

Verbinding met het sociaal domein heeft voor de sport- en beweegsector zelf ook grote voordelen. Het biedt een voedingsbodemp voor de continuïteit van de sportvereniging, onder andere door aanwas van nieuwe leden (sportend of als vrijwilliger actief) uit nieuwe doelgroepen.

7. Financiën: inzet op een gezonde vitale wijk, voorkomt escalatie van problemen en daarmee

inzet van duurdere zware zorg. Sport en bewegen kan leiden tot een kostenbesparing. Dat komt voornamelijk door het preventieve aspect. Bijvoorbeeld door sport en bewegen in te zetten bij arbeidsre-integratie, of als middel om ziekte te voorkomen.

7.1 Conclusies

In de rapportage *De grens is nu wel bereikt* (JE Consultancy, oktober 2014) is de begroting van Delft geanalyseerd en zijn voorstellen gedaan voor bezuinigingen. Bij het opstellen van dit accommodatieplan voor de binnen en buitensport is de sportbegroting uitvoerig geanalyseerd (zie bijlage 5). De begroting van Delft (2013 rekening en 2014 begroting) laat zien dat in 2013 per saldo € 4.111.947 is uitgegeven aan sport. Een netto uitgave van € 4,1 miljoen voor sport is bijzonder laag. Per inwoner besteedt Delft rond de € 41. De 7 referentiegemeenten die J&E consultants heeft gekozen voor haar begrotingsscan²⁰, besteden gemiddeld € 72 per inwoner aan sport. Gemeenten met dezelfde sociale structuur en centrumfunctie (SSCF) als Delft besteden gemiddeld € 61 aan sport. En Nederlandse gemeenten besteden gemiddeld rond de € 70 per inwoner aan sport (cijfers betreffen totale sportbegroting, functie 530 en 531).

Door keuzes in het verleden (geen eigendom zwembaden, privatisering hockey en tennis, minimale gemeentelijke sporthallen en veel private sporthallen, financiering sporthal Buitenhof via commercieel vastgoedontwikkeling, geen gemeentelijke kleedkamers) heeft Delft een sportbegroting (inclusief bewegingsonderwijs) van circa € 4 miljoen in 2013. Als die keuzes niet waren gemaakt, dan zou Delft circa € 2,4 miljoen meer moeten uitgeven aan sport en daarmee uitkomen op een niveau van € 65 per inwoner. Een heel normaal bedrag, zelfs nog iets lager dan gemiddeld in Nederland. Daarmee hebben we een verklaring gegeven waarom de sportbegroting in Delft veel lager is dan bij vergelijkbare gemeenten. In feite kan men stellen dat Delft de sportvoorzieningen uiterst efficiënt heeft georganiseerd en zeer goed private partijen daarbij betreft. Dat scheelt ongeveer 40% op de gemeentelijke exploitatie. Maar die keuzes hebben ook een prijs.

De gemeente heeft als het sporthal Brasserskade afstoot slechts 1 gemeentelijke sporthal. Voor zover bij ons bekend is er geen enkele gemeente met meer dan 50.000 inwoners met slechts 1 gemeentelijke sporthal. Die situatie kan alleen bestaan door de aanwezigheid van 4 verenigings(sport)hallen. Drie van de vier hallen hebben moeite om de exploitatie rond te krijgen, door het ontbreken van onderwijsgebruik overdag. Wanneer een of meer verenigingshallen 'omvallen', raakt dat niet alleen de sporters, maar ook de gemeente (via de gemeentegarantie).

Veel van de gymzalen in Delft zijn oud, vijf voldoen niet aan de minimale VNG normen van 12 meter x 21 meter en die VNG normen zijn al circa 50 jaar oud en gedateerd. Twee van de 18 gymzalen voldoen aan de KVLO-maatvoering van 22 x 14 meter.

Buiten de TU hebben onderwijsinstellingen 14 gymzalen. De afgelopen jaren zijn er diverse oude gemeentelijke gymzalen gerenoveerd²¹. Waarom niet 2 dicht bij elkaar gelegen gymzalen vervangen door een sportzaal of sporthal waar ook de sportverenigingen baat bij hebben in plaats van gymzalen met verouderde maatvoering opknappen?

De rol van de gemeente in de buitensport is beperkt. Het komt regelmatig voor dat gemeenten in Nederland kleedkamers ter beschikking stellen bij de velden, of hockey- en tennisaccommodaties aanbieden. In Delft zorgen de hockey- en tennisverenigingen zelf voor hun accommodaties en de gemeente heeft geen zorg voor

²⁰ Alkmaar, Dordrecht, Gouda, Haarlem, Leiden, Schiedam en Vlaardingen.

²¹ Zonder volledigheid na te streven een selectie: Brahmstraan (1973) is gerenoveerd in 2004; Colijnlaan (1956 en 20x11) is gerenoveerd in 2011; Frederik van Edenlaan (1969) is gerenoveerd in 2002; Van Tienhovenstraat (1953) is gerenoveerd in 2009; Willem Bilderdijkhof (1967 en 20x10) is gerenoveerd in 2007.

kleedkamers. De tarieven in Delft zitten aan de bovenkant van wat in de regio (en Nederland) gebruikelijk is. Qua capaciteit en uitbreidingsmogelijkheden zit de binnensport op slot (sporthallen). Bij de buitensport hebben hockey en honk- en softbal volgens planningsnormen een tekort. Als sportpark Buitenhof wordt afgestoten is een groei bij voetbal niet of nauwelijks mogelijk. Op grond van de bevolkingsprognoses verwachten we een stabiele tot lichte groei van de verenigingssporters (+4%) tussen nu en 2030.

Op de keper beschouwd, staat Delft er met haar sportinfrastructuur slecht voor.

De foto van de sportaccommodaties in Delft is ook in tabelvorm weer te geven waarbij links de diverse invalshoeken zijn aangegeven, in het midden de keuzemogelijkheden en in de rechter tabelkolom de situatie in Delft.

Tabel 7.1 Keuzemogelijkheden gemeente en sportaccommodaties en situatie in Delft

Invalshoek	Keuzemogelijkheden	Situatie Delft
Domein	Voor welke accommodaties is de gemeente verantwoordelijk?	Beperkt: geen hockey, geen kleedkamers buitensport, tennis beperkt, zwembaden beperkt, sporthallen beperkt
Breedtesport/ topsportambities	investeringen in topsportaccommodaties?	gemeente Delft faciliteert alleen in breedtesportaccommodaties
Rolverdeling gemeente en verenigingen	Wat doet de gemeente en wat verenigingen?	Verenigingen doen veel, bijvoorbeeld uitbesteding onderhoud bij een aantal buitensportaccommodaties
Kwaliteitsniveau	Sober en eenvoudig of architectonisch?	In doorsnee sober en eenvoudig
Vraag-aanbod	In hoeverre is het aanbod accommodaties afgestemd op behoefte?	Binnensport klein tekort, honk- en softbal en hockey (privaat) tekort. Tennis (privaat) overcapaciteit.
Efficiency bedrijfsvoering	Car-uwu, overhead et cetera	Zeer kleine formatie in uitvoering (efficiënt en flexibel)
Tarieven	Hoogte tarieven	Tarieven begeven zich aan de bovenkant wat gebruikelijk is in de regio en landelijk

Delft won in 2008 in de categorie 40.000 tot 100.000 inwoners de prijs van Sportgemeente van het Jaar met haar wijkwerkgroepen. Deze zijn samengesteld uit professionals en wijkbewoners (volwassenen en jeugd), die over een eigen budget beschikken. Delft kreeg landelijk in het verleden veel waardering voor de resultaten om sport en buitenschoolse opvang te combineren. De stad ondersteunt verenigingen om gebruik te maken van de landelijke sportimpuls (een subsidieregeling voor verenigingen) en is erg actief om sportverenigingen (verder) maatschappelijk actief te maken. Sport bloeit in Delft – maar vooral door handig en initiatiefrijk gebruik te maken van landelijke subsidieregelingen en de successen hebben vooral betrekking op sportstimuleringsprojecten (de zachte kant van de sport). De foto van de sportaccommodaties (de harde kant van de sport), laat een heel ander beeld zien.

7.2 Voorstellen

Voorstellen binnensport

Voor de binnensport zijn er drie belangrijke uitdagingen.

- Ten eerste is de opgave om in verband met overcapaciteit het aantal gymzalen te verminderen en bij voorkeur ook nog de gymzalen die niet voldoen aan de minimale afmetingen.
- Daarnaast is de uitdaging om bewegingsonderwijs onder te brengen in de verenigingshallen. In Kerkpolder is dat al gelukt en in Tanthof-oost is dit een voorstel.
- En ten derde is de uitdaging om oudere gymzalen die dicht bij elkaar liggen in de toekomst te vervangen door een grote sportzaal (met 2 zaaldelen) of zelfs een sporthal.

Het voorstel is ook om sporthal Brasserskade af te stoten en het gebruik onder te brengen in de nieuwe sporthal van het SC Delfland College (in aanbouw) en onder overige accommodaties.

Bij elkaar leiden de voorgestelde maatregelen bij de binnensport tot een bezuiniging van circa € 190.500 tot € 366.500 (afhankelijk van de uitvoering). Naast een bezuiniging versterkt het de positie van verenigingshallen (zij het bij 2 verenigingshallen nog niet) en we maken een slag naar een kwalitatieve verbetering van binnensportaccommodaties. Het beëindigen van de functie 'sporthal Brasserskade' vinden we logisch, omdat het onderwijsgebruik wegvalt, de sporthal groot onderhoud behoeft en niet gunstig is gelegen.

Voorstellen buitensport

Delft heeft een klein overschot van voetbalvelden. Delfia is een kleine vereniging. Delfia had in het seizoen 2014/2015 3 teams en dit seizoen 6 teams ingeschreven. Wanneer Delfia op een ander sportpark (met restcapaciteit) gaat spelen of de teams elders aansluiting zoeken, kan een sportpark worden vrijgespeeld. Het stellen van een zekere ondergrens om aanspraak te maken op een zelfstandige buitensportaccommodatie is niet uniek in Nederland. Het nadeel van sportpark Buitenhof opheffen, is dat er nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden zijn voor voetbal en het sportpark Buitenhof kan in potentie meer betekenen voor de wijk.

Gelet op de hoge kosten adviseren we de gemeentelijke bemoeienis met het onderhoud van de golfaccommodatie bij Concordia af te bouwen en te beëindigen.

Bij tennis is sprake van een behoorlijke overcapaciteit. Het advies is om de exploitatie van de gemeentelijke tennisbanen af te bouwen en over te dragen aan de verenigingen. Er is bij de niet-gemeentelijke tennisbanen voldoende capaciteit over. Met het opheffen van sportpark Buitenhof, het overdragen van de gemeentelijke tennisbanen (bij 3 voetbalverenigingen) aan de betrokken verenigingen en het beëindigen van het onderhoud van de golfaccommodatie bij Concordia, bespaart de gemeente op termijn € 104.044.

Voorstellen organisatie

Delft is in essentie een vorm van gemeentelijk beheer, maar in de loop der jaren is de rol van de gemeente wel steeds kleiner geworden. De zwembaden zijn geprivatiseerd naar Sportfondsen (proces zwembad Kerkpolder loopt nog) met een gemeentelijke bijdrage. De 4 verenigingshallen in de binnensport zijn een voorbeeld van privatisering naar een lokale vereniging/stichting. Tennis en hockey exploiteren de accommodaties zelfstandig zonder gemeentelijke bijdrage (wel gemeentegarantie). Bij de sportparken Biesland en Tanthof is sprake van gedeeltelijke privatisering. Het mogelijk beëindigen van de sporthal Brasserskade, waarvoor een sporthal terugkomt die geëxploiteerd wordt door SC Delfland, is een voorbeeld van exploitatie door een lokale partij. De rol van de gemeente bij exploitatie en beheer is in Delft beperkt: er zijn operationeel nog 2 sporthalbeheerders (straks nog 1) en 2 technisch medewerkers en in de buitendienst zijn 5 medewerkers actief op de sportparken.

Delft heeft gekozen voor een regiemodel als gemeente. De uitvoering wordt zoveel mogelijk op afstand gezet. Naast regie is een ander belangrijk criterium voor Delft kostenefficiëntie. De lijn zoals vastgelegd in het Regieplan Stadsbeheer (2013) betekent dat de uitvoerende taken op het gebied van beheer binnen- en buitensport kleiner zullen worden. In het beheerplan is nog open gelaten of het beheer van de sportvoorzieningen een gemeentelijke taak moet blijven. De onderzoekers pleiten daar sterk voor en dan wel in de variant dat de gemeente uitvoerende taken inkoopt (uitbesteed).

Landelijke ervaringen met privatisering naar verenigingen laten een zeer wisselend beeld zien; van succesvol tot ronduit dramatisch. Een verdergaande privatisering van verenigingen in Delft (zoals bij tennis/hockey) zijn we geen voorstander van. De condities waaronder accommodaties worden geprivatiseerd bepalen mede het succes (structureel voldoende middelen of te weinig middelen). Op lange termijn – als sprake is van vervangingsinvesteringen – hebben we zorgen over de continuïteit van veel geprivatiseerde accommodaties. Delft hoeft niet ver te kijken, want het toekomstperspectief van de drie verenigingshallen zonder onderwijsbezetting is zorgelijk. In essentie is een regiemodel geen keuze om de handen ergens van af te trekken. Het is een keuze om uitvoerende taken niet zelf te doen, maar het woord regie betekent nog wel degelijk dat de gemeente stuurt (regisseert) en betrokken is.

De huidige rol van de gemeente bij exploitatie en beheer is duidelijk afgeslankt/beperkt en die lijn kan worden voortgezet (conform het Regieplan). Uitvoerend werk kan via prestatiebestekken worden aanbesteed.

Het afslanken van de uitvoerende organisatie voor sport boeken we hier niet in als bezuiniging. Dit valt onder het Regieplan Stadsbeheer. Wel houden we rekening meer een uitbreiding van zelfwerkzaamheid door verenigingen en we ramen de besparing op € 15.000 op jaarbasis.

Voorstellen tarieven

Voor de buitensport willen we voor enkele accommodaties een tariefsverhoging voorstellen. De huurbijdrage per lid ligt in de binnensport duidelijk hoger dan in de buitensport. Bij de buitensport valt op dat de verhouding in tarieven tussen een natuurgrasveld, een wetrasveld (natuurgras met kunststofvezel versterkt) en een kunstgras voetbalveld in het geheel niet overeen komen met de werkelijke lasten. Het voorstel is om het tarief voor een wetrasveld te verhogen van € 7.956 naar € 8.600 of € 9.200 (keuze). En bij een kunstgrasveld rubber infill gaat het om een stijging van € 9.936 (2015) naar € 12.000 of € 13.000 (keuze).

Ook bij honk- en softbal en de atletiekaccommodatie is enige aanpassing van de tarieven redelijk.

Voorstel stimuleren maatschappelijk verenigen

Om het maatschappelijk verenigen verder te stimuleren is een post berekend van € 20.000. We geven de voorkeur om dit via een programma of subsidieregeling uit te voeren en niet via het tarievenstelsel.

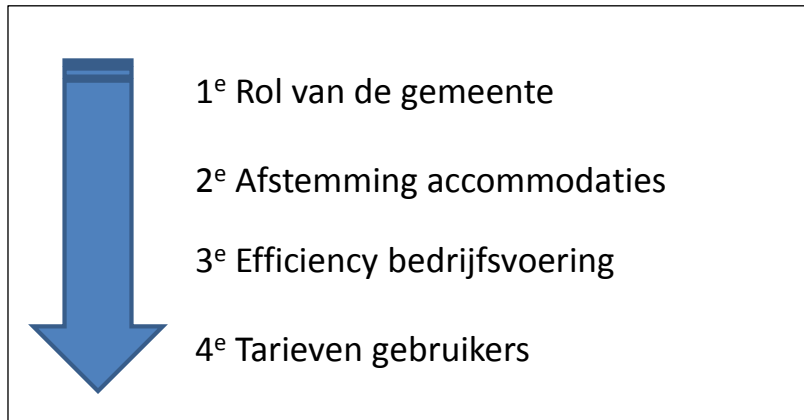
Voorstel bewegen openbare ruimte

In lijn met de ontwikkeling om in Delft het bewegen in de openbare ruimte te stimuleren, adviseert Drijver en Partners een aantal loop- of fietsroutes in de stad aanleggen (of een vergelijkbare invulling die ten goede komt aan sport en bewegen in de openbare ruimte). Hiervoor hanteren we een budget van € 2.250 per route (€ 1.000 voor de gemeente en € 1.250 via sponsoring).²²

²² Ervaringscijfers in Amersfoort.

Bezuinigingsmogelijkheden

De voorstellen in het sportaccommodatieplan zijn in belangrijke mate bepaald door de gestelde kaders en dat is het realiseren van een bezuinigingsopgave van € 350.000. Bij de invulling van die opgave volgen we 4 stappen (en ook die volgorde).

We kijken in de eerste plaats of de gemeente niet teveel zaken op haar bordje heeft genomen. Er zijn gemeenten die bijvoorbeeld een tennishal exploiteren (is dat een gemeentelijke rol) of qua dienstverlening/onderhoud heel veel doen (een piepcultuur: de gemeente doet direct wat de burger/vereniging vraagt). In Delft is het omgekeerde het geval (zie paragraaf 7.1): de gemeentelijke rol op sportgebied is in Delft al behoorlijk beperkt. Uitzonderingen zijn de gemeentelijke tennisbanen bij de 3 voetbalverenigingen of het onderhoud van de golfaccommodatie. Daar kan je je afvragen of dat past bij de gemeentelijke opgave. Omdat de tennisbanen een recreatieve functie hebben en er veel overcapaciteit is in Delft, is het voorstel om deze af te stoten (overdragen aan verenigingen). Bij de golfaccommodatie speelt het kostenaspect een rol. Het is wel relevant om bij zowel de golfaccommodatie als de bewuste tennisbanen te vermelden dat destijds de gemeente vanuit beleidsoverwegingen hier een voorstander van was (verbreding sportvereniging).

De 2^e stap is of Delft niet teveel accommodaties heeft ten opzichte van de vraag. Bij de binnensport is het aantal gymzalen enigszins te verminderen. Sporthal Brasserskade beëindigen kan, maar liever zouden we herinvesteren elders in de stad. Bij de buitensport is alleen bij tennis sprake van duidelijke overcapaciteit. Bij voetbal is de overcapaciteit beperkt. De mogelijkheden om de bedrijfsvoering efficiënter in te richten zijn al uitgeput; 2 sporthalbeheerders op 2 sporthallen is weinig en in de buitensport zijn er 5 medewerkers en wordt veel werk extern aanbesteed. Blijft over de tarieven. Deze bevinden zich in doorsnee aan de bovenkant van wat in de regio gangbaar is. Voor enkele specifieke accommodaties zouden we willen voorstellen de tarieven aan te passen, om onderling een meer evenwichtige opbouw te bewerkstelligen.

Tabel 7.2 Overzicht maatregelen en financiële effecten

	maatregel	minimum	maximum	vanaf	opmerking
2.1	Bij nieuwbouw gymzalen uitgaan van 308 m2				
2.2	Voorhof/Schieweg: 1 gymzaal opheffen	€ 0	€ 38.000	2017	-boekwaarde afschrijven/+grondopbrengst
2.3	Hof van Delft: mogelijk sportzaal in plaats van 2 oude gymzalen	€ 0	€ 0	2017	in beginsel budgetneutraal
2.4	Tanhof: sportzaal en gymzaal Fretstraat opheffen, onderwijsgebruik naar sporthal Tanhof	€ 5.500	€ 5.500	2017	boekwaarde nihil; +grondopbrengst
	Aanpassing sporthal Tanhof	-€ 10.000	-€ 10.000	2017	(€ 100.000/10 jaar)
	Opheffen Fretstraat onderwijsbegroting	€ 80.000	€ 80.000	2017	
2.5	Overige verenigingshallen: blijven sturen op dubbelgebruik				
2.6	Buitenhof: 1 of 2 gymzalen opheffen	€ 38.000	€ 76.000	2017	
2.7	Sporthal Brasserskade beëindigen	€ 77.000	€ 177.000	2017	boekwaarde € 29.000 per 1-1-2017 (opstallen) / + grondopbrengst
2.9	Nieuwe verenigingsruimte	pm	pm		
	Totaal 2.1 t/m 2.9	€ 190.500	€ 366.500		
3.1	Delfia herplaatsen, sportpark beëindigen	€ 38.397	€ 38.397	2017	
3.2	Golf onderhoud beëindigen	€ 51.956	€ 51.956	2022	
3.3	Tennisbanen (12) DVV Delft/DHL /DVC	€ 13.691	€ 13.691	2016	
3.4	Afstemming medegebruik TU sportfaciliteiten			2016	
	Totaal 3.1 t/m 3.4	€ 104.044	€ 104.044		
4.1	Minder zelf uitvoeren, meer uitbesteden				
4.2	Uitbreiden rol verenigingen/stichtingen bij beheer buitensport	€ 15.000	€ 15.000	2017->	
4.3	Keuren velden naar verenigingen	€ 10.000	€ 10.000	2017->	
4.4	Behoud gemeentegarantie of gunstige kredietverstrekking				
5.1	Meer afstemming binnen gemeente				
5.2	aanleg loop of fietsroutes in de gemeente	-€ 10.000	-€ 10.000		en via sponsoring (€ 12500)
6,1	tariefsverhoging wetrveld	€ 5.220	€ 10.220	2017->	+€ 1.044/ +€ 2.044 per veld
	tariefsverhoging kunstgrasveld voetbal	€ 35.726	€ 59.046	2017->	+€ 3.064 /+€ 5.064 per veld
	tariefsverhoging atletiekbaan	€ 1.510	€ 2.510	2017->	+€ 1.500 /+€ 2.500
	tariefsverhoging honk- en softbal	€ 2.003	€ 3.003	2017->	+€ 1.000/+€ 1.500 per veld
	tariefsverhoging gymzaal	€ 0	€ 21.000	2017->	+€ 0 resp. +€ 2 per uur
	tariefsverhoging sporthal	€ 0	€ 4.000	2017->	+€ 0 resp. +€ 4 per uur
6.2	maatschappelijk verenigen stimuleren	-€ 20.000	-€ 20.000		
	Totaal maatregelen	€ 334.004	€ 565.324		
	Totaal exclusief 5.2 en 6.2	€ 364.004	€ 595.324		

In totaal leveren de voorstellen een bezuiniging op van afgerond € 334.000 tot € 565.000. Wanneer de stimulering voor maatschappelijk verenigingen en de investering voor sport in de openbare ruimte vervalt, worden beide bedragen met € 30.000 verhoogd.

De voorstellen hebben niet alleen betrekking hebben op sportbegroting (oorspronkelijke opdracht). Een deel van de voorstellen betreft de onderwijsbegroting (voorstellen 2.2, 2.4 en 2.6) en deels de vastgoedbegroting (voorstel 2.7 heeft doorwerking naar de sport- en vastgoedbegroting).

Veel van de voorstellen kunnen op zijn vroegst in 2017 worden ingevoerd en enkele voorstellen in 2016. Bij verhoging van tarieven is het redelijk om verenigingen de mogelijkheid te bieden hun begroting aan te passen aan de hogere exploitatielasten en om die reden de verhoging gefaseerd door te voeren (50% in 2017 en 100% in 2018). De bezuiniging van € 350.000 is gefaseerd, te beginnen met € 70.000 in 2016, € 300.000 in 2017 en € 350.000 vanaf 2018. De gestelde bezuiniging voor 2016 is niet realiseerbaar. Voor de jaren 2017-2019 is dat afhankelijk van de uitwerking, maar lijkt grotendeels haalbaar.

Tabel 7.3 Overzicht maatregelen en financiële effecten naar jaarschijf: bedragen x € 1000

	Bedragen x 1000	2016		2017		2018		2019	
		min	max	min	max	min	max	min	max
2.2	Voorhof/Schieweg: 1 gymzaal beëindigen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 38	€ 0	€ 38	€ 0	€ 38
2.3	Hof van Delft: mogelijk sportzaal in plaats van 2 oude gymzalen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2.4	Tanthof: sportzaal en gymzaal Fretstraat opheffen, onderwijsgebruik naar sporthal Tanthof	€ 0	€ 0	€ 6	€ 6	€ 6	€ 6	€ 6	€ 6
	Aanpassing sporthal Tanthof	€ 0	€ 0	-€ 10	-€ 10	-€ 10	-€ 10	-€ 10	-€ 10
	Opheffen Fretstraat onderwijsbegroting	€ 0	€ 0	€ 80	€ 80	€ 80	€ 80	€ 80	€ 80
2.6	Buitenhof: 1 of 2 gymzalen opheffen	€ 0	€ 0	€ 38	€ 76	€ 38	€ 76	€ 38	€ 76
2.7	Sporthal Brasserskade beëindigen	€ 0	€ 0	€ 77	€ 177	€ 77	€ 177	€ 77	€ 177
3.1	Delfia herplaatsen en sportpark beëindigen	€ 0	€ 0	€ 38	€ 38	€ 38	€ 38	€ 38	€ 38
3.2	Golf onderhoud beëindigen	€ 0	€ 0	0	0	0	0	0	0
3.3	Tennisbanen (12) overdragen aan verenigingen	€ 14	€ 14	€ 14	€ 14	€ 14	€ 14	€ 14	€ 14
4.1	Minder zelf uitvoeren, meer uitbesteden								
4.2	Uitbreiden rol verenigingen/stichtingen bij beheer buitensport	€ 0	€ 0	€ 15	€ 15	€ 15	€ 15	€ 15	€ 15
4.3	Keuren velden door verenigingen	€ 10	€ 10	€ 10	€ 10	€ 10	€ 10	€ 10	€ 10
5.2	aanleg loop of fietsroutes in de gemeente			-€ 10	-€ 10	-€ 10	-€ 10	-€ 10	-€ 10
6,1	tariefsverhoging wetrveld: +1044/+2044	€ 0	€ 0	€ 3	€ 5	€ 5	€ 10	€ 5	€ 10
	tariefsverhoging kunstgrasveld voetbal: +3064/+5064	€ 0	€ 0	€ 18	€ 30	€ 36	€ 59	€ 36	€ 59
	tariefsverhoging atletiekbaan: +1500/+2500	€ 0	€ 0	€ 1	€ 1	€ 2	€ 3	€ 2	€ 3
	tariefsverhoging honk- en softbal: +1000/1500 per veld	€ 0	€ 0	€ 1	€ 2	€ 2	€ 3	€ 2	€ 3
	tariefsverhoging gymzaal: +0 resp. +2	€ 0	€ 0	€ 0	€ 11	€ 0	€ 21	€ 0	€ 21
	tariefsverhoging sporthal: +0 resp +4	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2	€ 0	€ 4	€ 0	€ 4
6.2	maatschappelijk verenigen stimuleren	0	0	-€ 20	-€ 20	-€ 20	-€ 20	-€ 20	-€ 20
	totaal voorstellen	€ 24	€ 24	€ 260	€ 463	€ 282	€ 513	€ 282	€ 513
	totaal voorstellen exclusief 5.2 en 6.2	€ 24	€ 24	€ 290	€ 493	€ 312	€ 543	€ 312	€ 543

De bezuiniging op de golfaccommodatie is in tabel 7.3 nog niet zichtbaar, omdat het betrekking heeft op 2022 (€ 51.956).

Bijlage 1 Gebruik en bezetting binnensport

De bezetting van de huidige accommodaties is een belangrijke graadmeter voor de mate waarin vraag en aanbod op elkaar zijn afgestemd.

In de eerste plaats behandelen we hierna eerst het jaargebruik (2013): het aantal verhuurde uren (gebruiksuren) op jaarbasis van een hele sporthal, sportzaal of gymzaal. Ten opzichte van de beschikbare capaciteit geeft dat de bezetting weer. Vervolgens bekijken we het rooster van 2 aangesloten representatieve weken in het laatste winterseizoen. De binnensport heeft geen gelijkmatige vraag (net zo min als de buitensport). De vraag is het grootst in de winterperiode wanneer korfbal, hockey en eventueel handbal van het veld naar de zaal gaan. Op basis van deze 2 weken is eveneens de bezetting vast te stellen. Het voordeel van het analyseren van het gebruikrooster van deze 2 weken, is dat het dichterbij de praktijk staat. In het rooster is te zien wie de gebruikers zijn, waar eventueel ruimte is, tot hoe laat wordt door gesport et cetera. Bovendien laat het winterseizoen de piek zien van de vraag. Ruimte in december betekent dat elders in het jaar de vrije ruimte groter is. Ruimte in september betekent niet dat in de winterperiode aan de vraag kan worden voldaan. Na behandeling van het jaargebruik en het weekrooster trekken we conclusies.

Jaargebruik

Op basis van ervaringscijfer kunnen we stellen dat bij sporthallen en sportzalen het jaargebruik (onderwijs én verenigingen) meestal ligt tussen de 2.000 en de 3.400 uur. Boven de 3.400 uur is zeer goed. Onder de 2.000 uur is laag. Voor een gymlokaal is de capaciteit voor bewegingsonderwijs in het basisonderwijs 26 uur per week. Bij 38 effectieve lesweken is dat 988 uur (circa 1.000) op jaarbasis. Voor het voortgezet onderwijs is de capaciteitsnorm 40 uur per week (38 lesweken x 40 = 1.520 uur). Medegebruik door verenigingen varieert van nihil tot circa 1.200 uur per jaar. Tabel 1 geeft een overzicht van het jaargebruik van de gemeentelijke binnensportaccommodaties.

Sporthallen/-zalen

De beide sporthallen worden goed tot zeer goed gebruikt. Met name het verenigings- en schoolgebruik van de Brasserskade zijn hoog. Het totale gebruik van de sportzaal Fretstraat is redelijk. Gezien de afmetingen van de sportzaal (er passen geen twee gymzalen in), 'scoort' de gymzaal niet slecht. Terwijl het schoolgebruik van de sportzaal beperkt is, is het gebruik door verenigingen wel zeer hoog. Als we dit vergelijken met de conclusies uit het binnensportonderzoek uit 2010, dan valt op dat het verenigingsgebruik van de sportzaal met ongeveer 50% is gestegen ten opzichte van de periode 2006-2009. Het beeld ten aanzien van de sporthallen is wel consistent.

Gymzalen

Het gebruik van de gymzalen door basisonderwijs is wisselend.

Van alle gymzalen hebben de gymzaal Brasserskade, gymzaal De Colijnlaan en gymzaal Raam het hoogste gebruik. Deze drie gymzalen hebben overdag een goed onderwijsgebruik en 's avonds veel verenigingsgebruik. De Colijnlaan wordt veel gebruikt door voortgezet onderwijs. Een risico is, dat dit gebruik (sterk) zal teruglopen in verband met de nieuwbouwplannen van het CLD.

Daarna volgen 11 gymzalen waarbij het jaargebruik redelijk is en varieert tussen de 1.273 uur en 1.671 uur.

De gymzalen met het laagste gebruik zijn De Gaullelaan, De Griegstraat en Het Kristal. Het verenigingsgebruik van De Griegstraat is echter bewust beperkt gehouden, in verband met de ontwikkelingen rondom Sporthal Brasserskade en het uitplaatsen van verenigingsgebruikers. Gymzaal Het Kristal is gelegen in de nieuwbouwwijk Harnaschpolder. Deze wijk is nog niet afgebouwd. Deze locatie moet dan ook gezien worden als groeilocatie.

Als we het totale gebruik van alle sportaccommodaties vergelijken met het gebruik in 2009 dan valt op dat dit nagenoeg gelijk is gebleven. Dit geldt zowel voor het totaal van al het gebruik, als voor het totale gebruik door basisonderwijs en het totale gebruik door verenigingen. De totale daling in gebruiksuren ten opzichte van 2009 is ongeveer 500 uur (minder dan 2%), wat in het geheel een afname in de uren basisonderwijs betreft. Overeenkomstig het binnensportonderzoek uit 2010 kunnen we dus concluderen dat het gebruik redelijk stabiel is maar wel verschuift tussen accommodaties.

Tabel 1 Jaargebruik (2013) in uren gemeentelijke binnensportaccommodaties

naam accommodatie	jaargebruik (uren)			
	BO	VO/MBO	verenigingen	totaal
SPORTHALLEN				5.992
Sporthal Brasserskade	0	1.624	1.402	3.026
Sporthal De Buitenhof	0	1.310	1.018	2.328
Sporthal De Buitenhof MFR	0	0	639	639
Sportzaal Fretstraat	638	0	1.322	1.960
SPORTHALLEN/SPORTZALEN	638	2.934	4.380	7.952
Gymzaal Brasserskade	60	1.499	901	2.460
Gymzaal Colijnlaan	419	964	770	2.153
Gymzaal Raam	1.103	0	1.013	2.116
Gymzaal Van Alkemadestraat	1.196	0	475	1.671
Gymzaal Willem Bilderdijkhof	404	0	1.265	1.669
Gymzaal Brahmslaan	1.050	0	581	1.631
Gymzaal Loevesteinplaats	994	0	636	1.630
Gymzaal Fretstraat	792	0	799	1.590
Gymzaal Angolastraat	1.093	0	465	1.558
Gymzaal Van Rijslaan	951	0	586	1.537
Gymzaal Van Tienhovenstraat	662	0	854	1.516
Gymzaal Maria Duystlaan	728	0	730	1.457
Gymzaal Slauerhofflaan	840	0	491	1.331
Gymzaal Poptahof Noord	402	0	871	1.273
Gymzaal Frederik van Eedenlaan	266	0	764	1.031
Gymzaal het Kristal	523	0	442	965
Gymzaal De Guallelaan	441	0	499	940
Gymzaal Griegstraat	567	0	322	889
totaal gymzalen	12.490	2.463	12.461	27.414

Groen: (zeer) goed, geel: redelijk, oranje: matig

Weekrooster

De bezetting is afhankelijk van de capaciteit die men kiest voor een accommodatie. Het uitgangspunt voor het primair onderwijs is een maximaal gebruik bij 26 klokuren. Voor verenigingen en andere gebruiksgroepen hanteert Drijver en Partners bij gymzalen een maximale capaciteit van 36 uur/week. In de praktijk is 36 uur verenigingsgebruik zeer hoog.²³ Voor een gymlokaal gaan de onderzoekers derhalve uit van een capaciteit van 63 uur per week. Voor sporthallen en sportzalen hanteren we een capaciteit van 88,5 uur per week. Een volledige bezetting (100%) is moeilijk realiseerbaar, omdat gebruikers niet altijd 100% aansluiten, de namiddag

²³ Van maandag-vrijdag 16.00-22.00 uur en zaterdag 6 uur.

meestal lastiger verhuurbaar is omdat verenigingen nog geen trainers beschikbaar hebben op die tijden en er ook tijd nodig is voor schoonmaakwerkzaamheden. Schoonmaakwerkzaamheden vinden vooral in de ochtend plaats voordat de scholen beginnen, maar ook in de middag. Tabel 2 geeft een overzicht van het gebruik van de sportaccommodaties in het winterseizoen 2013/2014.

Tabel 2 Weekgebruik gemeentelijke accommodaties winterseizoen 2013/2014

naam accommodatie	ma-vrij			uren weekend	uren totaal	bezetting ma-vrij		bezetting totaal	scholen	
	08.30-12u	12-17u	17-23u			overdag	avond		BO	VO
SPORTHALLEN										
Sporthal Brasserskade	17,5	23,5	25	11,83	77,83	96%	83%	88%	0	40,75
Sporthal De Buitenhof										
1/3 A	16,75	21,25	19,75	17	74,75	89%	66%	84%	0	35,25
1/3 B	16,75	21,25	20,75	17	75,75	89%	69%	86%	0	35,25
1/3 C	16,75	21,25	20	17	75	89%	67%	85%	0	35,25
MFR	0	2,5	14,25	0	16,75	6%	48%	19%	0	6
Sportzaal Fretstraat	14	11	18,25	6,5	49,75	59%	61%	56%	17,5	0
SPORTZALEN EN GYMZALEN										
Gymzaal Brasserskade	17,75	21,5	21,75	6,5	67,5	x	x	107%	0	39
Gymzaal Raam	17,5	16,5	17	2,5	53,5	x	x	85%	26,75	0
Gymzaal Colijnlaan	14	18,25	14,25	2	48,5	x	x	77%	6,75	29
Gymzaal Poptahof Noord	15,75	12,5	16	4,25	48,5	x	x	77%	22,75	0
Gymzaal Willem Bilderdijkhof	8	9,25	21,25	5	43,5	x	x	69%	10,5	0
Gymzaal Slauerhofflaan	14	11,5	14,5	3,5	43,5	x	x	69%	21,75	0
Gymzaal Van Alkemadestraat	17,5	15,75	9	0	42,25	x	x	67%	29,25	0
Gymzaal Fretstraat	16,5	8,5	13,25	3	41,25	x	x	65%	19,75	0
Gymzaal Angolastraat	18	15,25	6	1	40,25	x	x	64%	27,75	0
Gymzaal Van Rijslaan	17	14	8,5	0	39,5	x	x	63%	23	0
Gymzaal Loevesteinplaats	16,75	12,75	8,5	0	38	x	x	60%	24,5	0
Gymzaal Van Tienhovenstraat	11	7,25	16,5	2,5	37,25	x	x	59%	17,25	0
Gymzaal Brahmslaan	12,75	12,25	8,5	2	35,5	x	x	56%	24	0
Gymzaal Maria Duystlaan	9,75	7,5	7	4,75	29	x	x	46%	13	0
Gymzaal Griegstraat nr. 4	12	10,5	6,25	0	28,75	x	x	46%	22,5	0
Gymzaal De Gaullelaan	5,75	7	11,5	1,5	25,75	x	x	41%	9,5	0
Gymzaal het Kristal	8	8,25	7,75	0	24	x	x	38%	13	0
Gymzaal Frederik van Eedenlaan	5,5	4,25	10,5	1,25	21,5	x	x	34%	5,5	0

Groen: (zeer) goed, geel: redelijk, oranje: matig, donkeroranje: zeer matig

Hoewel er in sporthal Brasserskade een scheidingswand aanwezig is, wordt de hal in de praktijk alleen in zijn geheel verhuurd. Het tweewekelijks rooster bevestigt het beeld van het jaaroverzicht, dat Brasserskade zeer goed bezet is. Overdag en in de avond zijn de sporthal en de gymzaal zaal nagenoeg vol en 's ochtends zijn beide zalen helemaal vol. Het voortgezet onderwijs benut in beide zalen de maximale capaciteit.

De Buitenhof is middels scheidingswanden op te delen in 3 zaaldelen, maar wordt nagenoeg alleen maar in zijn geheel verhuurd. De drie zaaldelen van De Buitenhof zijn goed bezet. Het weekend zit helemaal vol (Drijver en Partners gaat uit van 16 uur per weekend), maar doordeweeks is er 's avonds nog ruimte. Op dinsdagmiddag en -avond heeft De Buitenhof nog ruimte beschikbaar.

Sportzaal Fretstraat wordt alleen per hele zaal verhuurd. Uit het gebruik op jaarbasis bleek al dat de bezetting van de sportzaal Fretstraat redelijk is, en het tweewekelijks rooster bevestigt dit. Hoewel er in de ochtend redelijk goed gebruik wordt gemaakt van de zaal (alleen dinsdagochtend staat de zaal leeg), is met name het schoolgebruik in de middag laag. Er is elke middag en avond nog ruimte in de zaal en vrijdagmiddag en –avond staat de zaal bijna helemaal leeg.

Van alle gymzalen is in het winterrooster het totale gebruik van gymzaal Brasserskade, De Colijnlaan, Poptahof Noord en Raam het hoogst. Deze gymzalen worden voornamelijk door scholen goed gebruikt (Colijnlaan en Brasserskade VO en Poptahof Noord en Raam BO). Uit het jaaroverzicht bleek al dat het totale gebruik van de Colijnlaan en Raam hoog is, maar het totale jaargebruik van Poptahof Noord is in dat overzicht niet bijzonder hoog. Mogelijk is het onderwijsgebruik toegenomen, want met 22,75 uur en 34 weken onderwijsgebruik (gangbaar) zou het onderwijsgebruik tussen de 750 en 800 uur moeten liggen. Daarnaast kan het verschil worden verklaard door het feit dat het jaargebruik het jaar 2013 betreft (oude gymzaal) en het winterrooster de winter van 2014 betreft (nieuwe gymzaal).

De vier gymzalen met het laagste jaargebruik waren in 2013 Frederik van Eeden, Het Kristal, De Guallelaan en Griegstraat. Op basis van de bezetting volgens het weekrooster in de winter 2013/2014, hebben deze vier gymzalen ook het laagste gebruik. De gymzaal Maria Duystlaan heeft op basis van het weekrooster ook een matig gebruik. Gymzaal Het Kristal zal door woningbouw in de toekomst een hogere bezetting krijgen.

Verenigingshallen

Onderstaand is de bezetting van de verenigingshallen weergegeven (weekrooster uit winterseizoen 2013/2014 en jaargebruik 2014). Sporthallen Fortuna en Wippolder worden niet per zaaldeel verhuurd (alleen de gehele sporthal).

Tabel 3 Weekgebruik en jaargebruik verenigingshallen winterseizoen 2013/2014

Niet-gemeentelijke accommodaties	ma-vrij			uren	uren	bezetting ma-vrij		bezetting
	08.30-12u	12-17u	17-23u	weekend	totaal	overdag	avond	totaal
Sporthal Fortuna	0	3,75	27	15,125	45,88	9%	90%	52%
Sporthal Tanthof								
1/2	1,5	3,5	34	7,75	46,75	12%	113%	53%
1/2	0	4	33,5	10,5	48	9%	112%	54%
Sporthal Wippolder	0	5,5	27,5	14,25	47,25	13%	92%	53%
Sporthal Kerkpolder								
1/2	11,10	12,99	24,75	13,83	62,67	57%	83%	71%
1/2	11,10	12,99	20,25	12,33	56,67	57%	68%	64%

Groen: (zeer) goed, geel: redelijk, oranje: matig, donkeroranje: zeer matig

naam accommodatie	jaargebruik (uren)			
	BO	VO	verenigingen	totaal
totaal	0	978	4.456	6.267
Sporthal Fortuna	0	0	1.216	1.216
Sporthal Tanthof	0	0	1.889	1.951
Sporthal Wippolder	0	0	594	1.050
Sporthal Kerkpolder	0	978	757	2.050

Groen: (zeer) goed, geel: redelijk, oranje: matig

Onderwijsinstellingen en overig

De meeste *gymzalen* van basisscholen, scholen voor voortgezet onderwijs en MBO worden niet of alleen incidenteel door verenigingen gebruikt. Redenen hiervoor zijn dat er geen vraag naar is, omdat de zaal niet geschikt is voor verenigingssporten of omdat de gymzaal inpandig is en dus niet (gemakkelijk) apart verhuurd kan worden. Er zijn drie gymzalen en de sportzalen van het Grotius College die wél structureel worden verhuurd:

- De gymzaal van de Laurentiuschool aan De Griegstraat wordt structureel twee avonden per week (woensdag 19.30 – 21.00 en donderdag 19.00 – 20.00) gebruikt voor ‘stromend bewegen’. Op andere avonden in de week is hier dus restcapaciteit. De gymzaal kan, zonder door de school te hoeven, met een aparte sleutel worden gebruikt, net als de kleedkamers en douches.
- De gymzaal van de Cornelis Musiuschool wordt bijna elke avond door sportverenigingen of derden gebruikt. Op beperkte momenten (met name de hele vrijdag en de hele zondag) heeft deze gymzaal restcapaciteit. Deze gymzaal is wel kleiner dan de norm.
- De gymzaal van de Oostpoortschool wordt maandag tot en met donderdag gebruikt door NSO De Lange Keizer (tot 17.00 uur). In het verleden werd de gymzaal ook gebruikt door sportverenigingen (tai chi, badminton), maar in verband met stijgende tarieven en verbouw waardoor de gymzaal tijdelijk niet goed bereikbaar was, zijn deze gebruikers weg gevallen. In principe is er in deze gymzaal dus nog elke dag na 17.00 uur en het hele weekend restcapaciteit. Een jaar geleden (2014) is de school verbouwd en zijn ook de douches en kleedkamers vernieuwd. De gymzaal is apart van de school bereikbaar.
- De *sportzalen* van het Grotius College en het Christelijk Lyceum Delft worden structureel door verenigingen gebruikt. Doordeweeks in de avonden zijn de zalen tussen circa 18.00 en 22.00 uur bezet. In het weekend wordt er enkele uren gebruik gemaakt van de zalen door verenigingen. Deze sportzalen hebben dus met name in het weekend nog ruimte. Binnenkort ontstaat er daarnaast ruimte op vrijdagavond in de sportzaal van het Grotius College, omdat één vereniging stopt met huren. Het CLD heeft op woensdag tussen 17.00 en 20.00 nog ruimte.

De sportaccommodaties van de TU zijn primair gerealiseerd voor gebruik door studenten. In verband met een tekort aan binnensportruimte om alle vraag van studenten te kunnen huisvesten, wordt momenteel een derde sporthal en meerdere multifunctionele zalen gerealiseerd. Op dit moment is er bij de binnensportaccommodaties van de TU dan ook geen restcapaciteit in de avonden. Waar eventueel nog ruimte is voor niet-studenten, is overdag en in het weekend. Momenteel maakt de sportopleiding van het Mondriaan College overdag gebruik van de sporthallen.

Als de aanbouw is gerealiseerd zou er wél restcapaciteit in de avonden kunnen ontstaan. Na september 2017 kan in overleg met de TU opnieuw worden bekeken wat de mogelijkheden zijn ten aanzien van gebruik door Delftse sportverenigingen.

De vijf kunstgrasvelden van de TU (3 hockey en 2 voetbal) worden permanent door studentensportverenigingen gebruikt. Er is niet of nauwelijks sprake van verhuur aan niet-studenten. Medegebruik zou eventueel mogelijk kunnen zijn, afhankelijk van het tijdstip.

Overig

De sportaccommodaties van het Sophia Revalidatiecentrum worden doordeweeks tot 17.00 uur gebruikt voor de eigen cliënten. Op de uren daarbuiten zijn de sport- en gymzaal, zolang er een receptiedienst is, in gebruik door externen (waaronder sportverenigingen, artsen, hartritmeclubs, reumapatiënten). Het betreft doordeweeks de uren tussen 17.00 en circa 21.15 uur en zaterdagochtend. De uren daarbuiten, moeten gebruikers bovenop de huurprijs ook de receptiedienst betalen. Het revalidatiecentrum heeft gedurende de receptiedienst alleen op woensdag tussen 19.30 en 20.30 nog ruimte beschikbaar.

Tabel 4 Aanbod en vrije ruimte niet-gemeentelijke binnensportaccommodaties

Naam accommodatie	lx	bx	h	m2	wijk	bouwjaar	medegebruik?	restcapaciteit?
<i>Onderwijsinstellingen</i>								
gymzaal Herman Broerenschool (SO/VSO ZMLK)	kleiner dan standaard				Vrijeban		Nee; Het is een inpandige gymzaal in een schoolgebouw waardoor er geen eigen in- en uitgang is	n.v.t.
gymzaal Cornelis Musiussschool	kleiner dan standaard				Wippolder	?	Ja; elke doordeweekse avond behalve vrijdag en de hele zaterdag	Vrijdag + zondag
gymzaal Delftsche Schoolvereniging	20	9	5,5	150	Binnenstad	jaren '60	Nee; Het is een inpandige gymzaal op 1e verdieping waardoor er geen eigen in- en uitgang is	n.v.t.
gymzaal R.K. Jenaplanschool de Oostpoort				0	Binnenstad		Ja, maandag t/m donderdag tot 17.00	Elke dag na 17.00 en het hele weekend
gymzaal Laurentiussschool (Griegstraat 2) (SBO)	22	11		242	Buitenhof		Ja, woensdag en donderdag avond	weekend
sportzaal Grotius College	28	16	7	448	Buitenhof		Ja, elke avond van 18.00 tot 22.00 en in het weekend	In het weekend nog enkele uren en binnenkort vrijdagavond
gymzalen 2x Grotius College	21	12	5,5	252	Buitenhof			
gymzalen 4x Stanislas College:				180	Hof van Delft	1956 (2x), 1965, 2001		
- gymzalen 3x Westplantsoen					Hof van Delft		Incidenteel (geen vraag naar)	Elke dag
- gymzaal Krakeelpolderweg					Hof van Delft		Nee; Het is een inpandige gymzaal in een schoolgebouw waardoor er geen eigen in- en uitgang is	n.v.t.
gymzalen 2x Christelijk Lyceum Delft:								
- gymzaal Juniusstraat	20	11	5,5	220	Buitenhof			
- gymzaal Molenhuispad	14	9	5,5	126	Voordijkshoorn	ca. 1980	Nee; Het is een inpandige gymzaal in een schoolgebouw waardoor er geen eigen in- en uitgang is	n.v.t.
sportzaal Christelijk Lyceum Delft	28	17	5,5	476	Voordijkshoorn	ca. 1980	Ja, doordeweeks (m.n. in de winter) elke avond tussen circa 18.00 en 22.00 uur, en incidenteel in het weekend.	Woe. tussen 17.00 en 20.00 uur en in het weekend.
gymzaal ROC Mondriaan	20	12	5,5	240	Vrijeban		Incidenteel. Zie website Judoschoolo Zempo. Is niet veel vraag naar en willen ze zelf ook liever niet op momenten dat de school niet open is.	n.v.t. / liever niet
sporthallen 2x TU Delft				1.160 en 1.240	Wippolder	1959, 1991		
gymzalen 2x TU Delft	21	12	5,5	252	Wippolder	jaren '60 en '70	Niet/nauwelijks; wordt volledig bezet door studenten.	Momenteel niet, na september 2017 mogelijk wel
<i>Overig</i>								
sportzaal Sophia Revalidatie				ca. 540	Buitenhof	2010	Ja, doordeweeks elke avond na 17.00 en zaterdagochtend.	Vrijdagavond 19.30 - 20.30.
gymzaal Sophia Revalidatie				0	Buitenhof	ca. 1990		

Bijlage 2 Gebruik en capaciteit buitensport

Voetbal

Delft heeft 10 voetbalverenigingen die actief zijn op 5 gemeentelijke sportparken. Daarnaast zijn er nog 2 studentenvoetbalverenigingen (Taurus en Ariston 80) die spelen op het complex van de TU-Delft.

In Nederland is er gemiddeld 1 voetbalvereniging op afgerond 6.500 inwoners. In Delft zijn er 12 verenigingen op 100.046 (1 januari 2014) inwoners en dat komt overeen met ongeveer 8.300 inwoners op 1 vereniging. Landelijk neemt het aantal verenigingen door de jaren heen af en zien we de gemiddelde grootte van de voetbalverenigingen toenemen.

In december 2012 hebben de VNG, de VSG (Vereniging Sport en Gemeenten, waar circa 90% van de gemeenten bij is aangesloten) en de KNVB afspraken gemaakt over nieuwe plannings-richtlijnen voor voetbal. Tot die tijd waren er normen over wedstrijdvelden, trainingsvelden en kleedkamers, maar KNVB en de VNG zaten niet op één lijn. Er is nu een nieuwe planningsrichtlijn waarbij met nadruk wordt gesproken over een richtlijn (en niet een norm). Lokaal maatwerk is het uitgangspunt en de intentie van de richtlijn is dat partijen gezamenlijk zoeken naar passende oplossingen, waarbij de richtlijn een basis kan zijn. Op basis van de nieuwe richtlijnen is de behoefte aan wedstrijdvelden en trainingsvelden berekend.

Wat betreft de wedstrijdcapaciteit merken we op dat deze is vastgesteld op basis van de nieuwste VNG/KNVB-richtlijnen. De trainingsbehoefte is een indicatie: er zijn verenigingen die minder trainen en die meer trainen. De VNG en KNVB hanteren als capaciteit voor een trainingsveld 700 uur per seizoen. Onze ervaring is dat bij 700 uur een veld kaal wordt gespeeld. Naast de 700 uur hebben we ook de behoefte bepaald als we uitgaan van 400 uur bespeeling op een trainingsveld. De vergelijking tussen behoefte en aanbod (capaciteit) voor training moet men niet te letterlijk interpreteren, omdat zagezegd over de capaciteit verschillen van inzicht bestaan en de behoefte per vereniging verschilt. Kleinere verschillen tussen capaciteit en behoefte bij training zijn niet betekenisvol, grote verschillen daarentegen zijn een aandachtspunt. In de resultaten hierna hanteren we 400 uur voor een trainingsveld (in plaats van 700 uur) en voor een wetrveld hanteren we 500 uur (250 uur wedstrijd en 250 uur training, in plaats van 800 uur bij de officiële berekening van KNVB/VNG).

SEP en Vitesse, sportpark Tanthof-Zuid

De voetbalverenigingen SEP en Vitesse spelen samen op sportpark Tanthof-Zuid. SEP is een zondagvereniging en Vitesse is een zaterdagvereniging. Sportpark Tanthof-Zuid is in 2005 gerenoveerd en beschikt sindsdien over 3 wedstrijdvelden en 3 kunstgrasvelden en een kleine overhoek. De wedstrijdbehoefte voor beide verenigingen komt uit op 5,22 velden (najaar 2015). Omdat de drie kunstgrasvelden verlichting hebben (iets ruimere capaciteit), zijn 3 kunstgrasvelden en 2 natuurgras wedstrijdvelden voldoende en is er 1 wedstrijdveld teveel. De trainingscapaciteit van 2640 uur (met de vrijdag niet benut) is ruim voldoende voor de normatieve behoefte (2090 uur).

SV Wippolder, sportpark Pauwmolen

SV Wippolder speelt op sportpark Pauwmolen. Het sportpark beschikt over 1 kunstgrasveld, 1 verlicht wetrveld en 1 wedstrijdveld en een kleine overhoek (komt overeen met 0,2 trainingsveld). Het kunstgrasveld is in september 2014 in gebruik genomen en voorzien van wedstrijdverlichting.

De wedstrijdbehoefte is in het najaar 2015 3,4 velden. De drie beschikbare velden kunnen deze behoefte opvangen omdat het kunstgrasveld door de wedstrijdverlichting een iets ruimere capaciteit heeft.

De trainingsbehoefte is volgens berekening 1249 uur. De capaciteit is volgens de officiële berekeningen 1404 uur en ruim toereikend. Voor het wetraveld en de trainingshoek hanteert Drijver en Partners een lagere capaciteit. Met die lagere capaciteit (1046) is het aanbod in verhouding met de behoefte.

Delfia, sportpark Buitenhof

De voetbalvereniging Delfia heeft haar thuisbasis op sportpark Buitenhof. Het sportpark telt 2 natuurgrasvelden en een half kunstgras trainingsveld (afmeting van 57,5 x 37,5 meter). Er is nog maar 1 wedstrijdveld in gebruik. De wedstrijdbehoefte was in het seizoen 2014/2015 0,15 (1 team) op zaterdag en 0,35 op zondag (2 teams). In het najaar van 2015 heeft Delfia 6 teams ingeschreven voor de zondag. Per 27 september zijn 4 teams daarvan actief geweest (Delfia 1, 2, 3 en 6). Met 4 zondagteams is de wedstrijdbehoefte 0,69 en de trainingsbehoefte 220 uur.

Het beschikbare wedstrijdveld is ruim voldoende. Het trainingsveld heeft een trainingscapaciteit van 242 uur. Dit is voldoende voor de behoefte (165 uur). Het contract met de vereniging loopt af in 2016 en zal niet worden verlengd. Voor Delfia zijn mogelijkheden om te spelen op sportpark Tanthof (nu 1 wedstrijdveld teveel) of Kerkpolder (ook 1 wedstrijdveld over). Een en ander vraag de komende periode overleg met Delfia en de gebruikers van het toekomstige sportpark. Het beëindigen van het accommoderen van een vereniging is niet uniek. Den Haag werkt al lang met een minimale bespelingsbehoefte en Utrecht is voornemens om ook een minimale bespelingsnorm vast te stellen.

De 4 teams van Delfia kunnen op Kerkpolder samen met Full Speed en DVV Delft spelen. De wedstrijdbehoefte voor deze 3 verenigingen komt uit op 3,3 velden. Het beschikbare kunstgrasveld en 3 natuurgrasvelden kunnen in deze behoefte voorzien. De trainingsbehoefte van de drie verenigingen is 1.829 uur. Het grassmasterveld en het kunstgrasveld voorzien in de behoefte (1.967 uur). Zelfs met 6 teams van Delfia is de wedstrijd- en trainingsbehoefte op Kerkpolder op te vangen (wedstrijdbehoefte 3,6 en trainingsbehoefte 1.939 uur).

DHC, sportpark Brasserskade

DHC gebruikt 2 kunstgrasvelden, een wetraveld en een oefenstrook (0,22 veld). Nodig zijn 2 wedstrijdelden (2,1) en er zijn 3 wedstrijdelden beschikbaar. De trainingscapaciteit is ruim. Er is capaciteit voor bijna 2.100 uren en de behoefte is 974 uur.

DHL, sportpark Brasserskade

DHL gebruikt 1 kunstgrasveld en 1 wetraveld. De wedstrijdcapaciteit sluit goed aan op de behoefte. Nodig zijn 2 velden (2,2) en er zijn 2 wedstrijdelden met verlichting beschikbaar die een iets ruimere wedstrijdcapaciteit hebben dan 2 velden. De trainingscapaciteit is afgestemd op de behoefte. Er is capaciteit voor bijna 1.130 uren en de behoefte is 943 uur.

Concordia, sportpark Brasserskade

De voetbalafdeling van Concordia beschikt over 2,5 kunstgrasveld (het halve veld is een pupillenveld van 58 x 46 meter) en 1 wetraveld. De wedstrijdbehoefte komt uit op 4,4 velden. Met de 2,5 kunstgrasvelden en het wetraveld (alle verlicht) is de capaciteit krap (4 velden wenselijk). De trainingscapaciteit is voldoende (1.603 uur normbehoefte en 1.924 uur capaciteit).

DVC, sportpark Brasserskade

De vierde voetbalvereniging op sportpark Brasserskade is DVC. Deze vereniging heeft voor de voetbalafdeling de beschikking over 1 natuurgrasveld en 1 kunstgrasveld. De wedstrijdbehoefte is 2,5 en komt uit op 3 velden (1 te weinig). De trainingsbehoefte is 1.004 uur en wijkt niet veel af van de capaciteit (880 uur).

Brasserskade voetbal

De wedstrijdbehoefte van de 4 voetbalverenigingen op Brasserskade is op zaterdag 11,1 veld. Op zondag is de behoefte aanzienlijk lager met 3,1. Op Brasserskade zijn 10,5 wedstrijdveld (pupillenkunstgrasveld als 0,5 geteld) aanwezig. Dit aanbod voldoet door de aanwezige verlichting op de kunstgras- en wetravelen. De trainingsbehoefte is 4.524 uur en de capaciteit is veel groter (6.405 uur). Tussen de vier verenigingen zijn wel verschillen. Bij Concordia en DVC is de wedstrijdcapaciteit krap en bij DHC juist ruim.

DVV Delft, sportpark Kerkpolder

DVV Delft speelt op sportpark Kerkpolder. DVV Delft maakt gebruik van 1 wetravel en 2 wedstrijdvelen. De wedstrijdbehoefte is 1,2 (=2) velden. Met 2 natuurgrasvelden is wedstrijdcapaciteit over. De trainingsbehoefte is berekend op 773 uur en het wetravel kan volledig in die behoefte voorzien.

DSV Full Speed, sportpark Kerkpolder

DSV Full Speed heeft 1 kunstgrasveld, een pupillenkunstgrasveld (55x45 meter) en 1 natuurgrasveld. De wedstrijdbehoefte is 1,4 (=2) velden en de capaciteit is ruimer (2,5). Het natuurgrasveld is echter wel nodig. De trainingsbehoefte is berekend op 836 uur en de capaciteit is 1.167 uur en daarmee toereikend.

De wedstrijdbehoefte van de teams van Full Speed en DVV Delft samen, is in het najaar 2015 3 velden (2,6) op zondag. Er zijn op Kerkpolder 4 volledige wedstrijdvelen, dus 1 wedstrijdveld is dan over. De trainingsbehoefte van alle teams komt uit op 1.609 uur. Het wetravel, het kunstgrasveld en het pupillenveld (0,33) bieden capaciteit voor 1.967 uur en dat is voldoende.

TU Delft

De voetbalverenigingen Taurus en Aristo'80 spelen in de KNVB-competitie op respectievelijk zondag en zaterdag. De wedstrijdbehoefte voor beide verenigingen is 2 velden (2,1). De 2 kunstgrasvelden voorzien in deze behoefte. De trainingsbehoefte is 1.320 uur en de aanwezige capaciteit is ruimer (1.760 uur). Op maandag zijn de kunstgrasvelden in gebruik voor een interne kunstgrascompetitie en dus niet beschikbaar voor training.

Samenvatting voetbal

Voor de gehele gemeente is er een kleine overcapaciteit. Op Tanthof-Zuid hebben SEP en Vitesse 1 wedstrijdveld teveel. Op sportpark Kerkpolder is 1 wedstrijdveld teveel voor DVV Delft en Full Speed samen. Delfia heeft 1 wedstrijdveld over. De speel- en trainingsbehoefte van Delfia zou elders opgevangen kunnen worden, waardoor het sportpark overcompleet is. Op Brasserskade is de wedstrijdcapaciteit voldoende in totaliteit, maar tussen verenigingen zijn er wel verschillen. De trainingscapaciteit is ruim door de vele kunstgrasvelden. De wedstrijd- en trainingscapaciteit op Pauwmolen is afgestemd op de behoefte. Wanneer Delfia kan worden ondergebracht op bijvoorbeeld Kerkpolder, zijn er 3 wedstrijdvelen (2 op Buitenhof en 1 bij Tanthof-Zuid) teveel en een kunstgras oefenveldje (Buitenhof). Wanneer Buitenhof wordt afgestoten, heeft de gemeente nog maar 1 veld meer dan nodig en dat is kwetsbaar. Een nieuw veld aanleggen kost een veelvoud (€ 100.000 tot 120.000 exclusief btw en grondverwerving) ten opzichte van de instandhoudingskosten (€ 5.000 tot € 13.000). Op basis van de bevolkingsprognoses verwachten we dat de georganiseerde sport 4% zal groeien

(2030). Het opheffen van sportpark Buitenhof is vanuit de bezuinigingsopgave te begrijpen, maar de voetbalverenigingen zullen dan niet meer kunnen groeien.

Tabel 1 Vraag en aanbod voetbal (wedstrijd- en trainingscapaciteit) seizoen najaar 2015²⁴

	Aanwezige	trainings-	Nodig	trainingsbehoefte	Overschot	
	velden	capaciteit	wedstrijd	berekend	wedstr	training
	wedstrijd	uren		uren		
SEP + Vitesse	6	2.183	5,2=5	2.090	1	93
SV Wippolder	3	1.046	3,4=3	1.249	0	-203
Delfia (4 teams)	1	243	0,69=1	220	1	23
DVV Delft	2**	800	1,2=2	773	0	27
DSV Full Speed	2***	1.167	1,4=2	836	0	331
DVV+Full Speed	4***	1.967	2,6=3	1.609	1	358
SV DHL	2	1.130	2,1=2	943	0	187
DHC	3	2.098	2,1=2	974	1	1.124
DVC	2	880	2,49=3	1.004	-1	-124
DSV Concordia	3,5	1.924	4,41=4	1.603	-0,5	321
Brasserskade	10,5*	6.405	11	4.524	0	1.881
Ariston/Taurus	2	1.760	2,1=2	1.320	0	440

* Door verlichting op wetra en/of kunstgrasvelden ruimere wedstrijdcapaciteit.

** Wetraveld geteld als volledig trainingsveld, waardoor 2 wedstrijdvelden resteren.

*** Exclusief pupillenveld.

Tennis

Delft kent een groot aantal mogelijkheden voor tennis. Er zijn vier (burger) tennisverenigingen: De Delftse Bond, TV Tanthof, De Delftse Hout en GPD. Ringpass is vooral een hockeyvereniging maar heeft ook een KNLTB-tennisafdeling. De omnivereniging Concordia heeft ook een KNLTB afdeling. Op het TU sportcomplex spelen 4 verenigingen: DSTV Achilles, DSLTC, Tenniphil en DSTV Obvius. Verder zijn er vier voetbalverenigingen die een recreatieve tennisafdeling hebben (geen KNLTB-lid). De gemeente heeft uitsluitend bemoeienis met de exploitatie van de tennisaccommodaties bij de voetbalverenigingen DHL en DVC op Brasserskade en DVV Delft op Kerkpolder. De tennisbanen van Full Speed worden geëxploiteerd door de vereniging.

Landelijk zien we het aantal tennissers (aangesloten leden bij KNLTB) teruglopen. In 10 jaar tijd nam het aantal leden van de Nederlandse tennisverenigingen schrikbarend af: van ruim 717.000 op 30 september 2004, tot net iets meer dan 600.000 eind september 2014. Als belangrijkste reden wordt gezien dat door de economische crisis slapende leden nu massaal opzeggen. Daarnaast heeft tennis moeite om relatief nieuwe leden te binden en te behouden.

De KNLTB hanteert een planningsnorm van 70 tot 90 spelers voor een verlichte baan. De bovenste vijf verenigingen in tabel 2 (volgende pagina) hebben samen 2.476 leden en beschikken over 40 banen (inclusief indoor). Dat komt neer op gemiddeld 62 leden per tennisbaan. Bij 80 spelers per baan zouden deze

²⁴ Een zelfstandige pupillenveld moet voldoen aan bepaalde afmetingen. De lengte mag variëren tussen 60 en 70 meter. De breedte tussen 42,5 en 55 meter. Aanbevolen wordt een lengte-/breedtefactor van + 1:3 aan te houden. De pupillenvelden bij Concordia en Full Speed zijn circa 55 x 45 meter. De lengtemaat is dus iets tekort.

verenigingen toekunnen met 31 banen in plaats van 40 en dat is 9 tennisbanen minder. We hebben de indruk dat de baanbezetting bij de recreatieve verenigingen aanzienlijk lager ligt.

Tabel 2 Tennisaanbod en baanbezetting in Delft (leden 2015)

vereniging	banen	Mini-banen	Baansoort	aantal leden	leden/baan totaal banen	leden/baan outdoor	
Delftse Tennisbond	11	2	9 gravel 2 hardcourt ²⁵	743	68	83	redelijke bezetting totaal goede bezetting ex indoor
De Delftse Hout				1279			
GPD				30			
Park Delftse Hout ²⁶	12+8	1	12 gravel 8 indoor	1309	65	109	redelijke bezetting totaal hoge bezetting ex indoor
TV Tanthof	5	1	kunstgras	274	55	55	matige bezetting
Ringpass	4		kunstgras	150*	38	38	lage bezetting
Subtotaal	40	4		2476	62	83	redelijke bezetting totaal goede bezetting exclusief indoor
DSV Concordia	5		4 ace court 1 gravel				
DSTV Achilles (TU)							
DSLTC (TU)							
Tenniphil (TU)				130			
DSTV Obvius (TU)							
TU tenniscomplex	14	0	smashcourt ²⁷				
DHL recreatie	4	0	kunstgras				
Fullspeed recreatie	6	0	Kunstgras				
DVV Delft recreatie	4	0	Kunstgras				
DVC recreatie	4	0	Kunstgras				

Atletiek

In de gemeente Delft zijn 2 atletiekverenigingen: AV de Koplopers en AV'40. Atletiekvereniging De Koplopers (481 leden) houdt zich uitsluitend bezig met wegatletiek. Als uitvalsbasis voor trainingen gebruikt de vereniging het clubhuis van SV Wippolder waar ze ook gebruik maken van de kleedaccommodatie en de kantine.

AV'40 heeft op sportpark Brasserskade een eigen clubhuis en de beschikking over een zeslaans kunststof 400 meterbaan met 6 sprintlanen. De voorzieningen voor werp- en springnummers zijn dubbel uitgevoerd. De vereniging heeft in totaal 605 leden (Atletiekunie, 31 december 2014). De baan biedt voldoende capaciteit: een atletiekbaan kan makkelijk 1.000 leden of meer accommoderen.

Hockey

Delft telt 2 burger-hockeyverenigingen (Ring Pass en Hudito) en 3 studentenverenigingen (Dopie, Scoop en DSHC). De gemeente heeft geen bemoeienis met de exploitatie van de hockeyverenigingen.

²⁵ 2 hardcourtbanen met blaashal overdekt.

²⁶ De Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen huurt op 2 ochtenden 2 banen op park Delftse Hout.

²⁷ In de winter 4 overdekte banen.

Ring Pass heeft op haar accommodatie aan de Westblok 3 kunstgrasvelden, waarvan 1 waterveld, 1 semiwaterveld en 1 zandkunstgrasveld en 1 oefencirkel. Op zaterdagen en op trainingsavonden wordt ook gebruik gemaakt van een nabij gelegen vierde (zand)veld van het St.Stanislascollege. Ring Pass heeft volgens de planningsnormen van NOC*NSF/KNHB 5,0 veld nodig op zaterdag (najaar 2015) en 2,4 veld op zondag. Met de huidige veldcapaciteit van 4 velden kan in de behoefte worden voorzien.

Door wedstrijden sneller te laten beginnen (minder inspeeltijd) en de speeltijden op zaterdag ruimer te nemen dan de bond voorschrijft, zijn de wedstrijden te organiseren. Er is op zaterdag en voor training geen restcapaciteit. Ring Pass beperkt de instroom van jeugd omdat de huidige veldcapaciteit maximaal wordt benut.

Hudito

Het complex van Hudito is gelegen naast de honk- en softbalvereniging van de Blue Birds op het sportpark Kruithuisweg. Hudito heeft 1 waterveld, 1 semi water veld, 1 zandingestrooid kunstgrasveld en een oefencirkel die ook bruikbaar is voor wedstrijden van F'jes. Hoewel Hudito (1216 leden oktober 2014) nauwelijks in omvang onder doet voor Ring Pass (1241 leden), is de veldbehoefte van Hudito met 4,1 kleiner (najaar 2015). Ring Pass heeft heel veel jeugd en daarom op zaterdag een veldbehoefte van 5,0. Hudito heeft meer senioren dan Ring Pass en de behoefte is dus meer gespreid over de zaterdag (het meeste) en de zondag. De 3 aanwezige velden kunnen door een strak speelschema en langere begin en eindtijden in de behoefte voorzien. De behoefte is in het najaar 2015 4,1 op zaterdag en in het voorjaar 2015 3,9. De restcapaciteit op zaterdag is beperkt. Ook Hudito beperkt de instroom van jeugd omdat de huidige veldcapaciteit maximaal wordt benut.

Scoop, Dopie en DSHC

De 3 studentenverenigingen spelen alleen op zondag met nagenoeg al hun teams uit of thuis. Als alle (18) DSHC teams thuis spelen, spelen de teams van Dopie en Scoop (samen 23 teams) uit. Bij 23 thuis spelende teams is de berekende veldbehoefte 5,1 velden en dat is krap. Op zaterdag worden de drie kunstgrasvelden van de TU gebruikt door andere verenigingen. Op zondag maken de studentenverenigingen gebruik van velden van Hudito, voor zo ver de capaciteit dat toelaat.

Korfbal

Delft telt 5 korfbalverenigingen met diverse kunstgrasvelden in de maatvoering van 60 x 30 meter (64 x 34 met uitloop). De KNKV heeft recent besloten om de maatvoering van veldkorfbal te wijzigen, waarbij de veldafmeting van 60 x 30 meter wordt aangepast naar de afmetingen die in de zaal gelden (40 x 20). Voor E en F-jeugd wordt de maatvoering aangepast naar 24 x 12 meter. Voor natuurgras is de maatvoering ingegaan met ingang van najaar 2014. Voor kunstgras geldt een overgangstermijn van 12 jaar. In de toekomst zal bij renovaties de veldafmeting en belijning moeten worden aangepast.

Drie (Excelsior, DES en DKC) van de 5 korfbalverenigingen spelen op het sportpark Biesland. Het sportpark is in beheer bij een aparte stichting, de Stichting Sportpark Biesland. In het bestuur van deze stichting zijn 3 korfbalverenigingen en de Rugbyclub Delft vertegenwoordigd. De stichting zorgt voor het onderhoud en beheer van de sportvelden. De gemeente verleent een subsidie aan de stichting. De gemeente draagt zorg voor groot onderhoud en ontvangt van de stichting huurbaten.

De 3 korfbalverenigingen hebben gezamenlijk 45 normteams en spelen (op een enkel team na) alle wedstrijden op zaterdag. De planningsnorm voor korfbal op zandkunstgrasvelden is voor verenigingen die op uitsluitend op zaterdag spelen veertien (14) normteams per 2 speelvelden van 44 x 24 meter. De planningsnorm voor korfbal

op natuurgras bedraagt 8 normteams per weekeinde per speeloppervlakte met een bruto-maat van 68 x 44 meter.

Op sportpark Biesland zijn 3 kunstgraskorfbalvelden aanwezig in de maatvoering 64x34 meter en een 4^e kunstgrasveld van 42 breed en een lengte die varieert van 43 tot 64 meter. Daarnaast zijn er nog natuurgraspercelen van circa 64x34 en 32x72 meter. De drie korfbalteams hebben in het seizoen 2014/2015 45 normteams. De capaciteit van 4 kunstgrasvelden (van 44x24) is 28 normteams (maar de velden in Delft zijn groter dan 44x24). En op de 2 natuurgrasvelden kunnen ongeveer 16 teams spelen. Dat betekent dat na de aanleg van het 4^e kunstgrasveld in 2011 de capaciteit toereikend is. Deze drie oudste zandkunststof korfbalvelden zijn in 1998 aangelegd. In 2013 zijn de intensief bespeelde ovalen rond de korven vervangen. Er wordt ingeschat dat het renovatiemoment hiermee kan worden uitgesteld tot 2016. Dan zal de toplaag moeten worden vervangen inclusief aanpassing naar de nieuwe veldafmeting.

De vierde korfbalvereniging Fortuna speelt op sportpark Kruithuisweg. Fortuna heeft 2 kunstgrasvelden 64x34 meter, een natuurgrasveld van circa 90 x 45 meter en van 40 x 22 meter en een eigen sporthal met een zaalvloer van 44 x 26 meter. De hal is volledig privaat. De gemeente zorgt voor groot onderhoud van de velden. De vereniging doet het dagelijks onderhoud en ontvangt daarvoor een subsidie.

Fortuna speelt zowel op zaterdag als zondag (senioren 3-8), maar de grootste behoefte is op zaterdag. De planningsnorm voor korfbal op zandkunstgrasvelden is voor verenigingen die op uitsluitend op zaterdag spelen veertien (14) en voor verenigingen die op zaterdag en zondag spelen eenentwintig (21) normteams per 2 speelvelden van 44 x 24 meter. Fortuna heeft 25 normteams en de huidige accommodatie biedt voldoende capaciteit voor de speelbehoefte.

De twee kunstgrasvelden zijn in 1998 aangelegd. In de zomer van 2014 zijn plaatselijk stukken kunstgras vervangen (rond de korf). Medio 2017 zal de toplaag van beide velden worden vervangen en de veldafmeting worden aangepast aan de nieuwe richtlijnen.

De vijfde korfbalvereniging in Delft is de studentenvereniging Paal Centraal. In het seizoen 2014/2015 heeft deze vereniging 3 seniorenteams. Een van de kunstgrashockeyvelden is uitgevoerd met dubbele belijning (hockey/korfbal). Op zaterdag gebruikt Paal Centraal dit veld voor 3 seniorenwedstrijden (om de week) voor 3 x 1,5 uur bruto speeltijd. De exploitatie van het veld ligt bij de TU Delft.

Honk- en softbal

Op sportpark Kruithuisweg ligt de accommodatie van de Blue Birds. De vereniging heeft 1 softbalveld en 1 honkbalveld. De gemeente verzorgt het onderhoud van de velden (regulier en groot onderhoud). Bij honkbal spelen de jongere jeugdcategoryën (aspiranten en pupillen) hun wedstrijden op een specifiek daartoe uitgerust jeugdhonkbalveld. Binnen het bestaande honkbalveld is een jeugdhonkbalveld opgenomen (geen werpheuvel), maar jeugdhonkbal en honkbal voor senioren/junioren kunnen niet gelijktijdig op het veld plaatsvinden.

De planningsnorm voor honkbal bedraagt acht normteams per wedstrijd honkbalveld. De 4 herenteams en 2 juniorenteams (alle breedtesport) hebben een waarde van 1 normteam, samen is dat 6 normteams.

De planningsnorm voor aspiranten- en pupillenhonkbal bedraagt tien normteams per jeugdhonkbalwedstrijd veld. De 10 jeugdteams hebben een normbelasting van 12,5 (er zijn 4 aspiranten- en pupillenteams die in de 2^e klasse spelen en een belastingsnorm van 2 hebben).

De planningsnorm voor softbal bedraagt tien normteams per wedstrijd softbalveld. De softbalteams hebben exact een normbelasting van 10 teams.

Omdat de vereniging geen apart jeugd honkbalveld heeft, is de capaciteit volgens de planningsnormen te krap. Door de verlichting op het softbalveld en door wedstrijden op zaterdag- en zondag te plannen, lukt het om de competitie in te vullen. Maar afgelastingen maken het moeilijk. De Blue Birds ervaren ook knelpunten in de trainingsmogelijkheden. Er is weinig tot geen ruimte om teams op het veld 2x per week te laten trainen. In 1992 kwam de vereniging op de huidige locatie en had toen 230 leden en 15 teams. Nu zijn er circa 320 tot 350 leden verdeeld over 25 teams.

Rugby

De Rugby Club Delft heeft haar accommodatie op sportpark Biesland. Op het natuurgrasveld van iets minder dan 190 x 100 meter kan 1 wedstrijdveld worden uitgezet en is de overige ruimte beschikbaar voor training. Voor de rugbysport zijn geen richtlijnen en planningsnormen beschikbaar waarmee de benodigde wedstrijd- en trainingscapaciteit kan worden berekend. De richtlijnen en planningsnormen voor voetbal geven geen reëel beeld omdat de rugbysport lagere eisen aan de velden stelt. Het aantal leden groeit (m.n. bij de jeugd).

De stichting sportpark Biesland zou graag een ballenvanger geplaatst willen zien over de volle lengte van het rugbyveld, zodat twee wedstrijdelden kunnen worden uitgezet (om de belasting te spreiden over het hele veld). Dit is een wens van de vereniging/stichting en de gemeente is van mening dat dit niet echt nodig is en daarom zal de vereniging of stichting dit zelf moeten bekostigen.

Naast de Rugby Club Delft zijn er 3 drie studenten rugbyverenigingen: Thor, SVRC en de Delftse Studenten Rugby Club. Zij spelen op het sportpark van de TU waar twee natuurgrasvelden beschikbaar zijn.

Bijlage 3 Beeld bij verenigingen

Inleiding

Via een enquête onder de gebruikers van de sportaccommodaties, is gevraagd naar de ervaringen met de sportaccommodaties in Delft en de situatie bij de verenigingen. In totaal hebben 53 van de 82 sportaanbieders (verenigingen en gebruikersgroepen) de enquête ingevuld, hetgeen een respons oplevert van 65%. Voor een schriftelijke enquête is dat hoog. Van de non-respons is het ledental bekend of geschat. Op basis van ledenaantallen vertegenwoordigt de respons 82% van de sporters in Delft.

Ledensamenstelling en ontwikkeling

De verenigingssporters zijn vooral jeugd en volwassenen. Iets minder dan de helft van de leden (46%) is onder dan 18 jaar. Een zelfde groep (46%) behoort tot de categorie 18-64 jaar en 8% is 65 jaar of ouder. Vooral bij schaatsen, jeu de boules en tennis is het aantal 65-plussers duidelijk groter dan gemiddeld.

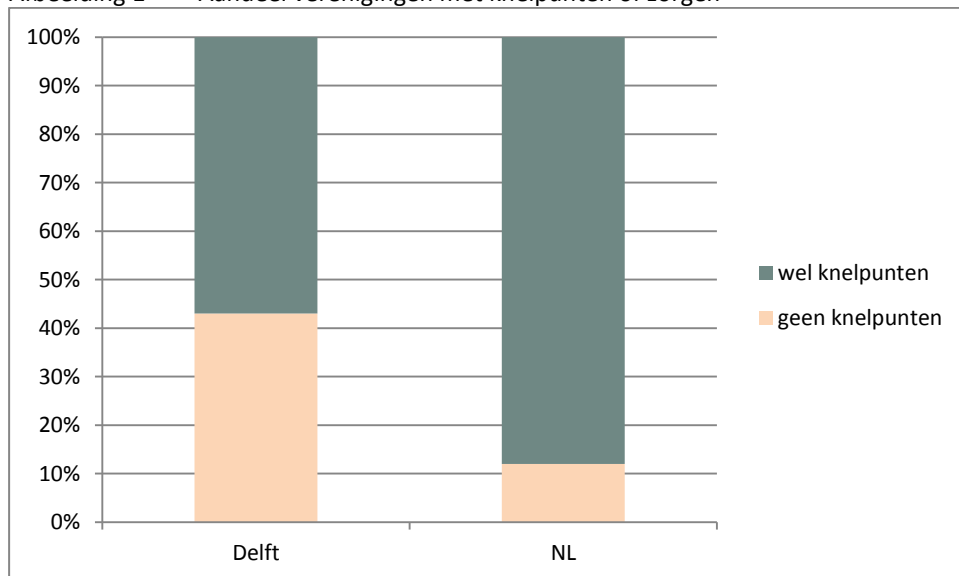
Bijna 6 op de 10 verenigingen (59%) heeft momenteel voldoende leden. Bijna 4 op de 10 leden (39%) ervaart het ledenaantal als te weinig en bij 2% is juist sprake van teveel leden.

83% van de verenigingen heeft geen ledenstop of wachtlijst en bij 13% is daarvan wel sprake. In totaal staan er bij de geënquêteerde verenigingen 133 personen op een wachtlijst. Dit geldt vooral bij hockey, voetbal, korfbal en atletiek. Het grootste deel van de 133 personen (te weten 80) heeft betrekking op hockey.

Knelpunten

Landelijk heeft 12% van de verenigingen heeft geen knelpunten of zorgen (bron: Sportaanbiedersmonitor 2012 NOC*NSF). Dit percentage is al jaren hetzelfde (13% in 2008). In Delft ligt dat aandeel gunstiger. Van de ondervraagde verenigingen/sportaanbieders in Delft zegt 43% geen knelpunten of zorgen te hebben. Een meerderheid (57%) heeft dat wel, maar dit aandeel is duidelijk lager dan landelijk.

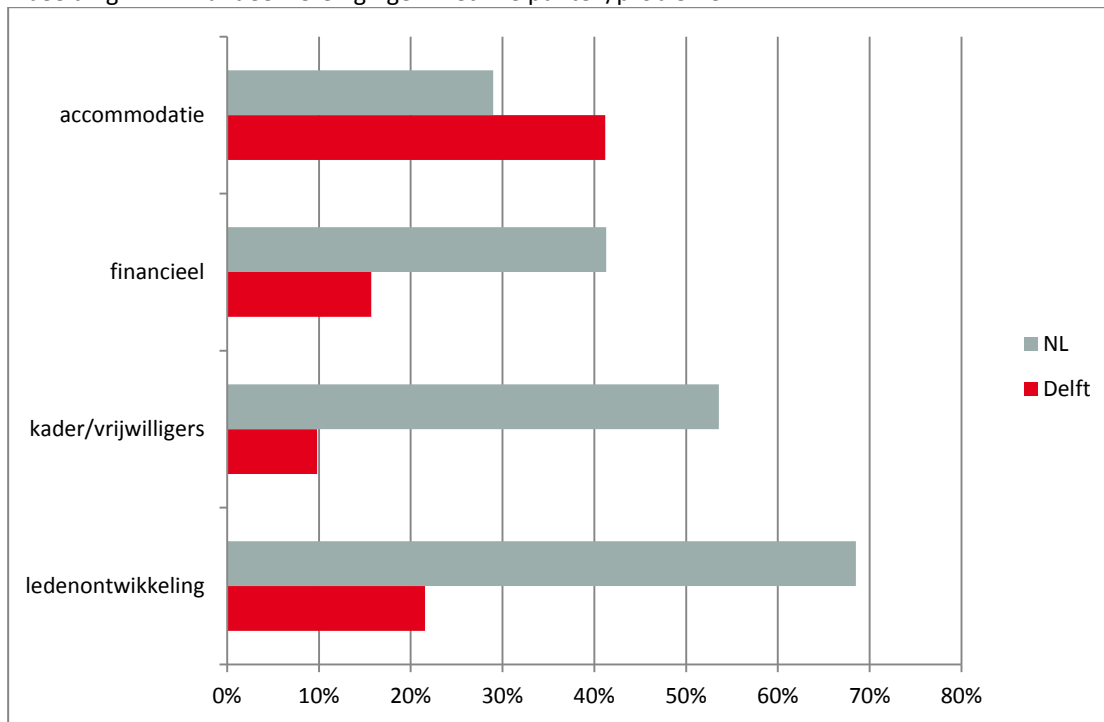
Afbeelding 1 Aandeel verenigingen met knelpunten of zorgen

Landelijk domineren 4 knelpunten, dat is in Delft niet anders. Wel zien wel grote verschillen in de volgorde. In Nederland zijn de twee grootste problemen bij verenigingen ledenontwikkeling (69%) en een kadertekort

(geldt voor 54% van de verenigingen in Nederland). In Delft staat een knelpunt met de accommodatie op de eerste plaats, op grote afstand gevolgd door knelpunten met ledenontwikkeling, financiën en kader.

Afbeelding 2 Aandeel verenigingen met knelpunten/problemen

We zien overigens dat op een open vraagstelling (heeft u knelpunten of zorgen en zo ja welke) de percentages wat lager liggen dan bij een gesloten vraagstelling (heeft u wel of niet voldoende leden). Bij de (gesloten) vraag of men voldoende leden heeft, geeft 39% te kennen te weinig leden te hebben (zie paragraaf 6.2). Bij de open vraagstelling wordt door iets meer dan 20% (dus de helft) spontaan opgemerkt dat men zorgen heeft over de ledenontwikkeling (bijna altijd te weinig leden). Dit is een algemeen verschijnsel bij marktonderzoek en de resultaten spreken elkaar ook niet tegen. In Delft blijkt accommodatie een groter probleem te zijn dan ledenontwikkeling. Maar ledenontwikkeling is niet een klein probleem. Want leg je die vraag concreet voor aan alle verenigingen, dan zegt bijna 4 op de 10 te weinig leden te hebben. Daar zit vaak een financiële reden achter (minder leden betekent een hoger huurtarief per lid).

Capaciteit accommodatie

18% van de verenigingen geeft aan behoefte te hebben aan meer uren binnensport.

- 3 gebruikers willen op weekbasis 7,5 uur meer gebruik maken van een gymzaal (avonduren).
- Daarnaast wil 1 gebruiker (een budo-vereniging) graag in gesprek met de gemeente over het beheren van een eigen locatie (40 uur/week) c.q. overnemen van een locatie.
- 1 gebruiker wil op weekbasis 4 uur meer gebruik maken van een sportzaal (2 zaaldelen).
- Wat betreft de behoefte aan sporthallen, wil 1 gebruiker 2 uur/week extra. Een korfbalvereniging wil 4 uur per week meer gebruik maken van een sporthal (seizoen oktober-maart) en een hockeyvereniging wil 40 tot 60 uur kunnen beschikken over een sporthal in de periode november-februari (zaalhockey).

Al met al is sprake van enig structureel tekort (jaargebruik) bij het huidige aanbod aan accommodaties en bij 2 gebruikers is sprake van een tekort gedurende een kortere periode. Een budo-vereniging heeft daarnaast interesse in het overnemen van een gymzaal.

Bij de buitensport geven 9 verenigingen aan behoefte te hebben aan uitbreiding.

De 2 (burger)hockeyverenigingen hebben beide behoefte aan uitbreiding met 1 kunstgrasveld. Bij beide verenigingen is de behoefte volgens de planningsnormen groter dan de beschikbare capaciteit en de enquête-uitkomst sluit aan bij de normberekening.

Een korfbalvereniging wil 1 kunstgrasveld extra in de nieuwe belijning met 2 minivelden (12x24). Volgens de normberekeningen is de capaciteit nog voldoende, maar is vervanging van de toplaag en aanpassing naar de nieuwe maatvoering wel een aandachtspunt. De honk- en softbalvereniging Blue Birds heeft in de enquête aangegeven behoefte te hebben aan uitbreiding van een veld. Uit de normberekening bleek ook dat de huidige capaciteit krap is en geen verdere groei toelaat.

Diverse voetbalverenigingen geven in de enquête aan een tekort te ervaren, in totaal gaat het om 4 kunstgrasvelden en 2 trainingsvelden. Vanuit normberekeningen worden die wensen niet bevestigd. Soms is er wel op verenigingsniveau een situatie waarin volgens de planningsrichtlijnen sprake is van enige krapte, maar op sportpark-niveau is de capaciteit wel voldoende. Wat betreft de kleedkamers willen twee voetbalverenigingen uitbreiding.

Volgens driekwart van de buitensportverenigingen maken anderen ook gebruik van de buitensportaccommodatie. Overdag gaat het vooral om scholen (velden) en in de namiddag om kinderopvang en bso (ruimte en veld). Veel buitensportverenigingen laten ook andere verenigingen toe op de accommodatie die ze huren (veldgebruik) en soms zijn de gebruikers een schilderclub, een zangkoor, een bridgevereniging.

Tevredenheid accommodatie

Gemiddeld geven de gebruikers voor de accommodatie die ze het meest gebruiken, het rapportcijfer 6,8. Er is wel een verschil tussen binnensport en buitensport. De buitensportaccommodaties worden gemiddeld gewaardeerd met een 7,4 en de binnensportaccommodaties krijgen een gemiddeld rapportcijfer 6,4.

De twee belangrijkste pluspunten voor buitensportverenigingen zijn de kwaliteit van de velden (9x genoemd) en de goede ligging (4x genoemd). De twee meest genoemde minpunten bij buitensportverenigingen waren de kwaliteit van de velden (5x genoemd) en te krap qua veldcapaciteit (3x genoemd). De kwaliteit van velden is vaker positief dan negatief genoemd, maar het geeft wel aan dat buitensportvereniging de kwaliteit van de velden belangrijk vinden.

Bij de binnensport waren de meest genoemde pluspunten: voldoende voorzieningen (4x), de kwaliteit van de accommodatie (4x), de ligging/bereikbaarheid (5x) en voldoende ruimte (8x genoemd). De meest genoemde minpunten bij de binnensportaccommodaties zijn: geen follow up bij klachten (3x), klimaatbeheersing onvoldoende (6x), onderhoud matig (7x) en schoonmaak (18x). Klachten over schoonmaak zijn bij de binnensportgebruikers onbetwist het belangrijkste minpunt (algemene schoonmaak, toiletten, douches, zaalvloer en berging).

Maatschappelijke activiteiten

De gemeente Delft wil graag dat verenigingen maatschappelijk actief zijn. Dat is landelijk ook het beleid van NOC*NSF en grote bonden zoals KNVB en KNHB. In de enquête is gevraagd in hoeverre verenigingen zich bezighouden met diverse activiteiten, die buiten het standaard trainings- en wedstrijdprogramma liggen.

Landelijk ligt de sportdeelname duidelijk lager onder mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking en de sportdeelname hangt ook nauw samen met de leeftijd. Hoe ouder, hoe lager de sportdeelname. Ongeveer 1 op de 5 verenigingen in Delft houdt zich regelmatig of structureel bezig met sporten voor inwoners

met een beperking. De helft van de Delftse verenigingen heeft een sportaanbod voor ouderen. Een aanzienlijke groep richt zich ook op ouders van jeugdleden (bijna de helft structureel of regelmatig).

Er is een substantiële groep verenigingen die samenwerkt met andere verenigingen en/of scholen. De groep die niet of beperkt samenwerkt met scholen of verenigingen is echter nog wel iets groter dan de groep die regelmatig of structureel samenwerking zoekt.

Onderwerpen die veel aandacht krijgen van Delftse verenigingen zijn sportiviteit en respect, tegengaan van pesten en discriminatie en verantwoord alcohol gebruik. Minder vaak is sprake van inzameling voor goede doelen buiten de vereniging of stimuleren van fietsgebruik (om naar de vereniging te komen).

Aan verenigingen die beschikken over een eigen accommodatie is een aantal onderwerpen voorgelegd over het gebruik van de accommodatie. Kinderopvang komt voor, maar op beperkte schaal en is natuurlijk onder andere ook afhankelijk van de behoefte en locatiemogelijkheden. Delft was overigens circa 10 jaar geleden in Nederland pionier in Nederland wat betreft stimuleren van bso bij sportverenigingen. Huiswerkbegeleiding komt weinig voor onder Delftse verenigingen. Landelijk zien we dit vooral bij zeer grote verenigingen (en dus vaker met een structurele behoefte). Ook leent de accommodatie zich niet altijd voor huiswerkbegeleiding. Concordia heeft het geprobeerd, maar er bleek onvoldoende vraag. Medegebruik van de accommodatie door derden komt regelmatig voor en dat bleek ook elders uit de enquête. Het onderwerp gezonde sportkantine speelt wel bij een deel van de verenigingen, maar circa de helft besteedt hier regelmatig of structureel aandacht aan en de andere helft niet of beperkt. Het aantal verenigingen dat regelmatig of structureel aandacht besteedt aan duurzaam energiegebruik door de vereniging is wat kleiner dan de groep die hier weinig of geen aandacht aan besteedt.

Tabel 1 Aandacht voor activiteiten door de verenigingen

	Niet	Beperkt	Regelmatig	Structureel	nvt
Sportaanbod voor mensen met een beperking (verstandelijk of lichamelijk)	31%	35%	6%	15%	13%
Sportaanbod voor ouderen (50+)	16%	18%	8%	52%	6%
Sportaanbod voor ouders (van jeugdleden)	24%	16%	24%	24%	10%
Samenwerking met onderwijs/scholen	25%	29%	19%	21%	6%
Samenwerking met andere sportverenigingen	16%	40%	20%	20%	4%
Inzameling geld via de vereniging voor goede doelen buiten de vereniging	56%	19%	8%	10%	6%
Sportiviteit en respect	2%	4%	15%	75%	4%
Stimuleren fietsgebruik door leden (naar de vereniging)	33%	23%	17%	17%	10%
Tegengaan pesten en discriminatie	8%	10%	18%	53%	10%
Verantwoord alcoholgebruik	16%	13%	13%	40%	18%
Kinderopvang op de club	35%	0%	0%	18%	47%
Huiswerkbegeleiding	47%	6%	3%	0%	44%
Medegebruik van de accommodatie door derden	12%	18%	18%	24%	29%
Gezonde sportkantine (fruit, versproducten, minder vet en minder snoep en energydrinks)	9%	24%	12%	24%	32%
Duurzaam energiegebruik door de vereniging	9%	35%	6%	18%	32%

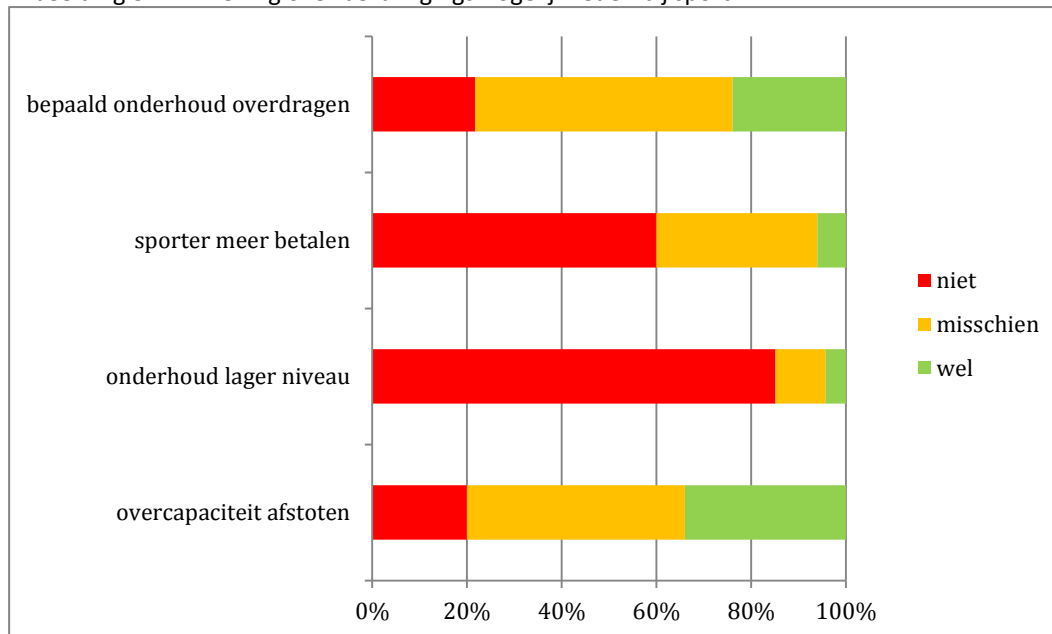
Bezuinigingen door de gemeente

Het laatste item in de enquête gaat over de bezuinigingen in de gemeente die ook voor de sport geldt. Aan de verenigingen zijn vier mogelijkheden voorgelegd:

- Als sprake is van overcapaciteit (te veel velden, of andere sportaccommodaties met een laag verbruik), deze afstoten;
- Het onderhoud terugbrengen naar een lager niveau.
- Tarieven verhogen én contributies verhogen. M.a.w.: laat de sporter meer betalen.
- Bepaald onderhoud dat de gemeente uitvoert, overdragen naar de verenigingen (mits mogelijk en in overleg).

Geen van de vier opties kan rekenen op een grote instemming van de verenigingen. De verenigingen zijn het meest uitgesproken tegen het verlagen van het onderhoudsniveau en daarna de optie om de tarieven en de contributies te verhogen. Het afstoten van overcapaciteit en het overdragen van bepaald onderhoud worden door een grote groep wellicht als mogelijke oplossingen gezien (met een duidelijk voorbehoud).

Afbeelding 3 Mening over bezuinigingsmogelijkheden bij sport

Samenvatting beeld enquête

De enquête kende een hoge respons (65%). Opvallend is dat in Delft het aandeel verenigingen met knelpunten lager ligt dan de landelijke situatie.

Landelijk heeft 12% van de verenigingen heeft geen knelpunten of zorgen en in Delft ligt dat aandeel op 43%. In Nederland zijn de twee grootste problemen bij verenigingen ledenontwikkeling (69%) en een kadertekort (geldt voor 54% van de verenigingen in Nederland). In Delft staat een knelpunt met de accommodatie op de eerste plaats, op grote afstand gevolgd door knelpunten met ledenontwikkeling, financiën en kader.

Diverse voetbalverenigingen geven in de enquête aan uitbreiding te wensen van velden, terwijl die behoefte niet wordt bevestigd door berekeningen op basis van planningsrichtlijnen. Wat betreft de kleedkamers willen twee verenigingen uitbreiding. Bij de honk- en softbal en de 2 (burger) hockeyverenigingen wordt de behoefte aan uitbreiding van veldcapaciteit wel bevestigd door berekeningen op basis van planningsrichtlijnen.

Veel buitensportverenigingen delen hun accommodatie met derden. Overdag gaat het vooral om medegebruik door scholen (velden) en in de namiddag om kinderopvang en bso (ruimte en veld).

buitensportverenigingen laten ook andere verenigingen toe op de accommodatie die ze huren (veldgebruik) en soms zijn de gebruikers een schilderclub, een zangkoor, een bridgevereniging .

Gemiddeld geven de gebruikers voor de accommodatie die ze het meest gebruiken, het rapportcijfer 6,8. Er is wel een verschil tussen binnensport en buitensport. De buitensportaccommodaties worden gemiddeld gewaardeerd met een 7,4 en de binnensportaccommodaties krijgen een gemiddeld rapportcijfer 6,4.

De twee belangrijkste pluspunten voor buitensportverenigingen zijn de kwaliteit van de velden en de goede ligging. De belangrijkste minpunten bij buitensportverenigingen waren de kwaliteit van de velden en te krap qua veldcapaciteit.

Bij de binnensport waren de twee meest genoemde pluspunten: de ligging/bereikbaarheid en voldoende ruimte. Klachten over schoonmaak zijn bij de binnensportgebruikers onbetwist het belangrijkste minpunt (algemene schoonmaak, toiletten, douches, zaalvloer en berging).

In de enquête is gevraagd in hoeverre verenigingen zich bezighouden met maatschappelijke activiteiten, die buiten het standaard trainings- en wedstrijdprogramma liggen. Onderwerpen die veel aandacht krijgen van Delftse verenigingen zijn sportiviteit en respect, tegengaan van pesten en discriminatie, verantwoord alcohol gebruik en sportaanbod voor ouderen (ook ouders van jeugdleden).

Als laatste onderwerp is gevraagd naar de gemeentelijke bezuinigingen op sport. De verenigingen zijn uitgesproken tegen het verlagen van het onderhoudsniveau en het verhogen van tarieven en de contributies. Het afstoten van overcapaciteit en het overdragen van bepaald onderhoud worden door een grote groep wellicht als mogelijke oplossingen gezien (met een duidelijk voorbehoud).

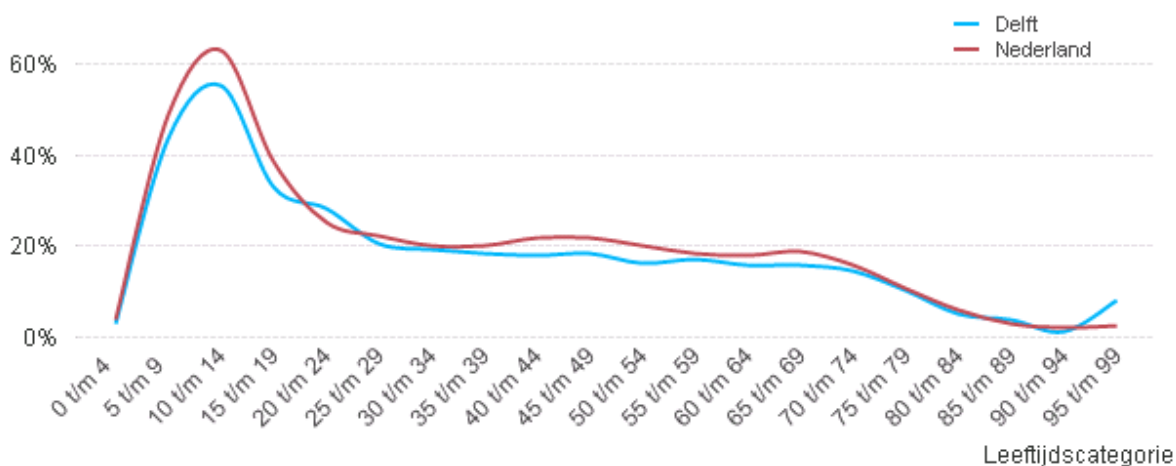
Concluderend is het beeld bij de Delftse verenigingen gunstiger dan landelijk. Het aandeel verenigingen met problemen ligt lager dan landelijk, maar toch heeft meer dan de helft van de verenigingen in Delft een of meer zorgen. Opvallend daarin is dat die vaak betrekking hebben op de accommodatie. Bij de binnensport zijn schoonmaak en onderhoud belangrijke aandachtspunten. Bij de buitensport ligt het beeld breder. Soms hebben knelpunten betrekking op een wens om uit te breiden, soms de bespeelbaarheid van een veld, soms verlichting, soms kleedkamers et cetera.

Bijlage 4 Toekomstige accommodatiebehoefte

Huidige georganiseerde sportdeelname

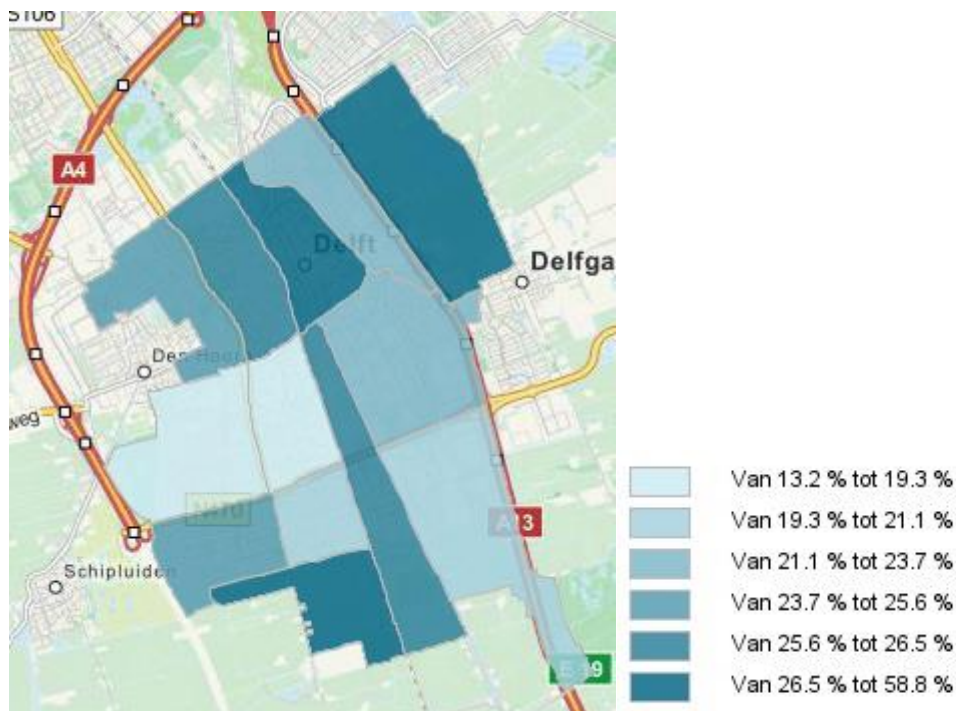
Het vergelijken van de landelijke sportdeelname met Delft is alleen mogelijk als we in Delft een zeer uitgebreid onderzoek zouden uitvoeren. Een betrouwbaar alternatief is wel beschikbaar en dat zijn cijfers over de georganiseerde sportdeelname; dus het aantal inwoners dat lid is van een of meer sportverenigingen. Deze cijfers worden sinds kort beschikbaar gesteld door NOC*NSF. In Delft is 21,6% van de inwoners lid van een sportvereniging. Dat aandeel ligt iets onder het landelijk gemiddelde (24%). Met name onder de jeugd in Delft ligt het aandeel dat lid is van een sportvereniging wat lager. Landelijk zijn meer mannen dan vrouwen lid van een sportvereniging. Dat beeld zien we ook in Delft. Het lidmaatschap van een vereniging ligt bij vrouwen duidelijk lager dan bij mannen.

Afbeelding 1 Georganiseerde sportdeelname Delft en Nederland, bron: NOC*NSF

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) berekent de sociaal-economische status (SES) van inwoners van gebieden in Nederland. De sociaal-economische status (SES) wordt ontleend aan het opleidingsniveau, de beroepsstatus en de hoogte van het inkomen. De sociaal-economische status en gezondheidstoestand zijn aan elkaar gerelateerd. Er bestaan in Nederland aanzienlijke verschillen in gezondheid tussen verschillende SES-groepen. Ook is er een relatie tussen georganiseerde sportdeelname en SES-waarde. De SES-score wordt ingedeeld in zeven groepen, oplopend van lage naar hoge status (SCP, 2006). Twee postcodegebieden in Delft hebben een hoge tot zeer hoge statusscore (Abtswoude en Delftse Hout). Deze twee wijken hebben ook de hoogste georganiseerde sportdeelname. Het aantal inwoners in deze twee wijken is echter gering. Vier postcodegebieden/wijken hebben een lage SES-score, namelijk Vrijenban, Voorhof, Buitenhof en Wippolder. Deze 4 wijken behoren ook tot de wijken met de laagste georganiseerde sportdeelname.

Afbeelding 2 Ledenpercentage naar wijk

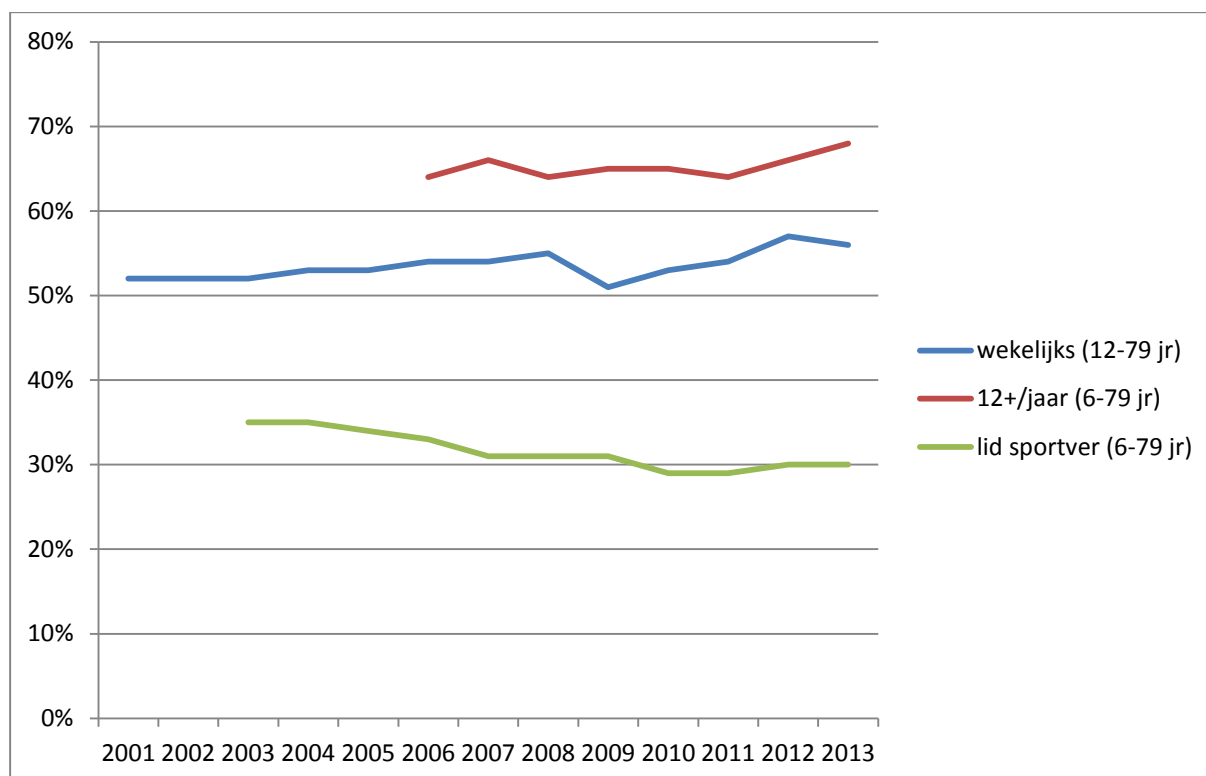
Landelijke ontwikkelingen in sport en bewegen

Voor het duiden van de sportdeelname bestaan verschillende definities. Een ruimere definitie van de sportdeelname is het aandeel van de bevolking (6-79 jaar), dat aangeeft het afgelopen jaar ten minste 12 keer in de vrije tijd actief een sport te hebben beoefend (dus niet denksporten of hengelsport). Volgens deze definitie doet in 2013 68% van de Nederlandse bevolking van zes jaar en ouder aan sport. Als we uitgaan van het aantal mensen (12-79 jaar) dat wekelijks sport, dan geldt dat voor 56% van de bevolking. Het aandeel mensen dat aan sport doet, stijgt door de jaren heen heel licht. Tussen 2003 en 2013 is het percentage wekelijkse sporters gestegen van 52% naar 56%; een stijging van 4 procentpunt in 10 jaar.

Een ander meetpunt voor de sportdeelname is het aandeel verenigingssporters. In 2013 is 30% van de Nederlandse bevolking (6-79 jaar) lid van een of meer sportverenigingen. Vanaf de jaren negentig zien we dat het aandeel inwoners dat lid is van een sportvereniging langzaam afneemt.

Er zijn dus twee bewegingen: de sportdeelname stijgt en tegelijk verliest de verenigingssport marktaandeel ten gunste van de ongebonden sport, de commerciële sport en het anders georganiseerd sporten.

Afbeelding 3 Sportdeelname landelijk (als % van de bevolking) en lidmaatschap van een vereniging (bron: SCP)

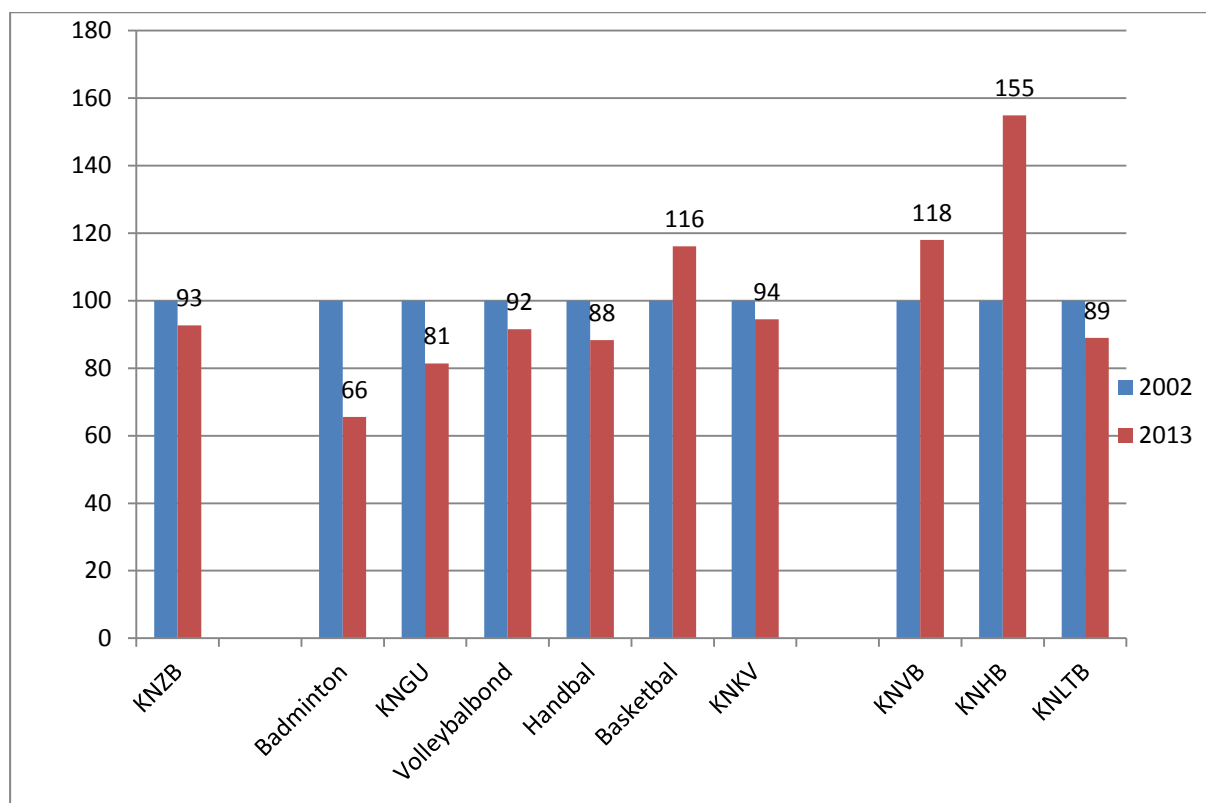
De ontwikkeling van de georganiseerde sport (verenigingssport) blijft achter bij de ongebonden en commerciële sport. De grootste groei vindt plaats bij de ongebonden (skeeleren, hardlopen, wandelen/nordic walking, enzovoort) en commercieel beoefende sport (fitnesscentra, golf). De ontwikkeling waarbij de verenigingssport marktaandeel verliest heeft verschillende oorzaken. We noemen enkele belangrijke factoren:

- mensen hebben steeds meer behoefte aan vormen van vrijetijdsbesteding die inpasbaar zijn met hun eigen dagindeling. Het vastleggen aan competitie- en training past daar minder bij;
- mensen binden zich niet meer vanzelfsprekend aan collectieve waarden of het verenigingsleven. Naar verwachting zal dit proces nog voortgaan. Vrijwilligerswerk staat al jaren onder druk;
- een deel van de consumenten ziet sport meer als een middel voor een gezond en/of mooi lichaam en wil daar rechtstreeks aan werken in een sportschool of fitness. Een kleine groep voelt zich meer aangetrokken tot sporten die grensverleggend zijn (extreme sporten of prestatiegericht zoals een marathon);
- consumptieve bestedingen (onder andere mobiele telefoon en kleding) hebben aan belang gewonnen en jongeren moeten die vaak zelf bekostigen. Een bijbaan in het weekend of de avond is vaak nodig en kost tijd. Tijd die voorheen onder meer voor sport bestemd was. Verenigingen hebben moeite om jongeren te binden;
- naast een consument die meer vraagt, hebben verenigingen te maken met toenemende wet- en regelgeving zoals de Arbowet, aansprakelijkheid, legionella, regelgeving rond kantines, rookbeleid et cetera. Het besturen van verenigingen is in de loop der jaren complexer geworden.

Tussen sporten zien we (landelijk) verschillen in ontwikkeling. Het zondagvoetbal loopt terug ten gunste van het zaterdagvoetbal. Meisjes-/damesvoetbal is over de grootste groei heen, maar stijgt nog wel. Korfbal daalt licht en tennis loopt fors terug. Bij volleybal is beachvolleybal een belangrijk speerpunt om én meer jongeren te

werven én meer jongens. In afbeelding 4 is de ledenontwikkeling weergegeven van een aantal bonden in de periode 2002 – 2013. Bij veel bonden, zeker de binnensportbonden, is de laatste 11 jaar het aantal leden afgenomen (de toename bij basketbal heeft waarschijnlijk een administratieve oorzaak). Voetbal en hockey hebben landelijk een sterke groei doorgemaakt.

Afbeelding 4 Landelijke ledenontwikkeling diverse bonden periode 2002 – 2013 (bron: NOC*NSF)

Uit de genoemde ontwikkelingen blijkt dat de sportconsument verandert. Het traditioneel sporten binnen een vereniging is nog wel omvangrijk, maar de verenigingssport heeft steeds meer met geduchte concurrentie te maken.

Van alle sporters (landelijk) sport 43% via een vereniging. Bijna de helft (49%) van de sporters sport via een informele groep (loopgroep, fietsgroep, zwemgroep et cetera) of alleen/ongeorganiseerd (63%). Dit heeft gevolgen voor onder meer de inrichting van de openbare ruimte (zoals verlichting en specifieke wandel- of loop- en fietsroutes en toegankelijkheid van sportparken).

Toekomstige behoefte sportaccommodaties

Veruit het grootste deel van de gemeentelijke uitgaven aan sport wordt besteed aan sportaccommodaties, zoals zwembaden en binnen- en buitensportaccommodaties. Het is belangrijk dat het aanbod goed aansluit op de behoefte, niet alleen nu maar ook in de toekomst. Hoeveel accommodaties Delft in de toekomst nodig heeft, is vooral van twee ontwikkelingen afhankelijk:

1. de bevolkingsontwikkeling, dus de toe- of afname van het totaal aantal inwoners en de ontwikkeling per leeftijdsgroep;
2. de georganiseerde sportdeelname, dus het aandeel inwoners dat via een sportvereniging sport.

Bevolkingsontwikkeling Delft

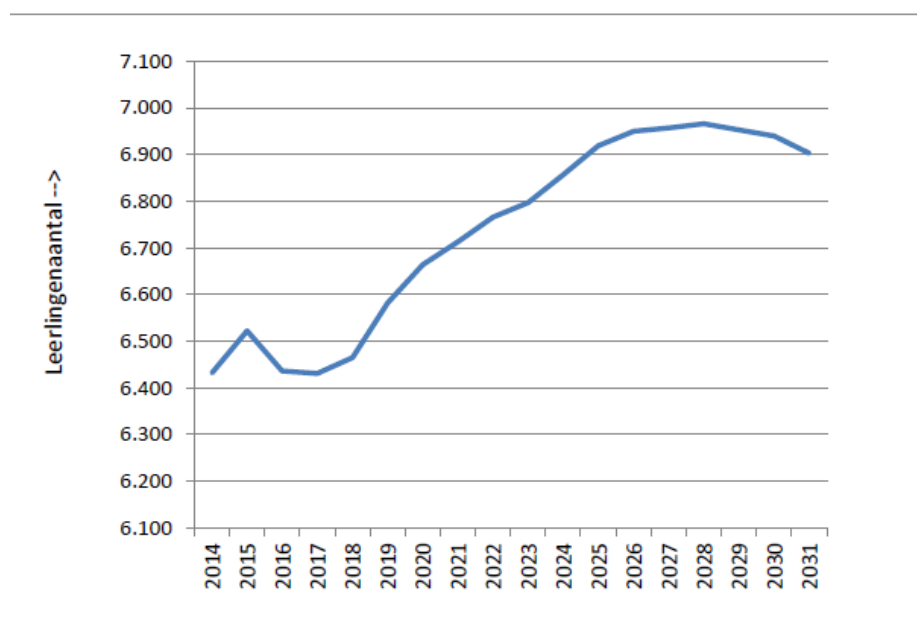
Voor de verkenning van de toekomstige vraag, is uitgegaan van het Statistisch Jaarboek van de gemeente Delft 2014-2030. Het aantal inwoners van de gemeente Delft als geheel stijgt van 100.061 inwoners nu naar 111.120 in het jaar 2030. Dat is een toename van circa 11.000 personen en ten opzichte van het uitgangsjaar en een stijging van bijna 11%. We zien dat het aantal inwoners boven de 65 jaar aanzienlijk gaat toenemen. Maar ook de categorie 25-39 zal sterk stijgen. De leeftijd 5-19 jaar zal in totaliteit licht groeien.

Tabel 1 Bevolkingsontwikkeling Delft (bron: gemeente Delft)

	2014	2020	2030	% 2014-2030	mutatie 2014-2030 absoluut
0-4	4.416	4.915	5.385	22%	969
5-9	4.086	4.230	4.795	17%	709
10-14	4.186	4.000	4.330	3%	144
15-19	6.419	6.175	5.950	-7%	-469
20-24	13.464	13.360	13.110	-3%	-354
25-29	9.957	11.955	12.005	21%	2.048
30-34	7.005	7.935	8.655	24%	1.650
35-39	5.676	6.485	7.415	31%	1.739
40-44	6.075	5.640	6.430	6%	355
45-49	6.223	5.840	5.890	-5%	-333
50-54	6.587	6.100	5.460	-17%	-1.127
55-59	5.916	6.360	5.675	-4%	-241
60-64	5.402	5.805	5.740	6%	338
65-69	5.055	5.015	5.635	11%	580
70-74	3.129	4.630	4.865	55%	1.736
75-79	2.466	2.830	3.955	60%	1.489
80-84	2.002	2.015	3.220	61%	1.218
85-89	1.321	1.290	1.610	22%	289
90-94	565	615	715	27%	150
95 ..	111	205	280	152%	169
totaal	100.061	105.400	111.120	11%	11.059

De groei in de leeftijdscategorieën 5-9 jaar en 10-14 jaar zien we ook terug in de ontwikkeling van het aantal leerlingen bij de basisscholen. De leerlingenprognose voor het basisonderwijs (PVG – nov. 2013), voorspelt voor Delft als geheel tot 2018 een min of meer gelijkblijvend leerlingenaantal. Vanaf 2019 en verder groeit het leerlingenaantal tot een piek van bijna 7.000 leerlingen in 2027. In totaliteit zijn er in 2030 7,5% meer leerlingen op basisscholen.

Afbeelding 5 Leerlingenprognoses basisonderwijs Delft (PVG, 2013)

Figuur 2: leerlingprognose voor het basisonderwijs (PVG, november 2013).

Georganiseerde sportdeelname 2014 – 2030

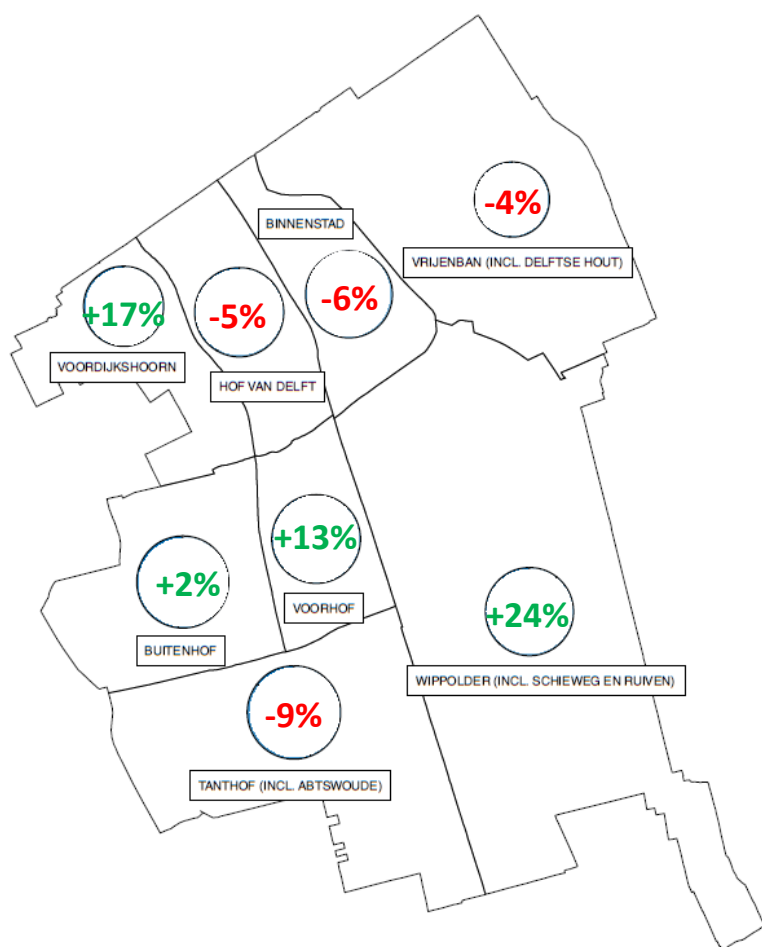
We weten het percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging. Als we die percentages relateren aan het aantal inwoners per leeftijdscategorie in 2020 en 2030, dan levert dat een schatting op voor het aantal verenigingssporters in 2020 en 2030. In 2030 leidt de bevolkingsgroei tot een stijging van het aantal verenigingssporters met 4% (+ 915). Dat het aantal verenigingssporters niet met 11% stijgt komt doordat de georganiseerde sportdeelname bij de categorieën 0-5 jaar en 65+ natuurlijk veel lager ligt.

De toename van 4% georganiseerde sporters is een positief scenario. De trend is immers dat het aandeel georganiseerd sporten afneemt en niet constant blijft (zoals we in deze berekening wel hebben veronderstelt). Het is te verwachten dat de trend die we in de sport zien (minder inwoners lid van een sportvereniging) zich zal doorzetten tot 2030. Het aantal verenigingssporters zou in totaliteit zich ook kunnen stabiliseren.

Het aantal verenigingssporters is voor de gemeente belangrijk te weten, omdat met name de verenigingssporters een beroep doen op (gemeentelijke) sportaccommodaties en de exploitatie daarvan legt een groot beslag op de sportbegroting. De gemeente kan deze ontwikkeling zelf monitoren door het aantal leden van de verenigingen van jaar tot jaar te volgen.

De toename van verenigingssporters zal niet gelijkmatig verdeeld zijn over de gemeente. Op basis van de prognose verwachten we een toename van 24% in de wijk Wippolder (inclusief Schieweg en Ruiven), een toename van 13% in Voorhof en een stijging van 17% in Voordijkshoorn. De grootste afname in aantallen verenigingssporters tussen nu en 2030 zal naar verwachting plaats vinden in de wijk Tanthof (-9%). In Hof van Delft, Binnenstad en Vrijenban zal een lichte daling optreden van verenigingssporters.

Afbeelding 6 Ontwikkeling verenigingssporters per wijk tussen 2014-2030

Bijlage 5 Sportbegroting onder de loep

Inleiding

In de rapportage De grens is nu wel bereikt (JE Consultancy, oktober 2014) is de begroting van Delft geanalyseerd en zijn voorstellen gedaan voor bezuinigingen. JE concludeert in haar rapportage over de sport: "De kosten voor functie 531 Groene sportvelden en terreinen zijn wat hoger dan gemiddeld en de eigen bijdragen van de zijde van gebruikers zijn zeer laag. Binnensport en zwembaden zijn daartegenover goedkoop".

Verdieping

JE Consultancy gebruikt voor de analyse informatie van IFLO (onderdeel ministerie BZK) en dat zijn dezelfde cijfers die ook beschikbaar zijn via CBS Statline (begroting per gemeente). We laten eerst de sportbegroting zien voor 2013 en 2014 volgens CBS/Statline en IFLO.

Tabel 1 Uitgaven sport Delft volgens CBS en IFLO (bron: CBS en IFLO)

		2013	2013	2013	2014*	2014*	2014*
		Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
530 Sport	X 1.000 euro	€ 1.277	€ 1.936	-€ 659	€ 1.302	€ 86	€ 1.216
531 Groene sportvelden en - terreinen	X 1.000 euro	€ 355	€ 1.035	-€ 680	€ 360	€ 2.583	-€ 2.223
Totaal sport		€ 1.632	€ 2.971	-€ 1.339	€ 1.662	€ 2.669	-€ 1.007
530 Sport	euro/inwoner	€ 13	€ 20	-€ 7	€ 13	€ 1	€ 12
531 Groene sportvelden en - terreinen	euro/inwoner	€ 4	€ 10	-€ 7	€ 4	€ 26	-€ 22
Totaal sport		€ 17	€ 30	-€ 14	€ 17	€ 27	-€ 10

In het bovenste deel van de tabel zijn de absolute uitgaven weergegeven (x € 1000) en in het onderste deel de bedragen per inwoner. De begrotingscijfers die CBS en IFLO verzamelen en publiceren lenen zich voor een analyse, maar de ervaring van Drijver en Partners is dat men niet te absolute conclusies er aan moet verbinden. We verduidelijken dit later, maar onze ervaring is dat ze niet meer zijn dan een eerste indicatie en dat voor betekenisvolle conclusies je altijd een verdiepingsslag moet maken.

Er zijn drie redenen waarom de onderzoekers de cijfers die CBS/IFLO presenteren voor de sportbegroting in Delft niet betrouwbaar achten.

1.

Nederlandse gemeenten besteden gemiddeld rond de € 70 per inwoner aan sport. Bij de meeste gemeenten ligt de bandbreedte tussen de € 50 en de € 90 per inwoner. Uitschieters boven de € 90 en onder de € 50 komen voor, maar incidenteel. Op grond van de cijfers van CBS en IFLO zou Delft in 2013 € 14 per inwoner besteden en in 2014 € 10 per inwoner. Dit zijn zulke onwaarschijnlijk lage cijfers, dat ze nauwelijks geloofwaardig zijn. Zeker niet voor een gemeente die een aantal jaar terug tot sportgemeente van Nederland is verkozen.

2.

In de tabel zijn de baten tussen 2013 en 2014 redelijk constant. De lasten echter springen alle kanten op. Voor 530/sport zouden de lasten in 2013 afgerond € 2 miljoen zijn en een jaar later zijn de lasten € 86.000. Dat kan

in theorie alleen als in 1 jaar alle kapitaallasten worden afgeboekt, alle personeelskosten wegvallen, alle overhead en doorberekeningen wegvallen, de belastingen en verzekeringen wegvallen et cetera. De sportbegroting in een (willekeurige) gemeente heeft voor 85% betrekking op accommodaties (sporthallen, gymzalen, zwembaden, velden et cetera) en de kosten en baten zijn daarvan redelijk stabiel. Bij de functie 531 zien we dat de lasten in de tabel van afgerond € 1 miljoen naar € 2,6 miljoen gaan. Grote investeringen moeten gekapitaliseerd worden (BBV). Met bijvoorbeeld 2 kunstgrasvelden erbij is een investering van pakweg 1 miljoen gemoeid, maar door het kapitaliseren is het effect op de begroting circa € 90.000. Vanuit de planning & control cyclus en het beheersen van de begroting wil je ook geen fluctuaties zoals die in tabel 4.1 zijn te zien.

3.

De begroting van Delft (2013 rekening en 2014 begroting) laat zien dat in 2013 per saldo € 4.111.947 is uitgegeven aan sport. Dat is inclusief de kosten voor gymnastiekaccommodaties (product 4005/4012) en doorberekening van gemeenschappelijke kosten (13015) . Exclusief gymnastiekaccommodaties en overhead zijn de netto kosten € 2 miljoen in 2013 en afgerond € 1,9 miljoen in 2014.

Tabel 2 Sportbegroting, bron gemeente Delft (officieel)

		2013 rekening			2014 begroting		
		lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
4005	Bijz. spec. onderwijs, bijdrage eigen gebruik gymzalen	€ 35.818		€ 35.818	€ 37.120		€ 37.120
4012	Gemeenschap. baten/lasten onderwijsvoorz. gymzalen	€ 1.840.872	-€ 325.234	€ 1.515.639	€ 1.276.118	-€ 196.860	€ 1.079.258
5053	Verkeersvoorzieningen / ballenvangers	€ 2.742		€ 2.742	€ 2.270		€ 2.270
6005	Beheer buitensport	€ 1.927.866	-€ 376.813	€ 1.551.053	€ 1.027.516	-€ 338.258	€ 689.258
6006	Beheer binnensport	€ 619.423	-€ 360.138	€ 259.285	€ 645.181	-€ 357.652	€ 287.529
6007	Beheer zwemsport	€ 472.669	-€ 916.258	-€ 443.589	€ 1.272.892	-€ 931.014	€ 341.878
6008	Sportbevordering	€ 1.570					
6009	Sportvoorzieningen	€ 581.978	-€ 58.870	€ 523.108	€ 484.537		€ 484.537
6036	Sportbeleid	€ 155.736	-€ 41.061	€ 114.675	€ 56.500		€ 56.500
13015	Doorberekening GBO (overhead)	€ 551.647		€ 551.647	€ 553.870		€ 553.870
	Totaal sport incl onderwijs en overhead	€ 6.190.321	-€ 2.078.374	€ 4.111.947	€ 5.356.004	-€ 1.823.783	€ 3.532.221
	Totaal 6005-6036 sport	€ 3.759.242	-€ 1.753.141	€ 2.006.101	€ 3.486.626	-€ 1.626.923	€ 1.859.703

Tabel 2 is gebaseerd op de begroting van de gemeente en deze bedragen zijn duidelijk hoger dan de cijfers die CBS en IFLO hanteren. Desalniettemin is een bedrag van € 4,1 miljoen (2013) en € 3,5 miljoen (2014) voor sport voor een gemeente van 100.000 inwoners nog steeds onwaarschijnlijk laag. Per inwoner is dat rond de € 41 (2013) of € 35 (2014), terwijl we een netto uitgave zouden verwachten van € 60 tot € 80. De vraag is hoe kan dat?

In de eerste plaats hebben we nagezocht of buiten de sportbegroting kostenposten zijn, die wel betrekking hebben op sport, maar niet onder de sportbegroting staan. Bijvoorbeeld kapitaallasten van accommodaties. Dat blijkt niet het geval te zijn.

Wat opvalt uit tabel 2 is dat de netto lasten voor de zwemfunctie zeer laag is. In 2014 is die begroot op € 341.000. Dat is € 3 per inwoner. Gemiddeld (zo is onze ervaring) wordt ongeveer 35% van de sportbegroting aan zwemmen besteed en dat komt neer op een bedrag van ongeveer € 23 per inwoner. Natuurlijk is er een

bandbreedte, maar € 3 of € 23 is een enorm verschil. We weten dat Sportfondsen in Delft eigenaar is van de opstallen en grond van 2 zwembaden. Ook weten we dat de zwembaden verouderd zijn. Dat verklaart de zeer lage uitgaven voor de functie zwemmen. Tussen € 3 en € 23 per inwoner zit € 20 verschil per inwoner en dat is circa € 2 miljoen in de situatie Delft.

Het viel ons op dat de lasten bij beheer zwemsport in 2013 afgerond € 472.000 zijn en een jaar later in 2014 € 1.274.000 wordt begroot. Bij beheer buitensport is het omgekeerde het geval. In 2013 (rekening) zijn de lasten € 1.927.000 en voor 2014 is voor beheer buitensport € 1.027.000 begroot. Navraag leert dat een foutieve boeking hiervan de oorzaak is. De kosten van personeel Kerkpolder zijn in 2013 abusievelijk op sportpark Kerkpolder (en dus buitensport) geboekt, terwijl het ging om personeel zwembad Kerkpolder. In de analyses bij buitensport hebben we die correctie doorgevoerd. Voor het totaal maakt deze vergissing niet uit, het laat wel zien dat je heel goed grip moet hebben op de financiële cijfers, om daar betekenisvolle conclusies aan te verbinden. De conclusie in de vorige alinea verandert hierdoor niet. Delft besteedt € 3 per inwoner aan zwembaden en dat is circa €2 miljoen minder dan gemeenten van vergelijkbare omvang.

Schoonmaak en beheer binnensport efficiënt

Bij de binnensport zien we dat er geen post schoonmaak is in de begroting van beide sporthallen. Op zich kan dat als de sporthalbeheerders zelf schoonmaken en vaak is de formatie dan wat ruimer. In Delft maken de sporthalbeheerders ook zelf schoon, maar de formatie is zeker niet ruim. Delft werkt nu nog met 1 sporthalbeheerder per hal. Bij externe schoonmaak zijn de kosten tenminste € 15.000 per sporthal en bij hallen met een grotere maatvoering meer. Schoonmaak en personeel is dus efficiënt.

Kapitaallasten sporthallen zeer laag

De kapitaallasten van sporthal De Buitenhof zijn zeer laag voor een redelijke nieuwe sporthal. Dat komt omdat sporthal Buitenhof via een commerciële vastgoedontwikkeling is gefinancierd. De Brasserskade is 40 jaar oud en nagenoeg afgeschreven. De kapitaallasten van beide hallen staan in 2013 in de boeken voor € 71.000. Zou men De Buitenhof traditioneel hebben gefinancierd (circa € 3,5 miljoen, afschrijving in 40 jaar, 5% lineair), dan zouden de gemiddelde kapitaallasten tijdens de looptijd € 177.000 bedragen. De sporthal Brasserskade is aan het eind van zijn levensduur, en dat zou bij vervanging ook een kapitaallast opleveren van minimaal € 200.000 (Brasserskade is groter). In plaats van circa € 377.000 heeft Delft € 71.000 aan kapitaallasten in 2013. Dat scheelt circa 3 ton.

Verenigingshallen (privaat) drukken gemeentelijke lasten

Verder viel op dat Delft 2 (binnenkort 1) gemeentelijke sporthallen heeft en 4 private verenigingshallen. Drijver en Partners kent geen 100.000+ gemeenten met slechts 2 gemeentelijke sporthallen²⁸. Normaal zouden we vier tot vijf gemeentelijke sporthallen verwachten bij 100.000 inwoners en 3 sporthallen extra zou een kostenpost genereren van minimaal € 600.000 netto.

Correctie gymzalen

De gymzalen kosten de gemeente in 2013 (rekening) netto € 1.515.639. Dat bedrag zegt op zich niet veel, maar als je dit deelt op 17 gymzalen, dan kom je op een exploitatielast (netto=kosten-baten), van € 89.155. Dat is extreem hoog voor een gymzaal op basis van ervaringscijfers. Gangbaar is een tekort dat ligt in de bandbreedte van € - 20.000 tot € - 50.000 per gymzaal. Navraag leert dat ook deze post een correctie behoeft. Niet alle objecten die aan de kostenpost zijn toegerekend hebben betrekking op alleen de gymzalen (soms ook onderwijsgebouw). Na correctie zijn de kosten voor de gymzalen netto € 643.000 en dat is € 37.859 per

²⁸ De private tennishallen zijn vanwege o.a. de sportvloer niet geschikt voor binnensporten.

gymzaal. Dat is een bedrag dat past binnen ervaringscijfers. Voor de sportbegroting betekent dat, dat de netto lasten afnemen van € 1.515.639, naar € 643.000 en dat is (afgerond) netto € 872.000 minder.

Buitensport

Bij de buitensport zien we dat tennis en hockey in Delft zijn geprivatiseerd. Deze accommodaties hebben soms in het verleden een bruidsschat gehad van de gemeente, maar tegenwoordig gebeurt de exploitatie volledig privaat. In Alkmaar exploiteert de gemeente hockey en tennisaccommodaties. Haarlem exploiteert als gemeente een tennispark. Gouda is verantwoordelijk voor hockey, maar tennis is geprivatiseerd. Dordrecht exploiteert hockey- en tennisaccommodaties.

Delft heeft veel tennisaccommodaties. Wanneer we alleen uitgaan van de accommodaties van de Delftse Tennisbond (buitenbanen), park Delftse Hout en TV Tanthof, dan hebben we 28 banen. Grofweg zou dat neer kunnen komen op € 2 ton aan kosten en € 1 ton aan inkomsten, wanneer de gemeente de exploitatie zou doen. De twee hockeyverenigingen hebben samen 6,5 kunstgrasveld. Daarvoor rekenen we € 292.500 aan kosten en € 52.000 aan baten. In totaal zou de buitensport dan een meerpost hebben van circa € 340.000. Van Alkmaar en Haarlem weten we dat de gemeente ook de exploitatie doet van de kleedkamers. We laten dit in Delft buiten beschouwing.

Conclusies hoogte sportbegroting

Met de verdieping zien we dat Delft € 2,4 miljoen aan netto lasten niet heeft die vergelijkbare gemeenten wel hebben in de sportbegroting. De 7 referentiegemeenten die J&E consultants heeft gekozen voor haar begrotingsscan²⁹, besteden gemiddeld € 72 per inwoner aan sport. Gemeenten met dezelfde sociale structuur en centrumfunctie (SSCF) als Delft besteden gemiddeld € 61 aan sport. En zoals eerder aangegeven: Nederlandse gemeenten besteden gemiddeld rond de € 70 per inwoner aan sport.

Tabel 3 Raming van additionele posten die Delft niet heeft op de sportbegroting ten opzichte van referentiegemeenten

indien normale kapitaallasten sporthallen	€ 306.000
indien 3 verenigingshallen publiek ipv privaat	€ 600.000
correctie gymzalen (minder kosten)	€ -872.000
indien publieke zwembaden	€ 2.000.000
28 tennisbanen publiek ipv privaat	€ 98.000
6,5 kunstgrasveld hockey publiek ipv privaat	€ 240.500
kleedkamers publiek ipv privaat	pm
formatie sporthalbeheer laag	pm
Subtotaal correcties	€ 2.372.461
netto lasten 2013 sport voor correcties	€ 4.111.947
netto lasten 2013 sport na correcties	€ 6.484.447

Als Delft andere keuzes zou hebben gemaakt qua sport, dan zou Delft € 6,5 miljoen uitgeven aan sport en dat is circa € 65 per inwoner. Een heel normaal bedrag, zelfs nog iets lager dan gemiddeld in Nederland. De lage kosten voor sporthalbeheer en geen kosten voor kleedkamers hebben we dan nog niet meegerekend. De conclusie is dat Delft in de begroting zeer weinig aan sport besteedt, omdat bij binnensport, buitensport en zwemsport de gemeente andere keuzes heeft gemaakt en veel heeft overgedragen aan private partijen.

²⁹ Alkmaar, Dordrecht, Gouda, Haarlem, Leiden, Schiedam en Vlaardingen.

Bijdrage gebruikers

J&E concludeert in haar rapportage dat de eigen bijdragen van de zijde van gebruikers zeer laag zijn.

In Delft is het tarief in 2014 voor een natuurgrasveld € 7.831. De tarieven die gemeenten hanteren liggen in de Randstad duidelijk hoger dan in de rest van Nederland. Uit ons onderzoek blijkt dat de tarieven in Delft niet laag zijn ten opzichte van de regio. Het tarief voor een natuurgrasveld zit aan de bovenkant van wat in de regio gebruikelijk is (zie verder hoofdstuk tarieven). De tarieven die Delft rekent voor een sporthal liggen ook aan de bovenkant van de regio en het tarief voor een gymzaal is in Delft gemiddeld voor de regio. De conclusie van J&E strookt niet met de werkelijkheid. Natuurlijk is het tarief niet kostendekkend, zoals in alle gemeenten omdat sport anders voor een aanzienlijk deel onbetaalbaar wordt, maar de eigen bijdrage is in Delft niet zeer laag.

Invloed studentenstad op benchmark

In de voorgaande analyse hebben we de gemeentelijke uitgaven per inwoner bepaald; Delft scoort daarin laag ten opzichte van andere gemeenten. Omdat Delft een studentenstad is hebben we ook gekeken wat de invloed daarvan is. Van de circa 20.000 studenten in Delft zijn er circa 13.000 woonachtig in Delft (GGD Haaglanden, gezondheidsmonitor Delft 2015). Deze 13.000 studerende inwoners maken vooral gebruik van de studentensportvoorzieningen. Als we deze groep niet in de benchmark betrekken, dan besteedt Delft als gemeente niet € 35 per inwoner aan sport, maar € 40 per inwoner. Dat is nog altijd een groot verschil met het gemiddelde uitgavenniveau van Nederlandse gemeenten (circa € 70 per inwoner).

Andere studentensteden zitten ook ruim hoger qua gemeentelijke uitgaven aan sport. Enschede besteedt in 2014 per inwoner (inclusief studenten) € 50 aan sport. In Leiden (€ 71), Eindhoven (€ 71), Maastricht (€ 78) en Groningen (€ 86) is dat op of boven het landelijk gemiddelde. Het lage uitgavenpatroon van de gemeente voor sport houdt dus niet verband met het feit dat Delft voor haar studenten eigen studentensportvoorzieningen heeft. Als we de studentenpopulatie buiten beschouwing laten, zijn de gemeentelijke uitgaven in Delft nog steeds erg laag.

Eindconclusie sportbegroting onder de loep

Door keuzes in het verleden (geen eigendom zwembaden, privatisering hockey en tennis, minimale gemeentelijke sporthallen en veel private sporthallen, financiering sporthal Buitenhof via commercieel vastgoedontwikkeling, geen gemeentelijke kleedkamers) heeft Delft een sportbegroting van circa € 4 miljoen in 2013. Als die keuzes niet waren gemaakt, dan zou Delft circa € 2,4 miljoen meer moeten uitgeven aan sport en daarmee uitkomen op een niveau van € 65 per inwoner. Daarmee hebben we een verklaring gegeven waarom de sportbegroting in Delft veel lager is dan bij vergelijkbare gemeenten. In feite kan men stellen dat Delft de sportvoorzieningen uiterst efficiënt heeft georganiseerd en zeer goed private partijen daarbij betreft. Dat scheelt ongeveer 40% op de gemeentelijke exploitatie.

Maar de mate waarin de gemeente private partijen daarbij betreft heeft wel grenzen. Met name bij de binnensport is sprake van een wankel evenwicht. Delft heeft slechts 2 gemeentelijke sporthallen en straks nog maar 1 gemeentelijke sporthal. Die situatie kan alleen bestaan door de aanwezigheid van 4 verenigings(sport)hallen. Drie van de vier hallen hebben moeite om de exploitatie rond te krijgen, door het ontbreken van onderwijsgebruik overdag. Wanneer een of meer verenigingshallen 'omvallen', raakt dat niet alleen de sporters, maar ook de gemeente (via de gemeentegarantie).

De sportbegroting is dus veel kleiner dan in vergelijkbare gemeenten. Wat dat betekent voor de opgelegde bezuiniging kan Drijver en Partners niet aangeven. Alleen de gemeenteraad besluit over de gemeentelijke uitgaven. De insteek in het accommodatieplan sport blijft dus dat we zoeken naar mogelijkheden om aan de

oorspronkelijke taakstelling te voldoen. Die mogelijkheden zijn natuurlijk aanzienlijk kleiner bij een gemeente die veel minder uitgeeft aan sport dan bij een gemeente die meer dan gemiddeld uitgeeft aan sport.

Bijlage 6 Kostprijsberekening

Waarom een kostprijsberekening voor sportaccommodaties

Per 1 juli 2014 is de wet Markt en Overheid (wet M en O) definitief in werking getreden. Essentie (doel) van de wet Markt en Overheid is voorkomen van marktverstoring/oneerlijke concurrentie door overheidsorganisaties met marktpartijen om zo een gelijkwaardig speelveld te creëren.

De wet was al per 1 juli 2012 in werking voor nieuwe economische activiteiten, maar voor bestaande economische activiteiten was een overgangstermijn van twee jaar ingesteld. Deze wet geeft een aantal spelregels die overheidsinstanties, zoals gemeenten, in acht moeten nemen als zij economische activiteiten uitvoeren. Economische activiteiten zijn het aanbieden van goederen en diensten op de markt, bijvoorbeeld de exploitatie van zwembaden, sporthallen, sociaal culturele centra, verhuur van vergaderzalen, verhuur van ligplaatsen in een jachthaven of de exploitatie van een fietsenstalling.

Er gelden verschillende spelregels voor gemeenten. Een van deze regels is dat de gemeente dergelijke activiteiten wel mag aanbieden maar dan in beginsel aan de afnemer de integrale kostprijs in rekening moet brengen. De wet maakt het wel mogelijk om af te wijken van de gedragsregels, maar dan dient dit te gebeuren op basis van een raadsbesluit waarin wordt bepaald en gemotiveerd waarom bepaalde activiteiten worden verricht in het algemeen belang. Ook moet worden ingegaan op de gevolgen voor derden (voor het niet doorberekenen van de kostprijs) en er moet een afweging plaatsvinden tussen algemeen belang en het belang van derden. De gemeenteraad van Delft heeft op 6 november 2014 het Besluit Algemeen Belang inzake de wet Markt en Overheid vastgesteld, waarin sportaccommodaties en zwembaden als diensten van algemeen economisch belang (DAEB) zijn aangemerkt. De kostprijsberekening voor sport is een onderdeel van het dossier Wet Markt en Overheid. Gemeenten moeten voor hun economische activiteiten de kostprijs hebben bepaald, ook als die daarna worden aangemerkt als diensten van algemeen economisch belang.

Algemeen

De wet Markt en Overheid geeft gemeenten een zekere vrijheid voor het berekenen van de kostprijs, zolang sprake is van een gefundeerde en consequente berekeningswijze. Het bepalen van de kostprijs op basis van de begroting Sport van de gemeenten, stuit op een aantal bezwaren:

- In de begroting van de gemeenten worden kosten en baten op sportpark-niveau geboekt. Dat betekent dat diverse sporten bijeen zijn gevoegd, die een verschillende kostprijs hebben. Op sportpark Brasserskade zijn voetbalvelden, tennisbanen, een atletiekbaan et cetera.
- De kostprijs is niet altijd volledig weergegeven. Sporthal Buitenhof bijvoorbeeld is gefinancierd via de ontwikkeling van commercieel vastgoed en daarom zijn de kapitaallasten aanzienlijk lager dan bij een gewone financiering met kapitalisering. Verder hanteert de gemeente in de sportbegroting een kostenplaats werkbudget renovatie sportvelden. Hieruit worden vervangingsinvesteringen gefinancierd die niet aan de kostenplaats per sportpark wordt doorberekend.
- De kostprijs is op basis van de gemeentebegroting een momentopname. Een nieuw sportpark kan hoge kapitaallasten hebben (en een hoge boekwaarde) en een ouder sportpark kan lage kapitaallasten hebben.

Wanneer we de begroting hanteren van de afdeling Sport ontstaat geen betrouwbaar beeld van de kostprijs. Om die reden kiezen we ervoor om de kostprijs per eenheid (gymzaal, sporthal, voetbalveld natuurgras et cetera) vast te stellen. De basis vormt de input uit de jaarrekening 2013. Daarbij zijn de kapitaallasten bepaald door de kostprijs van het product te financieren tegen 4% rente en lineaire afschrijving en vervolgens is uitgegaan van de gemiddelde kapitaallast gedurende de looptijd. De looptijd van de afschrijving is afgestemd op het element. Voor de toplaag van een rubber infill kunstgrasveld hanteren we 10 jaar afschrijving en van de onderbouw 30 jaar en voor bijvoorbeeld hekwerken 20 jaar.

Binnensport

De kosten van de gymzalen zijn gemiddeld € 56.858. Daartegenover ontvangt de gemeente aan baten € 19.000 en dat levert een negatief exploitatiesaldo op van € 37.858 en een dekkingsgraad van 33%. De gemiddelde kosten van een gymzaal in Delft wijken niet af van een gemiddelde gymzaal. De baten variëren landelijk sterk en dat heeft twee oorzaken. Ten eerste zijn er gemeenten die de onderwijsvergoeding niet via de sportbegroting laten lopen. De gemeente voldoet aan haar huisvestingsplicht, maar intern worden de lasten tussen afdelingen niet berekend. Daarnaast kan een gymzaal in een stedelijke omgeving vaker een hogere bezetting halen (maar het is geen wetmatigheid).

De twee sporthallen in Delft kosten gemiddeld € 265.728. De personeelskosten zijn wat hoger (door indirecte uren en overhead) in Delft en de kapitaallasten weer lager. Per saldo zijn de kosten niet afwijkend van een referentiesporthal (maatvoering 28x48 meter). De baten zijn in Delft relatief hoog door een goede bezetting. Landelijk ligt de dekkingsgraad van een sporthal gemiddeld genomen lager.

Tabel 1 Exploitatie gymzalen en sporthallen Delft en landelijk

	gymzaal 21x12		sporthal 28x48	
	delft	referentie gymzaal	delft	referentie sporthal
kapitaalslasten	€ 22.975	€ 25.800	€ 35.799	€ 113.750
personeelskosten	€ 0	€ 0	€ 120.082	€ 80.000
energie/water	€ 8.108	€ 8.500	€ 50.402	€ 26.000
belasting/heffingen	€ 3.179	€ 2.000	€ 9.000	€ 10.000
verzekeringen	€ 742	€ 500		
schoonmaak	€ 5.885	€ 6.000	€ 3.041	€ 20.000
schoonmaakmateriaal				
onderhoud materiaal	€ 3.779	€ 4.000		
onderhoud gebouw	€ 11.706	€ 11.300	€ 47.404	€ 50.000
diversen	€ 484	€ 100	€ 2.551	€ 2.000
kosten	€ 56.858	€ 58.200	€ 265.728	€ 299.750
Huren	€ -17.500	€ -6.500	€ -86.117	€ -67.500
Onderwijs		€ -7.000	€ -72.626	€ -49.500
Overige baten	€ -1.500		€ -6.631	€ -20.000
baten	€ -19.000	€ -13.500	€ -165.373	€ -137.000
exploitatiekosten	€ 37.858	€ 44.700	€ 100.355	€ 162.750

Op de gegevens van tabel 1 dient nog een correctie te worden toegepast. We beperken voor het verenigingsgebruik. We corrigeren dat in tabel 2 door niet alle lasten te nemen, maar alleen een gedeelte, namelijk het verenigingsgebruik en alleen de verenigingsbaten.

We gaan uit van de kosten van een gymzaal van € 58.200 (de referentiewaarden zijn gebaseerd op onderbouwde exploitatie-cijfers en niet door toevalligheden beïnvloed). In Delft maken verenigingen gemiddeld 700 uur per jaar gebruik van een gymzaal, tegenover 800 uur door onderwijs. De kosten voor het verenigingsgebruik zijn dus $(700/1500 * € 58.200) € 27.160$. De verenigingsbaten zijn per gymzaal gemiddeld € 13.300 (700 uur x € 19) en dat geeft een absoluut tekort van € 13.860. De dekkingsgraad voor het verenigingsgebruik is 49% (en dus hoog). Een kostprijsdekkend uurtarief is € 39 voor verenigingsgebruik en het actuele verenigingstarief afgerond € 19 per uur.

Tabel 2 Kostprijsberekening gymzalen en sporthallen verenigingsgebruik Delft

	gymzaal 21x12	sporthal 28x48
lasten totaal (normatief)	€ 58.200	€ 299.750
norm jaargebruik totaal	1500	2500
norm jaargebruik verenigingen	700	1250
lasten verenigingsgebruik	€ 27.160	€ 149.875
huurvergoeding verenigingen	€ 13.300	€ 72.753
exploitatiekosten (indirecte subsidie)	€ -13.860	€ -77.123
dekkingsgraad	49%	49%
kostprijsdekkend uurtarief	€ 39	€ 120
tarief Delft 2015 per uur	€ 19	€ 58³⁰

Bij een sporthal is het verenigingsgebruik in Delft gemiddeld 1250 uur (Buitenhof wat lager, Brasserskade wat hoger). Verenigingen en onderwijs gebruiken de sporthallen in gelijke mate (50%/50%). De verenigingslasten zijn dus € 149.875. De huurbijdrage van de verenigingen komt uit op gemiddeld € 72.753 per sporthal en dat geeft een dekkingsgraad van 49%. Landelijk gezien is dat eveneens hoog (door een goede bezetting, ook in het weekend).

Buitensport

Bij de gras- en kunstgrasvelden bepalen de kapitaallasten in grote mate de exploitatiekosten. Voor Delft hebben we de gemiddelde kapitaallast gehanteerd voor de stichtingskosten met 4% rente. Als we de kapitaallasten zouden overnemen van de begroting, dan geeft dat een vertekend beeld (Delft werkt deels met een onderhoudsreserve). Met deze correctie zien we dat de lasten weinig afwijken van gemiddelde waarden. Het regulier onderhoud in Delft betreft zowel regulier als jaarlijks onderhoud. Voor de onderhoudskosten van een gemiddeld veld in Nederland hebben we de waarden aangehouden die cultuurtechnici adviseren in beheerplannen. In de praktijk blijkt dat de kosten van veldonderhoud (regulier en jaarlijks) soms maar de helft is van wat geadviseerd wordt. Dat vertaalt zich wel in een mindere kwaliteit. Voor kunstgras bijvoorbeeld wordt vaak € 3.500 tot € 5.000 uitgegeven en niet € 9.300. Vorig jaar heeft de KNVB een steekproef genomen onder velden die 5 jaar geleden waren aangelegd en de meeste daarvan voldeden al niet meer aan de sporttechnische eisen. Rubber infill velden verharderen wanneer men ze alleen veegt. Het regelmatig losmaken van de infill is nodig om de demping goed te houden.

Bij korfbal is sprake van een overgang van velden in maatvoering van 60x30 naar 2 velden van 20x40. Naar oppervlakte is er niet veel verschil (in beide situaties is de oppervlakte circa 2.100 m²).

In het algemeen verschillen de netto exploitatiekosten in de buitensport niet veel tussen Delft en wat landelijk gebruikelijk is.

³⁰ € 58 / € 120 geeft een dekking van 48,4% en niet 49%. Dat verschil zit in afrondingen.

Tabel 3 Exploitatie buitensport Delft en landelijk

	natuurgrasveld		kunstgrasveld rubber infill		grassmasterveld	
	Delft	NL	Delft	NL	Delft	NL
kapitaallast	€ 7.500	€ 7.500	€ 36.000	€ 36.000	€ 25.000	€ 25.000
regulier onderhoud	€ 13.200	€ 10.000	€ 11.500	€ 9.300	€ 14.700	€ 8.000
jaarlijks onderhoud		€ 2.245	€ 18.333			€ 3.500
veldinrichting	€ 2.484	€ 1.600	€ 2.484	€ 2.000	€ 2.484	€ 2.000
toeslag groen/verharding	€ 4.549	€ 1.900	€ 4.549	€ 1.900	€ 4.549	€ 1.900
totale lasten	€ 27.733	€ 23.245	€ 54.533 ³¹	€ 49.200	€ 46.733	€ 40.400
baten	€ -7.831	€ -5.000	€ -9.788	€ -10.000	€ -7.831	€ -7.500
exploitatiekosten	€ 19.902	€ 18.245	€ 44.745	€ 39.200	€ 38.902	€ 32.900

	honkbal/softbalveld		korfbalveld		atletiekbaan
	Delft	NL	Delft	NL	NL
kapitaallast		€ 11.622	€ 8.502	€ 8.502	63225
regulier onderhoud		€ 4.225	€ 3.276	€ 2.600	7050
jaarlijks onderhoud		€ 2.950		€ 2.160	3200
veldinrichting		€ 1.600		€ 435	€ 0
toeslag groen/verharding		€ 1.900		€ 516	€ 0
totale lasten	€ 17.000	€ 22.297	€ 11.778	€ 14.213	€ 73.475
baten		€ -2.705	€ -3.000	€ -2.000	€ -14.465
exploitatiekosten	€ 14.295	€ 19.297	€ 7.828	€ 12.213	€ 59.010

In tabel 4 is de kostprijs dekkende huur bepaald voor diverse buitensportaccommodaties. Ook hier zijn we uitgegaan van een normatieve exploitatiekosten, om toevalligheden (bijvoorbeeld lage kapitaallasten) uit te sluiten. Voor een natuurgrasveld bijvoorbeeld hanteren we dus als kosten € 23.245. In totaliteit varieert de dekkingsgraad in de buitensport in Delft doorgaans rond de 20%. Bij een natuurgrasveld ligt de dekkingsgraad hoger en bij een honkbal of softbalveld lager. Uit de kostprijsberekening blijkt ook dat de binnensport (voor wat betreft het verenigingsgebruik) een hogere dekkingsgraad heeft dan de buitensport.

Tabel 4 Kostprijs honkbal/softbal, korfbal en atletiek

	natuurgrasveld	grassmasterveld	kunstgras voetbal	honkbal veld	kunstgras korfbal	atletiek baan
lasten (normatief)	€ 23.245	€ 40.400	€ 49.200	€ 22.297	€ 14.213	€ 73.475
huurvergoeding	€ 7.956	€ 7.956	€ 9.936	€ 2.705	€ 3.931	€ 14.500
exploitatiekosten (indirecte subsidie)	-€ 15.289	-€ 32.444	-€ 39.264	-€ 19.592	-€ 10.282	-€ 58.975
dekkingsgraad	34%	20%	20%	12%	28%	20%
norm jaargebruik verenigingen	300	700	1200	600	600	1200
kostprijsdekkend uurtarief	€ 77	€ 58	€ 41	€ 37	€ 24	€ 61
tarief Delft 2015 omgerekend per uur	€ 27	€ 11	€ 8	€ 5	€ 7	€ 12

³¹ In het beheerplan zijn bij een kunstgrasveld voetbal onder jaarlijks onderhoudsinvesteringsopgaven opgenomen. Omdat we bij de kapitaallasten (€ 36.000) uitgaan van volledige vervanging van alle onderdelen (onderbouw, bovenbouw, hekwerken, paden et cetera) hebben we bij de optelling de post jaarlijks onderhoud niet meegeteld (zou tot een dubbeltelling leiden).